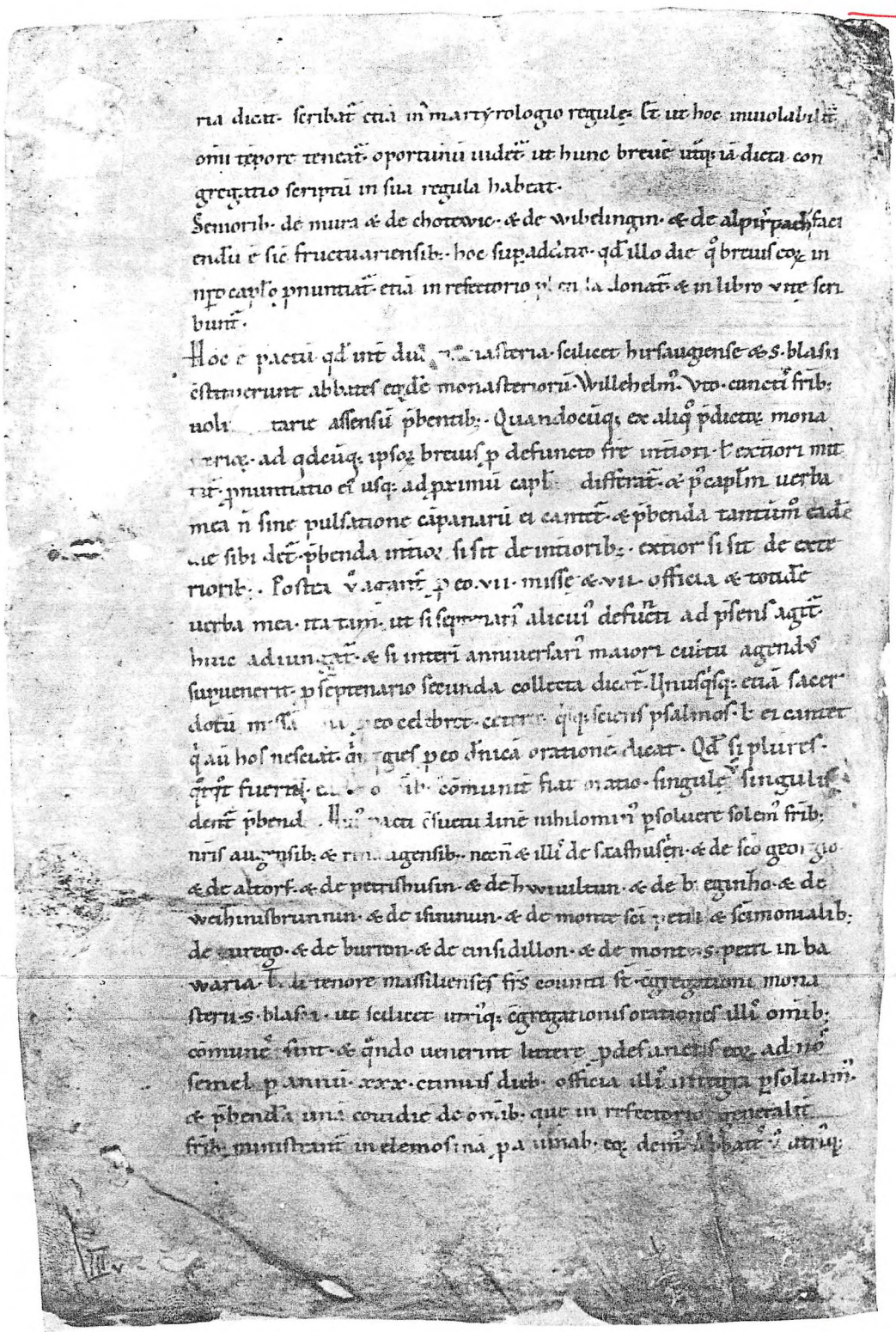
H. Horben, Das Fragm. des Necrologs v. St. Blasien (Hs. Wien, ÖNB Cod. lat. 9, fol. I–IV). Facsimile, Umschrift + Register, in: Frühmal. Studien 14 (1980) 274–298

TAFEL X

St. Blasien

16 Hs. Wien, Österreichische Nationalbibliothek Cod. lat. 9, fol. III^{v}.

(etwas vor Cassinus)

ges. 1102/1114 + 1126 St. Blasien

retur semp & crescat · p eundem dñm ·

S · QUI · HODERNA · DIE ·

UNIGENITU TUUM GENTIBUS STELLA

duce reuelasti . concede propitius . ut qui

iam te ex fide cognouimus . usq; ad contē

plandā speciē tue celsitudinis pducam · p · e ·

ecclę tuę qs dñe dona propitius

intuere . quib; non iam aurum · thus & myr-

ra profertur . sed quod eisdē muneribus declā

ratur . immolat · & sumitur · p ·

ac ne ds .. ua cū unigenitus tuus in

substantia nre mortalitatis apparuit . in

noua nos immortalitatis sue luce reparauit . Et ideo

communicantes & diē sacratissimū

3591

placio peine
gaius nupsit ia
penne

placio peine . xiv. kl uenit ad cellā sc̄e pet̄ vltimam.

olim NB. 445

NB 23694

AB RF

Cod. 445 fol. 77

fz. Tsds. i. karolig. Minuskel u.
Übergangsform.

Alt. 172 b

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.:

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothe
Belegstück erbeten. Beschriftung ohn

Wien NB. 1815, fol. 73v

a)

Chorist. Mon. pal. 1, 3, 19, 2a

ET ideo cum angelis & archangelis cum
Communicantes & noctem sacratissimam
celebrantes resurrectionis dñi dñi nri ihu
xpi secundum carnem · Sed et memori
am uenerantes in primis gloriosae sem
per uirginis mariae genetricis eiusdem
di & dñi nri ihu xpi · Sed & beatorum ap ·
HANC igitur oblationem seruitutis nrae
sed & cunctae familiae tuae quam tibi of
ferimus prohis quoque quos regenerare
dignatus es ex aqua & spu sco · tribuens eis
remissionem omnium peccatorum qs
dne ut placatus accipias · AD COM ·
SPM nobis dne tuae caritatis infunde ·
ut quos sacramentis paschalibus satiasti ·
tua facias pietate concordes · pd ·

ORATIO IN DOMINI

S TA AD MISSAM CA ·

Acatalectus eñ ē uersus qui legitimo fine claudit̃r.
Mōra aut̃ dactilica principalit̃ dactilo constant · recipi
unt tam̃ spondeum · & ñ nunquā infine trocheum ·
Ut̃ sus ē aut̃ tali uari & are semel · ita · Tunc mē discussa l̃
quer̃ nocte tenebre · luminib; q̃ prior redit̃ uigor ·
Quartū ponit fallentiū · constans spondeo. dactilo · & trib;
trochei. quo duob; usus ē locus · quorū intima hec sunt ·
Quisquis compositio serenus euo · Huc oēs parit̃ uenite capti
Quintū anapesticū pindaricū · constans dimēro acata
lecto · Mōra uero anapestica principaliter constant
anapesto · recipiunt tamen frequent̃ spondeū · raro
pceleumaticū · Aput comicos aut̃ & ia dactilū · sepiusq;
ultima cū sup̄ · induas solut̃ breues · Ut̃ hoc bis · ita ·
O stelliferi conditor orbis · Quamas rerū flectat habenas ·
Quamuis frequentissime meis dactilus inueniatur ·
Septimū gliconiū · qđ constat spondeo choriambo · pyr
richio · quinquiesq; id ponit · bis uersib; Cum phoebi
radius graue Qđ mundus stabili fide · Felix qui potuit
boni · Uela nitentia ducis · Quondā porticus attulit ·
Septimū dactilicū · dimērū catalecticū · Cui ē nom̃ adonio ·
Catalecticus aut̃ dr̃ uersus · cui una syllaba deest · Ponit
aut̃ id semel tantum · hoc modo · Nubib; atris ·
Condita nullum ·

tamen & ē memorii s mamula
alemanice oma are adjectat

Wien NB. 271

NB 23.673

AB RF

Cod. 271 fol. 78

qs. Tscds. i karoliq. Einsbel

Sigi de metris Boetii libellus

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.:

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

boecius de consolacõe phie

STEBOITIVS CONSVL EVIT ROMANORV M. theoderico duce. Eo tempore inuaserunt gothi romã. & abstulerunt omnẽ libertatẽ corũ. Postea dum iste uoluit fauere eis. missus ẽ exilio. Dum erat in ergastulo adhibuit sibi consolationem. videlicẽ philosophiã. ne nimio dolore aut tristitia uel ira aliquando laberẽtur in desperationẽ. quia pnciosum erat apud ueteres. siquis exsapientibus facile irascerẽtur. Duo aut̃ filii eius in consulatu pmanserunt. subregia potestate. Adeorũ aut̃ imbobiũ missus ẽ exulatẽ. non longe a rauenna.

Vacat consolationis mali mali consolationis vere sed mali in Duc mala gravia plena Dignitas

practica

Theor̃

intelligibilis

intelligibilis

naturalis.

Cod. 271.

Wien NB. 271, f. 1r

NB 23.670
ABRF

Cod. 271 fol. 1

(z. Tesch. i. Carafa, Minuk.

(darunter Summa d. Philosophie.)

Reproduktionsrecht vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung.

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

brenuntiaſ ſatanae. brenuntio.
t omnibuſ operibuſ eiuſ. brenuntio. t omnibuſ pompiſ
eiuſ. brenuntio. t ego te linio oleo ſalutiſ in xpo ihu
dño nro inuitam æternam. Amen.

ex ſanctorum. ater nr
t credo in dm. m apud te ē fons uitę.
t in lumine tuo uidebimuſ lumen.

Omps ſempt dſ. adeſto magnae pietatiſ tuae miſteriſ. adeſto
ſacramentiſ. & adcreandos nouos populos quos tibi fons bap
tiſmatiſ parturit ſpm adoptionis emitte. ut quod nrae hu
militatiſ gerendum ē miniſterio. tuae uirtutis impleatur
effectu. P. nſ uobiſcum. ursum corda. ras agamuſ dño.
ui inuiſibili potentia ſacramentorum tu
orum mirabiliter operariſ effectum. & licet nos tantiſ miſ
teriiſ exequendiſ ſimuſ indigni. tu tamen gratiae tuę do
na non deſerens. & iam ad nras preceſ aures tuae pietatiſ
inclinaſ. s cuius ſpiſ ſup aquaſ inter ipſa mundi primor
dia ferebatur: ut iam tunc uirtutem ſanctificationis aqua
rum natura conciperet. s qui nocentis mundi crimina
p aquaſ abluens regenerationis ſpeciem in ipſa diluuii effuſi
one ſignaſti. ut unuſ eiuſdemq. elementi miſterio. & finiſ

Wien NB. 1830, fol. 1r

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 1830, fol. 1v

Erudi qſ dñe plebem tuã · & que ex rum ſceuſ animua tri
buſ deuotione uenerari · interuſ aſſequ gre tuae
luce concede · P dnm̃ ·

cã maria mat̃ dñi nr̃i ihũ xpi & uirgo ppa & ua · cum omnibuſ
ſcis interedere dignerif ꝓ nobiſ peccatoribꝫ · ut merca
abeo adiuuari · & exaudiri qui intrinitate ꝑfecta unus & reg
nat dſ per omnia ſecula ſeculorum · Am̃ ·

Benedic dne ihũ xpe hunc creaturã cerei · ſupplicantib;
nobiſ · & infunde a punctionẽ ſcę crucif tuę benedictio
nẽ celeſtẽ · ut quicũ adrepellendas tenebras humano genera
tribuſti · talẽ ſignaculo ſcę crucif tuę fortitudinẽ & benedic
tionẽ accipiat · ut inquibuſcumq locis accenſa ſiue poſita fue
rit · diſcedat diaboluſ & contremiſcat · & fugiat pulluluſ cũ
omnibꝫ miniſtriſ ſuiſ · de habitationibuſ illiſ · nec ꝑſumat am
pliuſ inquietare · illudere ſeruientes tibi · Quicũ dõ ·

Supplices qſ dñe te ut omnipotens ſem anglin tuũ inuocatem ·
ut qui euulſit & repulit Tobia & ſarra demonẽ morti
ferum cos infeſtantẽ · ꝓhuic ere ſcificationẽ ẽterat illũ & diſp
dat de cunctis habitationibuſ colentiũ dñm · de baſilicis · de
domibuſ · de angulis · de lectulis · de refectoriis · de omnibuſ
locis in quib; cumq famulantes dõ habitant · & requieſcunt ·
dormiunt · uigilant · Ambulant · & conſiſtunt · nec audeat
ille malignuſ ampliuſ inquietare · l' nocere immittere ſuper

Wien NB. 1830, fol. 57v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier
Cod. 1830, fol. 57v

Wien NB. 1830, fol. 71v

Libera dñe animã ſerui tui · h · ſicĕ lib̃ d. amici delicti eiꝰ.
Libera dñe animã ſerui tui · h · ſicĕ lib̃ ſuſtãmã domꝰ principũ ·
Libera dñe Animã ſerui tui · h · ſicĕ lib̃ ionã dauidꝰ cor tuũ · ſic animã fr̃is nr̃i abomnibꝰ periculis pœnarũ liberare digneris
abomſ aeternis cũ electis tuis eam pſtrui concedas · Ꝓ reſurg̃ ·

Omp̃s ſemp̃ dꝰ annue pĕcibus nr̃is ea quę poſcimus · ꝙ dona
omnibus quorũ corpora hĭe ꝙubiq; unxi miſeratione ; requieſcunt refrigerii ſedem · quieſ beatitudinĕ · luminis claritatĕ ·
ut qui peccatorũ ſuorũ pondere grauantur · coſſ applicatio commenda · eccl̃e · Ꝓ

Adiuua noſ dñe dꝰ nr̃ · beati ruodberti confeſſoris tui · omniumq; ſcorum tuorũ pĕcibus exoratus · ꝙ animas famulorum famularũq; tuarũ omnium unxpo · ꝙ circumtua huius eccl̃e
quieſcentiũ · in beatitudine ſempiterne lucis conſtitue · Ꝓ

Ruodpertus.

Omp̃s dꝰ qui uos hodierna die addedicationem iſtius aule
dignatus eſt adunare · ipſe uos cęleſti benedictione dignetur locuplet are. amen Concedatq; uobis fieri umplũ ſuum · & habitaculum ſci ſp̃s · qui ꝓprium filium ſuum dñm nr̃m ih̃m xp̃m ꝓ uobis
dęgit immolari. amen.

Quatenus mente et corpore purificati · habitatorem dñm in uobis meipſis ſemp habere poſſitis · ꝙ eius mae beatitudinis hereditatem cũ ſcis electis poſſidere ualeatis · amen.

Quod ipſe p̃ſtare dignetur · cuius regnum et imperium ſine fine pmanet · in ſeta ſeclorũ · amen

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 1830, fol. 71r

Sydere uirgo tuo bachum septembr opimat. Septemb locoscerte hoc cū fuste corimbos.

SEPT HABET DIES. xxx. L. xx

Terra septembris uulpis ferit apede denam.

b xvi F SEPT. NATS S. VERENE VIRG. Prisci mart. Nat. S. Egidii conf.
l v G iiii N lustani epi. Nat. S. Antonini m. Ll. ii. emb in vi. Anno.
k A iii N S Remacli epi 2 conf O.E.
l xiii B ii N S Marcelli m
M ii C N o N Sicconini. quintani. & herculani M.
N D viii id Magni conf.
o x E vii id Regine mart. Laddidit admissa agni di.
p F vi id Natiuitas S. MARIE. Adriani mar. Corbiniani conf. Sergii pp. qui
Q xviii G v id Gorgonii mart.
R vii A iiii id Hilarii pp. hic confirmauit iii. synodos. nicena. effesina. calcedonense.
S B iii id Prothi & iacinthi. felicis & regule M.
T xv C ii id Vii. dormientium.
V iiii D I O V S
A. E xviii K Oct Exaltatio S. Crucis. Cornelii & cipriani. M.
B. xii F xvii k Nicomedis mart.
c. i G xvi k Eufemie. lucie. & Geminiani M.
D. A xv k LANTPERTI EPI ET MAR. Sol in libra.
E. viii B xiiii k
F. C xiii k Ianuarii & sociorum eius.
G. xvii D xii k Vig matthei apli & euang. Lynocaū autumnale.
H. vi E xi k NATL EIVS DEM. Hartwic pr o O.E.
I. F x k Mauricii & sociorum ei. Emmerammi mart.
k. xiii G viii k Tecle uirg.
l. iii A viii k Concepcio S Iohannis B. Rodberti epi quinoct. Loc concurr. Hic indic
M. B vii k tiones incip & finiunt
N. xi C vi k Cipriani mart.
O. xviii D v k Cosme & damiani mart,
P. E iiii k Venerdi mart. Gozechinus sacd & m sci michahel ob.
Q. viii F iii k Memoria S michahelis archangeli.
R. G ii k Hieronimi pbri. Nox h. xii. D. xii.

Wien NB. 1845. f. 69v

Equat octobr seminatus tempore libram. Seminato octob qd maturū metat aber.
Octobr habet d. xxx.i. t xxviii.
Tertius octobris gladius decimo ordine necat.

S xvi A Kl Oct. Remigii. Germani. Cuedasti. luna xxx.ii. emb.
T v B vi N Leudegarii epi & marr. Lucian pp. fugit in ecclia. crux erith.
Y xiii C v N Sulpicii & Seruiliani M. D.E.
A ii D iiii N
B E iii N
C x F ii N Hat. s. fidei. u. & m. & s. Caprasii epi. & m. & ppmi & feliciani. m.
D G N o N Marci pp. Sergii & bachi.
E xviii A viii id
F vii B vii id Parisius dionisii epi. rustici pbri. & eleutherii diac
G C vi id Gereonis & sociorū ei? Purchardi epi.
H xv D v id
I iiii E iiii id Maximiliani conf.
K F iii id Henricus fil nr obiit & Datto uuirceburgensis
L xii G ii id Rome calisti pp & m. Fortunate uirg. & frm ei. Calisti pp. hic ēst tercium
M i A Idus Scorum maurorum. ccc. lx. qd pustea mansionem solebat. qē fiere.
N B xviii k Noy Galli conf.
O viiii C xvi k
P D xv k Luce euangt. Sol in scorpianē.
Q xviii E xiiii k
R vi F xiii k
S G xii k Incolonia scārum uirginum
T xiii A xi k Seueri marr. D.E.
A iii B x k Seuerini confess.
B C viii k
C xi D viii k Crispini & crispiniani.
D xviii E viii k Amandi epi. epm p dicunt.
E F vi k Yig aplorum Symonis & Iude. Luanni pp. hic ēst ut vii. diaconi cum
F viii G v k Natt aplorum. Vocal pr o
G A iii k
H xvi B iii k
I v C ii k Quirani m. Yig omniū scorum. Wolfkangi epi N o x b. x. d. x.

Wien NB. 1845, f. 70a

Terminat arcturus mane sua signa decembr.

DIE HABET DIES. xxx.i. & .xx. hore suum festas parat iste decemb in eccas.

KDat duodena cohors. vii. inde decemq; decembris.

U xviii F KDE C. CANDIDI. Longini milras. v. embol finit.

·ϕ ii C iiii N Rumolt fr nr ob. i. emb incipit.

·B ϕ iii N Cassiani marr. Hiltigart abbatissa ob.

·C x B ii N Barbare uirg. Anno clementis epi fr nr. viii. embol incipit.

·D C N O N Ddfini exoratus.

·E xviii D Viii ID NICOLAI EPI.

·F vii E vii ID

·C F vi ID Zenonis marr.

·H xv G v ID fine cui libet Gli patri.

·I iii ϕ iiii ID Eulalie uirg. Mediolanis pp. hic constr ut die dom nullus seruaret.

·k B iii ID Damasi pp. hic constr ut die noctuq; psalmi pones eccls cancerent. & in

·l xii C ii ID D. E.

·M i D IOVS Lucie uirg. Otilie uirg.

·N E xviii k IAN

·O viii F xviii k D. E.

·P C xvii k

·Q xviii ϕ xvi k

·R vi B xv k Hyvnibaldi confr. Sol in capricornu.

·S C xiiii k

·T xiii D xiii k Vig thome apli.

ϕ iii E xii k NATALIVS DNS. Solstrau hiemale.

B F xi k

C xi G x k

D xviii A viii k Vigilia natalis dni. constr ut diaconi laua tegerent.

E B viii k NATIVITAS IPSIVS. Anastasie uirg. Zosimi pp. hic Solstrium.

F viii C vii k Stephani prmarr.

G D vi k Iohannis apli & euangt. Dionisii pp. hic eccls prbris doct & parrochi eff.

H xvi E v k Scorum Innocentium. Gundelbte sub duc frat obut.

I v F iiii k

k G iii k

l xiii ϕ ii k Siluestri pp. hic constr chrisma ab eo cfi i. emb finit.

Nox h. xviii. d. vi.

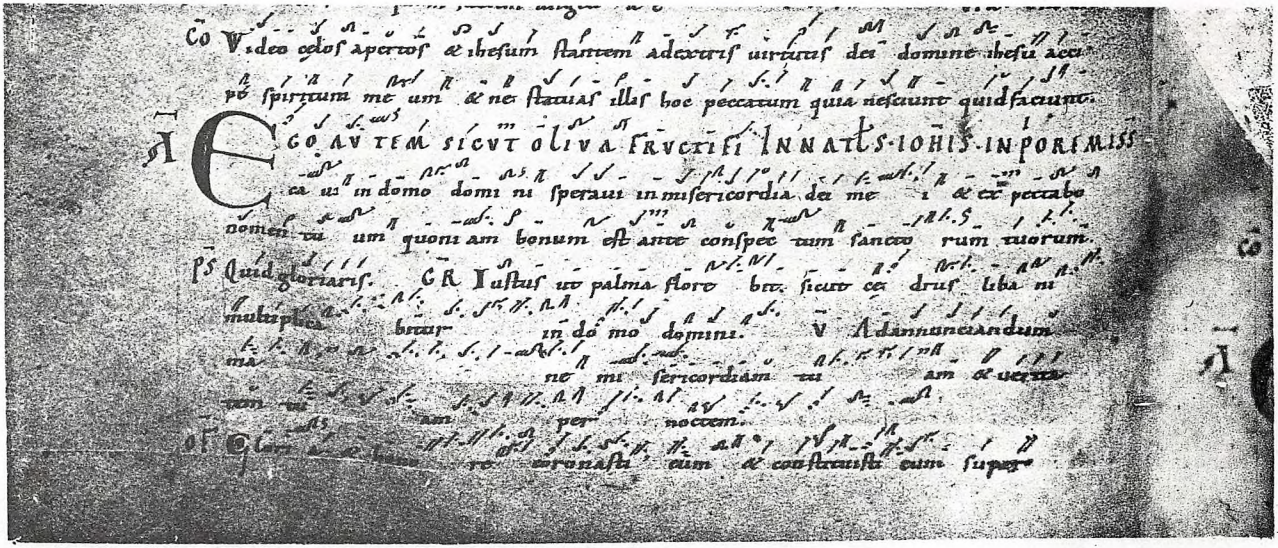
Wien NB. 1845. f. 71r

gentorū. seu parentū nrōrum. necnon & eo
rum qui se in nrās commendauerunt ora
tiones. & qui nobis suas largitu sunt elemo
sinas. seu omniū utriusq; sexus fidelium
defunctorū oratio, pficiat supplicantium.
ut eas & a peccatis omnibus exuas. & tue
redemptionis facias esse participes. ℣.

DS IN CUIUS MISSA IN CŸMITERIIS.
miseratione aiaꝝ omniū fidelium re
quiescunt. famulis & famulabus tuis. ut
omnibus hic & ubiq; in xpō quiescentibus
da p pctā uis ueniam peccatorū. ut a cunc
tis reatib; absoluti sine fine lętentur. ℣.

Pro animab; famulorū famularūq; tuarū SEC.
omniū hic & ubiq; in xpō quiescentiū dne
suscipe benignus oblatā. ut hoc sacrificio
singulari uinculis horrendę mortis exuti
uitā mereantur ęternam. ℣. PREFATIO.

VD ęterne ds. Qui nobis in xpō unigenito
filio tuo dño do nrā spem beatę resurrec

A. — SAINT-GALL, CHAPITRE, N° 376. GRADUEL. XIe SIÈCLE. LETTRES ET SIGNES ROMANIENS.

B. — SAINT-GALL, CHAPITRE, N° 340. GRADUEL, P. 59. XIe SIÈCLE. LETTRES ET SIGNES ROMANIENS.

C. — VIENNE, BIBL. IMPÉRIALE, N° 1845. GRADUEL, PROSAIRE, ETC., P. 6. XIe SIÈCLE. NEUMES-ACCENTS ALLEMANDS.

Pal. Mus. 3

gentiorū. seu parentū nrorum. necnon & eo
rum qui se in nras commendauerunt ora
tiones. & qui nobis suas largiti sunt elemo
sinas. seu omniū utriusq; sexus fidelium
defunctorū oratio, pficiat supplicantium.
ut eas & a peccatis omnibus exuas. & tuę
redemptionis facias esse participes. ℣.

D̄S INCUIUS MISSA IN CŸMITERIIS.
miseratione animę omniū fidelium re
quiescunt. famulis & famulabus tuis. uel
omnibus hic & ubiq; in xp̄o quiescentibus
da p̄pitius ueniam peccatorū. ut a cunc
tis reatib; absoluti sine fine lętentur. ℣.

Pro animab; famulorū famularūq; tuarū SEC.
omniū hic & ubiq; in xp̄o quiescentiū d̄ne
suscipe benignus oblatā. ut hoc sacrificio
singulari uinculis horrendę moris exuti.
uitā mereantur ęternam. ℣. PRĘFATIO.

VD ęterne d̄s. Qui nobis in xp̄o unigenito
filio tuo d̄no d̄o nr̄o spem beatę resurrec

Wien, NL. 1845, f. 257v

onis concessisti. ꝑsta qs. ut animę ꝑquibus
hoc sacrificium redemptionis nrę tuę offe
rimus maiestati. ad beatę resurrectionis re
quiem te miserante cum sęis tuis ꝓuenire
mereantur. ꝑ eundem xp̄m. INFRA ACT.

Hanc igitur oblationē quam tibi ꝓ requie
animarū famulorū famularumq; tuarum
offerimus qs dne ꝑ pitatus intuere. & conce
de. ut mortuis ꝑsit aduenia. qđ cuncta
uiuentib; preparare dignatus es ad mede
lam. Dies q; nros in tua pace. ADCŌ.

O s fidelium lumen animarū. adesto supplī
cationib; nris. & da omnibus fidelibus in
xp̄o quorū corpora hic & ubiq; requiescunt
refrigerii sedem. quietis beatitudinem. lu
minis claritatem. ꝑ. ℣. BENEDICAMUS.

PRO MISSA HEINRICI IMPRIS SPECIALIS INBA
PROPICIARE QS DNE ANIME
famuli tui HEINRICI. & ꝑsta. ut qui
de tuis donis in hoc loco ꝓuigili cura no

Wien NB. 1845. f. 258a

12

onis concessisti. p̄sta qs̄. ut animę, p quibus
hoc sacrificium redemptionis nr̄ę tuę offe
rimus maiestati. ad beatę resurrectionis re
quiem te miserante cum sc̄is tuis puenire
mereantur. p eundem xp̄m. INFRA ACT.

Hanc igitur oblationē quam tibi, p requie
animarū famulorū famularumq, tuarum
offerimus qs̄ dn̄e, p pr̄tuis intuere. & conce
de. ut mortuis, p̄sit aduenia. qd̄ cunctis
uiuentib; preparare dignatus es ad mede
lam. Dies q, nr̄os in tua pace. ADCŌ.

O s̄ fidelium lumen animarū. adesto supplī
cationib; nr̄is. & da omnibus fidelibus in
xp̄o quorū corpora hic & ubiq, requiescūt
refrigerii sedem. quietis beatitudinem. lu
minis claritatem. p̄. ALIA BENEDICTIO.

PROPICIARE QS̄ DN̄E ANIME
famuli tui HEINRICI. & p̄sta. ut qui
de tuis donis in hoc loco puigili cura no

Wien NB. 1845. f. 258r

mini tuo cottidiana preparauit obsequia.
ppetua cum scis pfrui mereatur lętitia. ℘.
Hanc oblationē qs dne ęclesta benedic SEC.
tione psequęt. & concede ut ea ad salutem
puęniat. cuius in hoc loco stipendius nra tibi
seruitus uegetata ministrat. ℘. ADCŌ.
Percepta dne communio singularis animę
famuli tui HEINRICI sit semp salutaris. sit
a dne salutare remedium. qđ in hoc tibi
loco diuini seruicii preparauit obsequiū.
& nobis famulis tuis temporale subsidiū. ℘.

AT MISSA CHUNIGUNDIS IMPERATRICIS.

PRESTA QS OMPS DS. UT ANIMA
famulę tuę. N. omnium peccatorū suorū
nexibus absoluta. cum omnib; scis tuis ppe
tua pfrui mereatur lętitia. ℘. SECR.
Tribue nobis qs dne. ut hoc qđ tuę pietati
deferimus sacrificium. animę famulę tuę
ad pcipiendū plenissimum ppetuę beati
tudinis prēmium pseueranter tribuat incre

Wien NB. 1845, f. 258v

mentum. ℣. AD COMPL.

QS omps ds ut sacramentū qd deuote optu
limus & fideliter sumpsimus: animę famu
lę tuę ad æternam uitam ꝓficiat. ut in re
surrectionis gla inter electorū animas im
mortalitatis diademate coronata resplen
deat. ℣. MISSA COMMVNIS.

SCTĘ DIGENITRICIS MARIĘ. AC BEATORVM
apłorum. martyrū. confessorū. uirginum.
atq; omniū scorum tuorū qs omps ds. famu
lū tuū epm nrm intercessionib; ꝓtege. paritq;
illi familiaritate atq; consanguinitate con
iunctos. & omnē pplm xpianum a bomni pra
uitate defende. cōmissum & iā sibi ad regen
du gregē custodi. et animab; famulorū famu
larūq; tuarū requiem tribue benignus sempi
ternā. & scorum tuorū coetibus consociare
dignare propitius. ℣. SECRETA.

OBlationis hui dñe qs placare muneribꝫ. & im
cedentib; omnib; scis tuis. famulū tuū epm nrm.

Wien NB. 1845, f. 259r

Haec sunt parua exmultis. quae priscorum
lium uirorum nouimus percepisse doctrina
quorum eloquia pinde quibusdam anobis inter
esse noscuntur: ut sermo noster paternus sententiis firmaretur.

EXPLICIT FELICITER.

IN Ostiarius vnde dicit. R. Abeo qd ipsi primo con
cedit ecclesie ianua t aperire t claudere ut noverit
q recipiendi & q sint ab ecclesia repellendi phos septem
grad q pbatus ascenderit ad apice poterit pontificat ascen
dere ut in sublimi culmine posit subiectos sibi ordines disponere
& ordinare. IN. Lector vnde appellat. R Abeo quod
officiu habeat recitandi in ecclesia scripturas canonicas. IN
Exorcistae quare dicunt. R Exorcistae grece adiuratores
t execratores sunt eo qd adeos pertineat excecratione ecclesiastica
& adiuratione diuini nominis pellere dyemones. IN Acolit
vnde apellat. R Acolit greve ceroferarii dicunt qd eos
officiu sit cereos accendere & pure diacone lectione
euangelica recitaturi ut lumine cereoz verax lumen euangelii
testatur. IN Subdiacons quare. R. Quod sub aliis cedentes
diacono posit ministrare. IN Diaconus gre vocatur. R Diacons
greve e nom. quod latine minister dicit. qd assistat sacerdoti
& cereos ara diuersoz teq; ministrare. IN. Sacerd vnde
dicitur. R. Quod sacrum ducere pbeat. t quod sacrum
donare. ut sit coposite nom t abeo qd est sacrum donare
t abeo quod e sacer dare. IN. Presbit quare dicitur t qa
habeat hoc nom intellegentia. R. Presbit greve latine
senior vocatur. qd nom ideo sacerdotib; imponitur ut maneant

Wien NB. 806

NB 23.749
ABRF

Cod. 806 fol. 51

Isidor v. Sevilla.

Officia.

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

Wien NB. 806, f. 54r

corporis ex virgine nati cum aqua misto uerum
indicans passionem xpi. ℣ Quare vinum misce-
tur in sacramento ponitur. ℟ Ut significet et
coniungatur caput cu corpore suo quod e xps et ecclia
aque uu sunt populi ut ostendat nos purificatos p aqua
baptismatis purgare debere ad preceptionem sanguinis xpi
cuius sine altare valere. hoc e nec baptismum
sine fide mortis dominice et preceptione sanguinis
eius. nec absolutam fide preceptioneq; sanguis xpi sine
lauacro baptismi valere demonstrat. ℣ Quare circa
finem missarum osculo pacis sibi coniungitur fidelis. ℟.
Ut ostendatur et summatione pfectionisq; et quanta
inpace et qua sic dns dic. Beati pacifici qm filii di
uocabunt. cum inimici discordantiu dni habere
non possit demonstretur simul cu in ad domos suas
reuersuri recordentur dni xpi q recessurus ab hoc
mundo corporaliter discipulis dixit. pacem relinquo vob
pacem meam do vobis.

De vii gradibus.

Hii septem gradus quib; xpc coplectitur.
Lector fuit quando aperuit libru isaie.
Exorcista quando iussit un demonia in porcos migrare
Subdiaconus quando fecit de aq uinum.
Diaconus quando lauit pedes discipulor.
Sacerdos quando accepit panem et benedixit.
Hostiarius quando percutiebat ostia templi.
Epi quando imponit manus et benedixit apli.

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 806, fol. 54r

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=294201...

Wien NB 2147, fol. 6v

XX De cappellacionib; eccl epm romane nam.
XXI De non super ordinando ei qui cappellacuerit.
XXII Quando debeat in ecclesie prouincie uicinis episcopus ordinari.
XXIII De non faciendis epis p uicos. & modi eccl curiarter. cappellatu
XXIIII De celebrande synodo prouincialu p uicecomes epi urbis rome. si fuerit
XXV Quando epi & in quibus accusis eccl comitatu uicecant.
XXVI De his econtr eccl comitatu dirigendis. sub prosecutione metropolitane.
XXVII Ut discutiat pape romane accusat. propter quas eccl comitatu diuconus
mittatur. ut semel fuerit oportunu eccl comitatu
XXVIII Ut sollicita sint epi circa qui in ecclesiis sunt. eccl discutiendor epor cunctis
XXVIIII De laicis. ut non faciendis epor. cessante.
XL Quid epi in ecclesie curiarter peregrinari debeat. exceptis grecis ne
XLI Ne liceat epo plus tribs; ebdomadib; ecclesie.
XLII De clericis qui pro ecclie rebus mouente ecclesiis non recipiendis.
XLIII De his qui ex communicante apud uicinos epos excludendis.
XLIIII De non sollicitandis clericis ecclesie.
XLV De non faciendis clericis ecclesie. sine consensu epi sui.
XLVI De susc apiendis his. qui periculis & persecutionem pueritiar defensione
peccauerint.

FF. Domino uenerando mihi p.tri petronio epo. Dionisius exiguus in dno salutem. Quamuis carissimus fr nr laurentius assidua & familiari cohortatione pa uitate mea regulas ecclasticas de greco transferre ppulerit confusione credo prisce tra lationis offensus nihilominus tam ingesti mihi laboris aut beatitudinis tue desideratione susce cui epi omnipotens dns solita populis pietate prosciens summi sacerdotii culmen dignitate ut plurima uirtutis ornamenta quib; ecclam dni morum seueritate eccleasticas etiam sacratissima pontificalib; pdi grauem gestus conuenientia intemerata eseruans. profecto regimine

animum[c] intendens, postquam principes in sua discessere, privatis cum rege colloquiis coutebatur. Et ut suę fidelitatis virtutem penitus demonstraret, regem[d] eiusque matrem suas urbes et oppida in tota Neustria visere petit, obtinetque[e].

3. Deducitur[1] ergo a duce rex cum matre regina per Neustriam, ac ab eo decentissime excipitur Parisii[2], Aurelianis, Carnoti[3], Turonis, Bleso, aliisque quam plurimis Neustrię urbibus oppidisque. Inde[4] quoque cum exercitu in Aquitaniam feruntur. Et premissis legatis, cum Uuilelmus princeps occurre[re] nollet, Pictauim[5] adoriuntur, principem ibi esse rati. Cum ergo exercitus vehementissime urbem attereret[a], et diutissime pugnam urbanis inferret, a quibusdam regiis castrum sanctę Radegundis[6] urbi contiguum, clandestina irreptione captum atque succensum est. Comperto vero principem non adesse, tandem post duorum mensium dies, victus indigentia exercitu fatigato, ab obsidione disceditur.

4. Uuilelmus[1] vero Aruernię[2] fines perlustrans quę est Aquitanię pars, ab oppidis milites educebat, ad pugnam exercitum colligens. Collectoque in regem fertur. Quo rex[a] *fol. 32r* comperto, / duce favente exercitum in hostem reducit. Signisque infestis congreditur. Acerrime dimicatum est nonnullis utrimque fusis. Sed regio equitatu[b] prevalente, Aquitanos fuga exagitat. Regię vero acies promtissime insecuntur. In qua fuga, nonnulli

Q 3. *Flodoard, Annales a. 955, S. 140 f.:* Hugo princeps Gerbergam reginam cum filio suo rege Lothario Parisius honorifice ad pascha suscipiens decenter secum per plures detinuit dies; inde cum ipso rege in Aquitaniam profectus urbem Pictavim petiit. Willelmum vero ibi non inveniunt, ipsam tamen urbem obsident diuque in eadem obsidione residentes nihil proficiunt; castrum tamen sanctae Radegundis urbi contiguum Ragenoldus comes clandestina irruptione cepit atque succensum est; tandem post duos menses exercitu victus indigentia fatigato ab obsidione disceditur.

Q 4. *Flodoard, Annales a. 955, S. 141:* Willelmus collecto exercitu suo exercitum regis insequitur. Quo audito rex et Hugo contra redeunt. Quorum multitudine comminus visa Willelmus in fugam vertitur. Quem regiae acies insecutae multos Aquitanorum interimunt, nonnullos nobilium vivos capiunt. Willelmus cum paucis vix evasit.

c) *das* a *korr. aus* i. d) *das* r *korr. aus* s. e) *korr. aus* optinetque.
3. a) *korr. (*attereret *zu* atteret*?).*
4. a) *folgt gestrichen* cum duce. b) *über gestrichenem* exercitu.

3. 1) *LOT, Derniers Carolingiens S. 12–15. Am 8. März 955 war Lothar noch in Laon: HALPHEN – LOT, Actes de Lothaire S. 11–13 Nr. 5.* 2) *Nach Flodoard (Q III 3) waren Lothar, Hugo der Große und Gerberga am 15. April 955 in Paris.* 3) *Chartres, dép. Eure-et-Loir.* 4) *Lothar war am 21. Mai 955 noch in Compiègne: HALPHEN – LOT, Actes de Lothaire S. 13–15 Nr. 6. Die poitevinische Kampagne fand zwischen Juni und September 955 statt.* 5) *Poitiers, dép. Vienne. Die Stadt wurde nach den Annales S. Columbae Senonensis a. 955, S. 105, im August 955 belagert.* 6) *Das vor den Mauern von Poitiers gelegene, befestigte Kloster S. Radegundis: BRÜHL, Palatium 1, S. 170, 172.*
4. 1) *LOT, Derniers Carolingiens S. 14 f.* 2) *Auvergne.*

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?mets

Zeige:

Wien NB 2147, fol. 7r

termis munuantur regulis & obedientes populi spūalib; inbuantur exemplis;
Inprincipio itaq canones qui dicuntur apłoꝝ, de greco transtulimus. Quibus quia
plurimi consensum non pbuere facilē hoc ipsum unam ignorare noluimus
sēritiē quamuis postea quedā constituta pontificū excepsis canonibus
adsumpta eē uideantur; deinde regulas niceneꝝ sīnodi & deinceps omniū con
ciliorꝝ siue que antea seu que postmodū facta s. usq; adsīnodū cl. pontī
ficum qui apud constantino polim cūenerūt sub ordine numerorꝝ. id primo
capitulo usq; adcentesimū secagesimū quintū sicut habetur ingreca auc to
ritate digessimus; tunc sei calcedonensis concilii decreta subdentes. inhis grecoꝝ
canonū finē eē declaram Ne quel pterea notoiar urē credam uelle subtrahere.
statuta quoq; serdicensis concilii atq; africani que latina s. tra suis anob numerys
cernuntur esse distincta. Vniuersarū uero diffinitionū titulos post hanc
pfationē strictius ordinantes. ea que insingulis sparsim rēpmulgata
conciliis. subuno aspectu locauimus. ut ad inquisitionē cuiq; rei. com
penduū aliquid attulisse uideamur. Explicit prologvs .,.

Cum apudalexandriā post achillam Oc arrii hereſi
qui petro martiri successerat. alexander sacerdotiū suscepisset. quia pax
nīris & quies apsecutionib; erat. atq; ecclarū gta confessorūq; meritis gau
debat. prspertas rerū nrarū domestica contentione turbat. Erat pbr
quidā apud alexandriā arrius nomine. uir specie & forma magis quam
uirtute religiosus sed gta laudisq; & nouitatis impbac cupidus. prava
quedā de fide apī pferre. quę antea inquestionē nūquā uenerant.
cepit abscidere. aseparare. abilla eterna & ineffabili dī patris sub
stantia & natura filiū conabatur. quę res plurimos meccla contabat.
Sed cū alexand epūs natura lenis & quiet assiduis cōmonitionib; arriū
cuperet aprauo incepto. & assertionib; impiis reuocare. ne tamen
res ex sententia pcederet. & qd plerosq; iā contagio pestifere asserionis

103. Ludouicus[1] vero rex Remos rediens, cum fluvio Axonae propinquaret, per campestria lupum preire conspicit. Quem equo emisso insecutus, per devia exagitat. Ad omnes ferae declinationes, equum impatiens obvertebat. Nec quiescere paciebatur, donec[a] equestri certamine fugientem evinceret. Equus ergo per invia coactus, cespite offendit[b2] atque prolabitur. Rex[3] vero gravissimo attritus casu, et a suis exceptus, cum multo omnium[c] merore, Remos deportatur. Infestis itaque doloribus toto[4] corpore vexabatur. Et post diutinam valitudinem corruptis interius visceribus ob humorum[d] superfluitatem[α], elefanciasi peste[α], toto miserabiliter corpore perfunditur. Qua diutius confectus anno[β] regni sui XVIII[5], a natu autem XXXVI[β6], diem vitę clausit extremum[7], sepultusque est in coenobio monachorum sancti R(emigii)[8], quod distat fere[e] miliario uno ab urbe, cum multis omnium lamentis.

α-α) colluviem papulis erispilatis[9], quod Galli variolam vocant *Trit. fol. 47r.*

β-β) *am Rand;* XVIII *korr. aus* XVII *und* XXXVI *aus* XXII *Hs.;* anno vite sue, ut Richerus monachus ait, tricesimo septimo, regni autem octavo decimo *Trit. fol. 47r.*

Q 103. *Flodoard, Annales a. 954, S. 138:* Ludowicus rex egressus Lauduno Remensem velut ibi moraturus repetit urbem. Antequam vero ad Axonam fluvium perveniret, apparuit ei quasi lupus praecedens; quem admisso insecutus equo prolabitur graviterque attritus Remos defertur et protracto languore decubans elefantiasi peste perfunditur. Quo morbo confectus diem clausit extremum sepultusque est apud sanctum Remigium.

103. a) *über der Zeile.* b) *folgt gestrichen* et. c) *folgt gestrichen* luctu. d) *korr. aus* humorem. e) *über der Zeile.*

103. 1) *Lauer, Le règne de Louis IV S. 230–233.* 2) offendere *(in dieser Bedeutung) + Abl. bislang nur bei Diomedes, Ars grammatica 1, S. 319 Z. 22, ed. Henricus Keilius, Grammatici latini 1 (1857) nachgewiesen:* offendo glebam et gleba. 3) *MacKinney, Tenth-Century Medicine S. 369.* 4) *Vergil, Aen. 5, 683:* toto descendit corpore pestis = *Isidor von Sevilla, Etymologiae 4, 6, 18.* 5) *Die Regierungsdauer vielleicht nach dem Epitaph, das sich in Saint-Remi befunden haben kann; MGH Poetae 5, S. 287 Nr. 8:* Octavum decimum regnando subegerat annum. 6) *Ludwig IV. kann 954 bei seinem Tod nicht 36 Jahre alt gewesen sein, wenn er, wie Richer II 4 (oben S. 101) erzählt, 936 beim Regierungsantritt 15jährig gewesen war. Nach dem in der vorigen Anmerkung zitierten Epitaph war der König bei seinem Tod 33 Jahre alt:* Dum sibi ter denos et tres floreret in annos. 7) *Ludwig IV. starb am 10. September 954: Lauer, Le règne de Louis IV S. 231.* 8) *Zum Begräbnis in Saint-Remi siehe Erlande-Brandenburg, Le roi est mort S. 61, 155.* 9) *HR S. 515.*

cf. Karlsruhe Gl. A. Perg. 168 fol. C 2 (Watten v. Speyer 1021)

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?mets

Zeige:

Wien NB 2147, fol. 9r

illo concilio fuerunt. Sed & athanasius eodem
alexandri diaconus alexandri epi aderat. con
quia plurimis uuuans. Intea p singulos dies agitat
tus. nec facile aut temere de re tanta statuere au
uocabat frequenter arrius in concilio & assiduo
sertiones discuciebantur. et quid aduersum hec ten
aut statui. summa cū deliberatione quęrebatur.
diutinum multum q; tractatum placa omnib; ac uc
cunctorum ore & corde discernitur. omousion seri
dē causdē cumpatre substantię filium confiteri.
sima omnium sententia pronuntiat. Decem & septē
fuisse dicuntur quibus arrii fides magis placeret. ex
creatum di filium et nullis substantib; & non ex ipsa
tate progenitum confirmantes. Deferunt ad constan
cerdotalis concilii sententia. Ille. tamquā adō prolata
Cuisqui temptasse obuiari. uelut contra diuina statu
entem. in exilium se protestat acturum. Sexigitur
arrio se patiunt expelli. reliqui uero undecim con
se habito. ac quiescunt adsubscribendum manuso
te. Cuius simulationis auctor pcipue extitit nico

Gozbertum, munitionem quę dicebatur Briona[3] exstruxisse, quo etiam post flagitiosa exercitia sese recipiebant. Hanc igitur rex aggressus, obsidione circumdat. Pugnaque continua ac fame atterit. Et tandem capit, solotenusque diruit. Latronculos[b] vero petente[c] Letoldo[c] sub sacramento abire permittit.

101. Inter[1] hęc cum rex in partibus Burgundię adhuc detineretur, Aethgiua mater eius regina eo ignorante Heriberto comiti nupsit, et relicta urbe Lauduno ab eo deducta est. Quod rex vehementer indignans[a], redire maturat, et cum Gerberga regina uxore Laudunum ingreditur. Et a matre auferens predia et ędes regias, uxori[b] delegat. /

102. Interea[1] Gerberga regina, Lauduni geminos enixa est. Quorum alter Karolus[2], alter *fol. 31v*
Heinricus[3] vocatus est. At Heinricus mox post[a] sacri baptismatis perceptionem, in albis decedit, Karolus autem cum[b] naturali virium robore educatur[c].

Q 101. *Flodoard, Annales a. 951, S. 132:* Ottogeba regina mater Ludowici regis egressa Lauduno . . . ad Heribertum proficiscitur; qui suscipiens eam ducit in coniugem. Unde rex Ludowicus iratus abbatiam sanctae Mariae, quam ipsa Lauduni tenebat, recepit et Gerbergae uxori suae dedit; fiscum quoque Attiniacum suo dominio subdidit.

Q 102. *Flodoard, Annales a. 953, S. 136:* Interea Gerberga regina Lauduni geminos est enixa, quorum unus Karolus, alter vocatus est Heinricus; sed Heinricus mox post baptismum defunctus est.

b) *so Hs.* c) *am Rand.*

101. a) *folgt gestrichen* cum Gerberga. b) *folgt gestrichen* omnia.

102. a) *korr. aus* per? b) *über der Zeile.* c) *korr. aus* educatus est.

3) *Brienne-le-Château, dép. Aube, arr. Bar-sur-Aube.*

101. 1) LAUER, *Le règne de Louis IV S. 220, bezweifelt, daß Eadgifu noch während Ludwigs IV. Aufenthalt in Burgund aus Laon geflohen ist und Gr. Heribert den Alten geheiratet hat; er setzt dabei voraus, daß die Berichtsfolge in Flodoards Annalen chronologisch korrekt ist.*

102. 1) LAUER, *Le règne de Louis IV S. 225;* GLOCKER, *Die Verwandten S. 187 ff., 284 f.* 2) *Karl, später Hg. von Niederlothringen, † nach 991. Zufolge Carlrichard* BRÜHL, *Karolingische Miszellen, in: DA 44 (1988) S. 385–389;* DEMS., *Deutschland und Frankreich S. 335 f., wäre er wenige Wochen nach seiner Geburt Kg. von Burgund geworden. Siehe dagegen Eduard* HLAWITSCHKA, *Der Übergang von der fränkischen zur deutschen Geschichte, in: Zs. für bayerische LG 59 (1996) S. 392–394. 953 lebte noch Karls älterer Bruder Ludwig, der (zusammen mit dem tatsächlichen Thronerben Lothar) irgendwie bei dem angeblichen Reichsteilungsplan hätte berücksichtigt werden müssen; zudem spricht die allgemeine politische Situation gegen eine Reichsteilung, von der die übrigen Quellen ja nichts wissen.* 3) *Heinrich, † 953.*

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=29420

Wien NB 2147, fol. 69r

EPISTOLA PAPAE SIRICII TER DIVERSOS EPISCOPOS DIRECTA. /I. Vt indignus nu
ficiatur epc. /II. Vt ignotis sacerdotiū non detur. /III. Ut neofiti s
sacerdotes non fiant.

Siricius papa orthodoxis ꝑ diuersas ꝑuincias. Cogitantibus
tum diuini iudicii frs karissimi. et post uitam hanc unum
ꝑ ut gesserit recepturū. quid ueniat in querelā tacere non li
loqui necessitas imperauit. dicente ꝑ pheta. exalta ut tuba uocem
Et cui omnium omniū ecclesiarū cura commissa ē sidissimule. d
dnm dicentem. reicctis mandatum dī. ut traditiones uras statu
Quid enim aliud ē reicere mandatū dī. quam priuato consilio
mano iudicio nouis rebus constituendis liberius delectari. Per
namq; ē ad conscientiam apostolicę sedis. contra ecclesiasticū c
presumit. & quę ita sunt a maioribus ordinata ut ne uel leui su
debeant uiolari. ꝑ prias quosdam & nouas obseruationes indu
prēter misso fundamento supra arenam construere uelle. dicent
non transferas terminos quos constituerunt patres tui. Quod a
apls noui & ueteris testamenti prēdicator monet. in quo locu
State inquit et tenete traditiones uras quas didicistis. siue ꝑ ue
siue ꝑ epistolam. Quadere. uidet ura sinceritas. in sacris miste
in ordinationibus sacerdotum magnam cura diligenti sollicitu
obseruam.

quidem genere natus erat, sed concubinali stemmate usque ad tritavum sordebat, vir grandevus, et multis bellorum casibus[a] sępissime attritus, et[b] qui in superioribus piratarum tumultibus felici congressu insignis[c] multoties[d] enituit. Affuit etiam Stephanus[7] Aruernorum[8] presul[α] ac regi sese commisit. Necnon et a Uuilelmo Aquitanorum principe, legati industrii affuere, pro suo principe ex fide habenda sacramenta daturi. Quibus postquam iussa regalia data sunt, rex in urbem Uesontium[9] quę est metropolis Genaunorum[e], cui etiam in Alpibus sitae Aldis Dubis[10] preterfluit, cum duce exercitum deducit. Atque ibi Letoldus[11] eiusdem urbis princeps, ad eius militiam sacramento transit[f].

α) *korr. aus* princeps.

99. Quibus[1] feliciter atque utiliter habitis, cum autumno[2] maturante, elementorum immutatio fieret, rex colerico vexatus, in acutam febrem decidit. Cum ergo[a] aegritudine pressus, militaria curare non posset, dux ab eo iussus exercitum reducit. Letoldus vero princeps, in ipsa regis ęgritudine fidelissime, atque humanissime regi famulatur. At die cretica post febris initium, impariter veniente[b], firmiter et inrecidive convaluit. Transactisque diebus XXX[c] post corporis reparationem, cum Letoldo principe in Franciam redit.

100. Et[a1] cum iam Burgundię extrema attingeret, viatorum relatu comperit, quosdam qui latrociniis et discursionibus provinciam infestabant, Angelbertum[2] scilicet et

Q 99. *Siehe oben Q II 98. – Flodoard, Annales a. 951, S. 130:* Reparatis igitur sibi viribus rex in Franciam regreditur.

Q 100. *Flodoard, Annales a. 951, S. 131:* Ludowicus rex munitionem quandam nomine Brenam, quam quidam praedones Gotbertus scilicet ac frater eius Angilbertus munierant, obsidet penuriaque famis oppressam capit tandem ac diruit.

98. a) *folgt gestr.* contr. b) *über der Zeile.* c) *korr. aus* insigniter. d) *über der Zeile.* e) *anscheinend auf freigelassenem Raum nachgetragen (nicht auf Rasur), in jüngerer Zeit mit Bleistift unterstrichen.* f) *folgt gestrichen* Et matur.

99. a) *folgt gestrichen* rex. b) *folgt gestrichen* bene ac. c) *anscheinend korr. aus* XX.

100. a) *über der Zeile.*

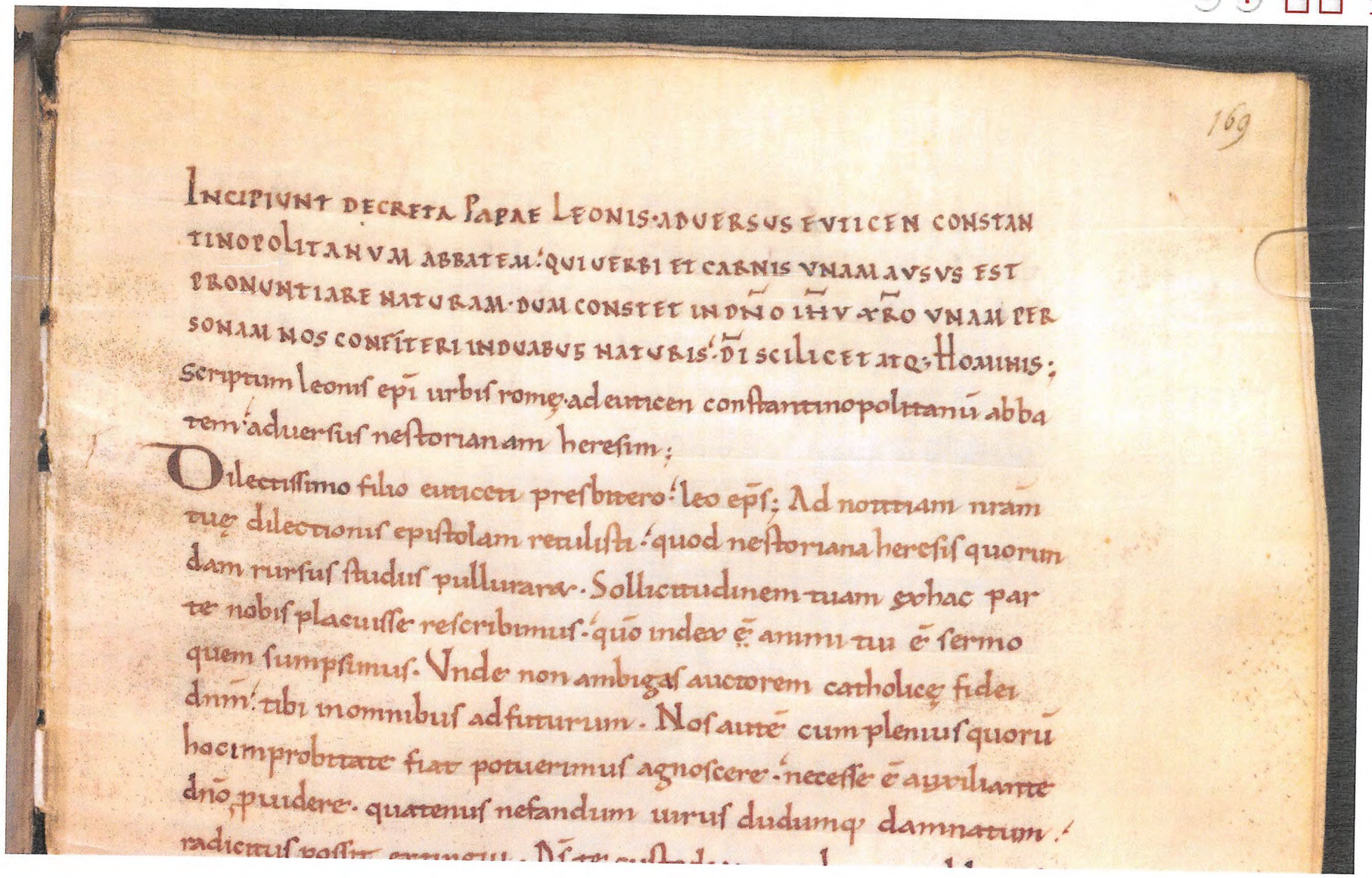
7) *B. Stephan II. von Clermont (bezeugt 943–984?).* 8) *Einwohner der Auvergne.* 9) *Besançon, dép. Doubs. Ludwigs IV. Aufenthalt in dieser Stadt, die zum Königreich Burgund gehörte, wird bezweifelt:* POUPARDIN, *Royaume de Bourgogne S. 217.* 10) *Doubs; vgl. Caesar, Bellum Gallicum 1, 38, 4:* flumen [alduas] Dubis . . . paene totum oppidum *[scil.* Vesontionem*]* cingit. 11) *Gr. Letald von Mâcon, † 961:* BOUCHARD, *Sword S. 262–264;* NOSPICKEL, *Graf Leotald S. 157–174. Zu seiner Stellung im Raum Besançon siehe Claude* FOHLEN, *Histoire de Besançon 1 (1964) S. 228;* MOYSE, *Aux origines S. 117 f. Letald wurde Ludwigs IV. Vasall als Gr. von Mâcon.*

99. 1) LAUER, *Le règne de Louis IV S. 213.* 2) *Ludwig IV. erkrankte nicht im Herbst, sondern im Frühjahr 951.*

100. 1) LAUER, *Le règne de Louis IV S. 218;* BUR, *La formation S. 143 f.;* FICHTENAU, *Lebensordnungen 2, S. 559.* 2) *Gr. Angelbert von Brienne.*

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=2942016&op=showView&divid=DTL...

Zeige:

169

INCIPIVNT DECRETA PAPAE LEONIS·ADVERSVS EVTICEN CONSTAN
TINOPOLITANVM ABBATEM·QVI VERBI ET CARNIS VNAM AVSVS EST
PRONVNTIARE NATVRAM·DVM CONSTET IN DN̄O IHV XP̄O VNAM PER
SONAM NOS CONFITERI INDVABVS NATVRIS·D̄I SCILICET ATQ; HOMINIS;
Scriptum leonis epi urbis rome ad eutycen constantinopolitanū abba
tem·aduersus nestorianam heresim;
Dilectissimo filio eutycen presbitero·leo epūs; Ad nostriam nrām
tuę dilectionis epistolam retulisti·quod nestoriana heresis quorun
dam rursus studiis pullularet·Sollicitudinem tuam ꝙhac par
te nobis placuisse rescribimus·quō inde ꝙ animi tui ē sermo
quem sumpsimus. Vnde non ambigas auctorem catholicę fidei
dn̄m·tibi in omnibus adfuturum. Nos autē cum plenius quorū
hac improbitate fiat potuerimus agnoscere·necesse ē auxiliante
dn̄o prouidere. quatenus nefandum usus dudumq; damnatum·
radicitus possit [illegible]

Wien NB 2147, fol. 169ra

04.01.2015 12:12

animam, et sic mortificatos a regno beatorum spirituum repellat. Sibi etiam periculo esse memorant, si id quod animabus periculum ingerit, neglegentes non innotescant.

97. Talibus[1] dux persuasus, regi humiliter reconciliari deposcit, eique satisfacturum sese pollicetur. Huius concordię et pacis, ordinatores fuere, Chonradus[2] dux, et Hugo cognomento Niger, Adalbero quoque atque Fulbertus episcopi. Et die[3] constituta, rex et dux conveniunt, ac secus fluvium Matronam c(on)locuti, principibus predictis internuntiis, in summam concordiam benignissime redierunt. Et quanto vehementius ante in sese grassati fuere, tanto amplius exinde amicitia se coluere[4]. Hugo itaque dux per manus et sacramentum regis efficitur, ac turrim Laudunicam suis evacuatam, regi reddit. Multam abinde fidem se servaturum pollicens.

98. Iussus[1] ergo ab rege, in Aquitaniam exercitum regi parat. Quo in brevi collecto, causis rerum exigentibus ad interiores Burgundię partes, rex secum exercitum dirigit. Cum[2] ergo in agro Matisconensium[3] castra figeret, occurrit ei Karolus Constantinus[4], Uiennę[5] civitatis princeps, eiusque efficitur, fidem iureiurando pactus. Hic[6] ex regio

Q 97. *Flodoard, Annales a. 950, S. 127:* Itaque rex Ludowicus et Hugo princeps super Maternam fluvium pacem facturi cum suis deveniunt. Et residentes isti ex hac parte fluvii, illi ex altera legatos invicem sibi mittunt; et mediantibus atque sequestris Chonrado duce, Hugone Nigro, Adalberone quoque ac Fulberto episcopis Hugo ad regem venit et suus efficitur pacaturque cum Arnulfo comite et Ragenoldo atque Artoldo archiepiscopo reddens regi turrim Lauduni.

Q 98. *Flodoard, Annales a. 951, S. 129 f.:* Ludowicus rex Aquitaniam cum exercitu petiit; sed antequam eandem ingrederetur provinciam, Karlus Constantinus Viennae princeps et Stephanus Arvernorum praesul ad eum venientes sui efficiuntur . . . Willelmus quoque Pictavensis obviam ei fuit. Dumque moratur Aquitaniam rex intrare, gravi corripitur infirmitate; quem suscipiens Letoldus quidam Burgundiae comes, qui tunc etiam suus noviter effectus erat, utiliter eum in ipsa aegritudine observavit.

97. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 207 f.; KIENAST, Deutschland und Frankreich 1, S. 72.* 2) *Hg. Konrad der Rote war von Otto dem Großen, den Ludwig IV. in der 2. Januarhälfte oder Anfang Februar 950 im Moselgebiet aufgesucht hatte, mit der Vermittlung beauftragt worden. Er intervenierte zunächst bei Hugo dem Großen, kam wohl im Februar (oder März) 950 zu Otto zurück (hierher gehört vielleicht MGH DO I 122: Speyer, 27. Februar 950) und war dann wieder bei Ludwigs und Hugos Begegnung anwesend.* 3) *Ludwig IV. und Hugo der Große söhnten sich wohl in der 1. Jahreshälfte 950 (frühestens im Februar, wahrscheinlich erst später) aus.* 4) *Die Freundschaft war anscheinend gegen Ende des Jahrs schon wieder getrübt; Flodoard, Annales a. 950, S. 128:* rex . . . infensus Laudunum Hugone inconsulto recessit.

98. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 211–213.* 2) *POUPARDIN, Royaume de Provence S. 240 f.; DERS., Royaume de Bourgogne S. 248 f.; Adolf HOFMEISTER, Deutschland und Burgund im früheren Mittelalter. Eine Studie über die Entstehung des arelatischen Reiches und seine politische Bedeutung ([1]1914, [2]1963) S. 53–55; CHAUME, Origines 1, S. 437 f. Ludwig IV. war zusammen mit B. Stephan II. von Clermont am 3. Februar 951 in Pouilly-sur-Loire (dép. Nièvre, arr. Cosne): LAUER, Actes de Louis IV S. 87 f. Nr. 37; ATSMA – VEZIN, Cluny 1, S. 106–109 Nr. 25.* 3) *Mâcon, dép. Saône-et-Loire.* 4) *Gr. Karl Konstantin von Vienne, geb. ca. 900, † nach Januar 962.* 5) *Vienne, dép. Isère.* 6) *HIESTAND, Byzanz S. 95 f.; HLAWITSCHKA, Stirps regia S. 273 f., 561 f.*

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=294201...
Wien NB 2147. fol. 170r
Zeige:

sequn patres nros. neq; commutare definitionem eorū ppetuā: quor
secundum scās scripturas didicimus regulam; Depositis ergo fleb
lacrimis. qua summe clericus degens. munusus ē afero demone: & no
potui eum liberare. nec auferre tali lupo qui animā meā; p illo p
ratus erā ponere: quomodo resilui a proposito diuino. & ad illum
cucurrit qui pdere consueuit: p̄cepta patrū declinans. & consti
ta eorum despiciens. Sed iam incipio enarrare.

III. DE FRAVDVLENTA SVBTILITATE HERETICORVM.

Sunt enim quidam uestē sua oues significantes. interius raptores
pi: quos ex fructibus eorū cognoscere debemus. Isti prima fronte
udentur ee denumero nro: sed n sunt denumero nro. Si enī denu
ro nro eent: nobiscū mansissent. Quando autē esperint adsume
impietatem: illud qd occultabatur multis aperit. & dolus omnis fi
omnib manifestus. Inuenientes autē infirmae fidei homines. & q
diuinas lectiones scias: secū eos inpatione p̄ciptam. dissipantes e
utuperantes patrū disciplinas: & relinquunt scās scripturas adsi
pdrianē. Quos debemus pudere. & aquibus multū cauere: ne
malitia sua aliqn occupati ēcidant desua infirmitate. Aeuerum
III. enī quasi aspides linguā suā: in dns; ppha clamau; DE BLASPHEMIIS EVI

Talis nobis erticus emerserat quondā pbr & archimandrites: qui q
nrę religionis secta capiebat. & hanc p̄ferebat. nestoriu autē impiet
ēfirmabat: & succingebatur; p nestorio militare impugnā: qui ci
nestorii pliabatur. Trecentorū autē. x & viii. scorū patrū de fid
expositionē facta. et scę memorię cirilli epi tam scripta adnestor
t adsimles eius cui omnes assenser. tēptauit uellere. antiqua im
ualentiu & apollinaris

92. Aderat[1] tempus, quo rex copias ab Ottone rege prestolabatur. Adest ergo Chonradus dux cum exercitu ex[a] tota Belgica[a] ab Ottone rege missus. Ludouicus vero rex cum exercitu de Belgica[b] ducis terram ingreditur. Primum vero urbem Silletum adit. Ibi autem primum certamen habere volens, impedimenta quęque ab urbe amovet. Succendit itaque suburbium, circumquaque, ac[c] quicquid extrinsecus exstare videbatur, in planiciem redigit. Obsidionem deputat, urbemque circumdat. Gravi congressu, utrimque dimicatum est. Utrimque quam[d] plurimi sauciantur. Belgę vero quia ab urbanis nimium arcobalistis[e2] impetebantur, resistere quiescunt. Nihil enim contra, nisi tantum scutorum[3] testudine utebantur. Unde et regio iussu, ab ea[f] urbe discedunt, non solum ob arcobalistarum impetum, verum etiam ob turrium plurimarum firmamentum.

93. Aliorsum[1] itaque iter retorquent, et usque ad fluvium Sequanam, quicquid ducis visum est per XL miliaria immanissime insectati sunt. Sed cum fluvius equitatum regium ulterius prohiberet[a], rex gratias exercitui reddit, et secum usque quo a se dividerentur reducit. Dux autem evestigio exercitum collectum in pagum Suessonicum deducit.

Q **92.** *Flodoard, Annales a. 949, S. 124 f.:* Rex vero evocato Arnulfo atque quibusdam Lothariensium post eum proficiscitur usque in pagum Silvanectensem. Arnulfus itaque suburbium civitatis ipsius igne succendit et sic ad propria regrediuntur.

Q **93.** *Flodoard, Annales a. 949, S. 125:* Hugo igitur non modico tam suorum quam Nordmannorum collecto exercitu in pagum Suessonicum venit.

92. a-a) *über der Zeile.* b) *folgt gestrichen* in. c) *Punkt unter dem* c. d) *über der Zeile.* e) *das 1.* a *korr. aus* i *oder* l. f) *über der Zeile.*

93. a) *folgt gestrichen* dux.

92. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 203. Der Angriff auf Senlis scheint erst in den Herbst 949 zu gehören; die Beteiligung Hg. Konrads wird nur von Richer erwähnt.* 2) *Die Vokabel ist vor Richer (und auch danach noch geraume Zeit) sehr selten: Vegetius, De re militari 2, 15 und 4, 22; Hegesipp 2, 15, 8, S. 177; Anastasius Bibliothecarius, Chronographia tripertita, ed. Carolus DE BOOR, Theophanis chronographia 2 (1885) S. 246; Letald von Micy, Miracula Martini abbatis Vertavensis c. 5, ed. Bruno KRUSCH, MGH SS rer. Merov. 3 (1896) S. 571. Wahrscheinlich hat Richer von diesen Texten nur Hegesipp gekannt. Vgl. Kalervo HUURI, Zur Geschichte des mittelalterlichen Geschützwesens aus orientalischen Quellen (Studia Orientalia IX 3, 1941) S. 43 ff.; Egon HARMUTH, Die Armbrust. Ein Handbuch (1986) S. 21–23.* 3) *Orosius, Historiae 4, 8, 11, S. 228:* per obliquam scutorum testudinem labebantur *(= Frechulf von Lisieux, Chronik I 5, 2, MIGNE PL 106, Sp. 1034C); Isidor von Sevilla, Etymologiae 18, 12, 6:* Est et testudo scutorum conexio curvata in testudinis modum.

93. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 203.*

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=294201...

Wien NB. 2147, fol. 170v

neq' carnem dñi coessentialē nobis subsistere tamq
nobis susceptam & coadunatam dō uerbo scdm subst
sed dicebat uirginem quidem quae eum genuit se
consentiebam uobis esse. ipsum autem dñm
posse exea carnem consentiebam uobis. sed corpus d
esse quidem corpus hominis. humanum uero corp
est exuirgine. omnium patrum expositionib
De excommunicatione eius iustissima.
Sed ne multa dicens longam faciam epistolam
quid egerimus misimus ad beatitudinem uram
teris docueramus. & presbiterio illum esse nudati
captus est. & uisimus eum in monaster
nullam habere rationem. Exclusi
mus eum a communicatione
nra. ut scitas ura hoc cognos
cens qd circa illū actū e. omnib
epis sub beatitudine ura
agentib manifesta
re dignetur il
luis impieta
tem. ne nesci
eus aliquis forsitan. qsi ad orthodoxū tplum ast paliqm
Eiusdem leonis adMartianum augustum. ubi gras
calcidonense concilium pax ecclie catholice reddita si
Leo epis. martiano augusto. Multa mihi inommb

04.01.2015 12:21

94. Ubi[1] cum in regem conaretur, intervenientibus episcopis Uuidone[2] Autisiodorense, et Ansegiso Trecasino, iureiurando utrimque accepto sub pace sequestra[3] usque in pascha[4] ratio eorum dilata est. Quę omnia Iul(io)[α5] mense[α] gesta sunt.

α) *über gestrichenem* August[6] *(so Hs.)* tempore.

95. Quo[1] etiam tempore, sinodus Romę habita est in basilica sancti Petri apostoli, presidente domno Agapito papa. In qua etiam ipse domnus papa, concilium[2] anteriore anno apud Angleheim habitum, coram episcopis Italię roboravit, et ab eis roborari constituit. Hugonem quoque Galliarum ducem, in supradicta sinodo dampnatum, ipse etiam condempnat, donec regi suo satisfaciat, aut Romam veniat inde ratiocinaturus. Moxque anathema descriptum et a sinodo roboratum, episcopis Galliarum destinatur.

96. Episcopi itaque Galliarum anathemate moti, apud ducem colliguntur[1], et inde gravissime conqueruntur. Ex decretis patrum, sacrisque canonibus duci demonstrantes, neminem stare pertinaciter adversus dominum suum debere, nec temere in eum quicquam moliri. Illud etiam promptissime monstrant, secundum apostolum[2] regem honorificandum, et non solum regem verum omnem potestatem[3] maiorem subiectis dominari debere asserunt. Preter hęc quoque perniciosissimum esse, apostolicum
fol. 31r anathema pertinaciter vilipendere, cum id sit gladius[4] qui penetrat / corpus usque ad

Q 94. *Flodoard, Annales a. 949, S. 125:* et missis ad regem episcopis Widone Autisioderensi et Ansegiso Trecassino Ragenoldum comitem sibi accersiit; et ita dato alterutrum iureiurando treugae sunt acceptae usque octavas paschae.

Q 95. *Flodoard, Annales a. 949, S. 125:* Agapitus papa synodum habuit apud sanctum Petrum, in qua dampnationem Hugonis episcopi apud Ingulenheim factam confirmavit excommunicans etiam Hugonem principem, donec Ludowico regi satisfaciat.

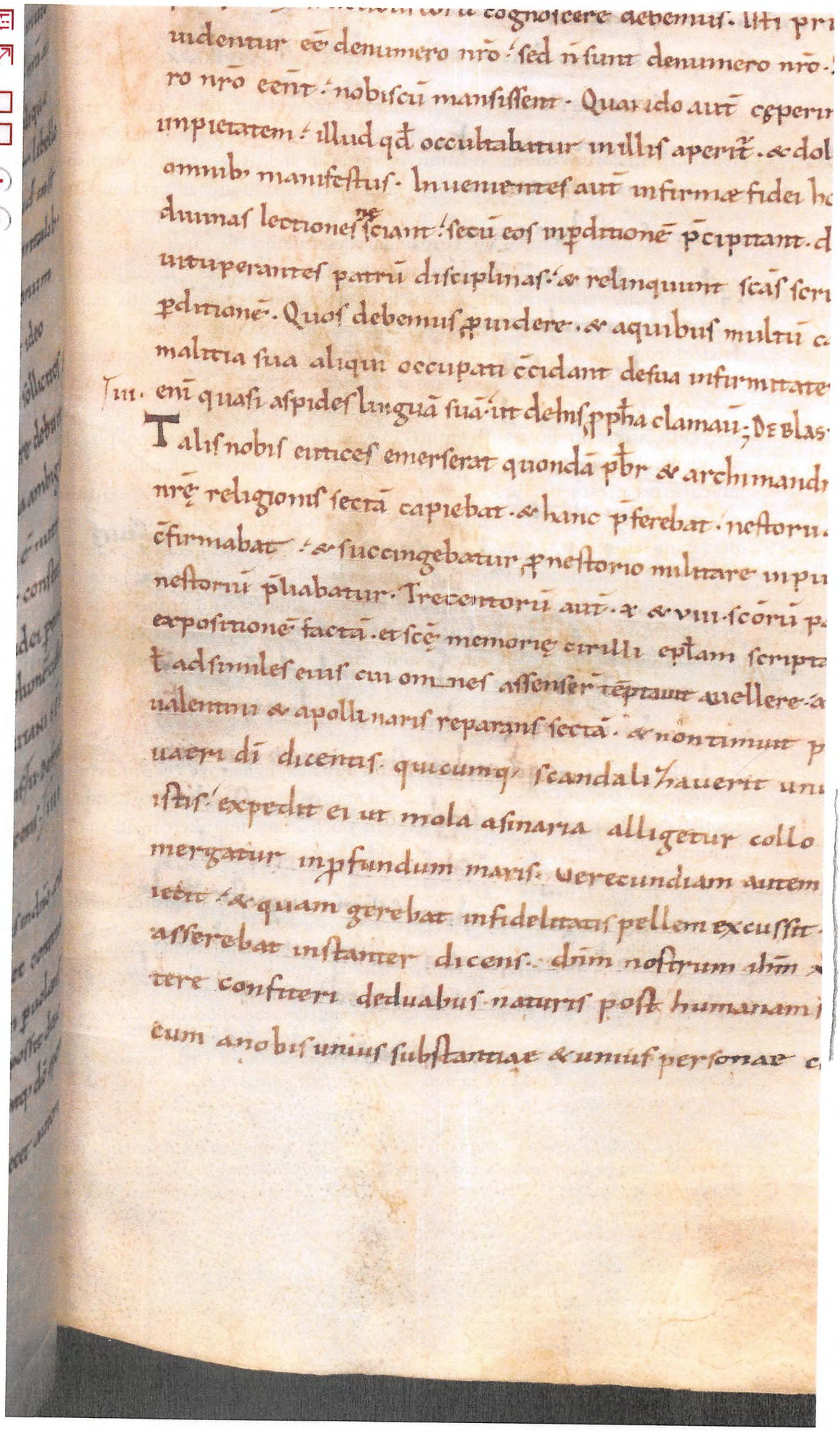
Q 96. *Flodoard, Annales a. 950, S. 126:* Qui dux *(scil.* Chonradus*)* veniens cum episcopis quibusdam et comitibus locutus est cum Hugone de paciscenda pace.

94. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 203 f.* 2) *B. Wido von Auxerre (933–961).* 3) *Vergil, Aen. 11, 133 = Statius, Theb. 2, 425.* 4) *7. April 950.* 5) *Wahrscheinlich wurde der Waffenstillstand erst im Herbst 949 geschlossen.* 6) *Flodoard, Annales a. 949, S. 123, spricht von einem Waffenstillstand* usque ad mensem Augustum *(949), doch ist dieser nicht mit der Waffenruhe zu verwechseln, die von den beiden Bischöfen ausgehandelt wurde.*

95. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 205; BZ S. 65 f. Nr. 222. In welchem Monat des Jahres 949 die römische Synode zusammentrat, ist nicht bekannt.* 2) *Synode von Ingelheim 948: oben II 69 ff., S. 148 ff.*

96. 1) *Von diesem Zusammentreffen der französischen Bischöfe mit Hugo dem Großen wissen die übrigen Quellen nichts.* 2) *1. Petr. 2, 17:* regem honorificate. 3) *Rom. 13, 1:* omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit. 4) *Ier. 4, 10:* pervenit gladius usque ad animam; *Hebr. 4, 12:* vivus est enim dei sermo ... et penetrabilior omni gladio ancipiti et pertingens usque ad divisionem animae ac spiritus.

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=2942016&op=showView&divid=DTL...

cognoscere debemus. Illi pri
udentur eē denumero nrō: sed nō sunt denumero nrō:
ro nrō eent: nobiscū mansissent. Quando autē ēpperi
impietatem: illud qđ occultabatur mullis aperit. & dol
omnib; manifestus. Inuenientes autē infirmē fidei h
dumas lectiones sciam: secū eos hpdrionē pcipiam. d
utuperantes patrū disciplinas: & relinquunt scās scri
pdrionē. Quos debemus pudere. & aquibus multū c
malitia sua aliqn occupati ēcidant desua infirmitate
Iun. enī quasi aspides linguā suā: in delm ppha clamau; DE BLAS
Talis nobis erticeš emerserat quondā pbr & archimandr
nrē religionis secta capiebat. & hinc pferebat. nestoriu
cfirmabat: & succingebatur pnestorio militare impu
nestorii pliabatur. Trecentorū autē. x & viii. scōrū p
expositionē factā. et scē memorie cirilli epām scripta
t adsimles eius cū omnes assensē tēptaut uellere. a
ualentin & apollinaris reparans secta. & nontimuit p
uaem dī dicentis. quicumq; scandalizauerit un
istis: expedit ei ut mola asinaria alligetur collo
mergatur inpfundum maris. Uerecundiam autem
iecit: & quam gerebat infidelitatis pellem excussit
asserebat instanter dicens. dīm nostrum ihm x
tere confiteri deduabus naturis post humanam i
eum anobis uniusš substantiae & unius personae c

Zeige:

WrStLB 2147, fol. 170r

04.01.2015 13:00

90. Huiusmodi[1] rerum dispo[si]tio, omnibus apta videtur. Observatores itaque directi, agasonum consuetudinem, eorumque habitum, tempus quoque et numerum promtissime referunt. Ad eorum quoque relatum, cohortes in abditis secus montem dispositę sunt. Pro numero etiam agasonum, milites cum patre meo iurati[a] ad peragendum rei negotium diriguntur. Agasones itaque numero LX sumptis armis more solito per montis devexa capitibus pilleatis, ad farraginem descendunt. Et circa carices colligendos[b] occupati, moram regrediendi aliquantisper faciunt. At p(ater)[c] m(eus)[c] et ii qui iurati cum eo erant, vehementi animo succedunt. Factoque agmine pilleatis capitibus more agasonum cum fasciculis farraginis tempestivius reditum accelerant, magnitudine fasciculorum vultus penitus abdentes. Quibus advenientibus porta patefacta est. Et indivisi urbem penetrant[d]. Fasciculos itaque abiciunt, et gladios educunt. Tubis personant, magnisque clamoribus urbem conturbant. Urbani[e] ergo insidias comperientes, cum armis in hostes feruntur. Instant omnes, et validissime plurimi paucos adurgent. At regii milites, a leva quidem turri, a dextra vero domibus a tergo autem muro urbis protegebantur, omnem vim belli ante habentes, unde et tutius congrediebantur. Nec ulterius in hostes audebant progredi, ne adversarii a tergo portam pervasam repeterent, et ne sic facti hostium medii, interirent. Instat itaque quisque in loco quem possidet. Et iam nimium omnes sauciati pene deficiebant, cum regię cohortes[f] tubis excitatę, ab abditis erumpunt, multoque impetu iam prope victis subveniunt,
fol. 30v portamque defensam ingrediuntur. / Atque urbanos[2] immani cęde adoriuntur. Qui mox a cohortibus victi, ac comprehensi sunt, preter paucos qui in turris[3] presidium sese receperunt.

91. Ludouicus[1] ergo rex urbe potitus, cum nulla expugnatione turrim evincere posset, ab urbe eam secludit, obducto intrinsecus muro. Quod factum dux comperiens, cum exercitu accelerat. At nihil virium exerere valens, non sine merore ad sua redit. Illud tantum fecisse fertur, quod arci copias demiserit.

Q 90. *Flodoard, Annales a. 949, S. 122:* rex Ludowicus Laudunum improvisus aggreditur et noctu muro latenter a suis ascenso disruptisque portarum seris oppidum ingreditur capitque custodes praeter eos, qui turrim regiae domus conscenderant, quam ipse ad portam castri fundaverat.

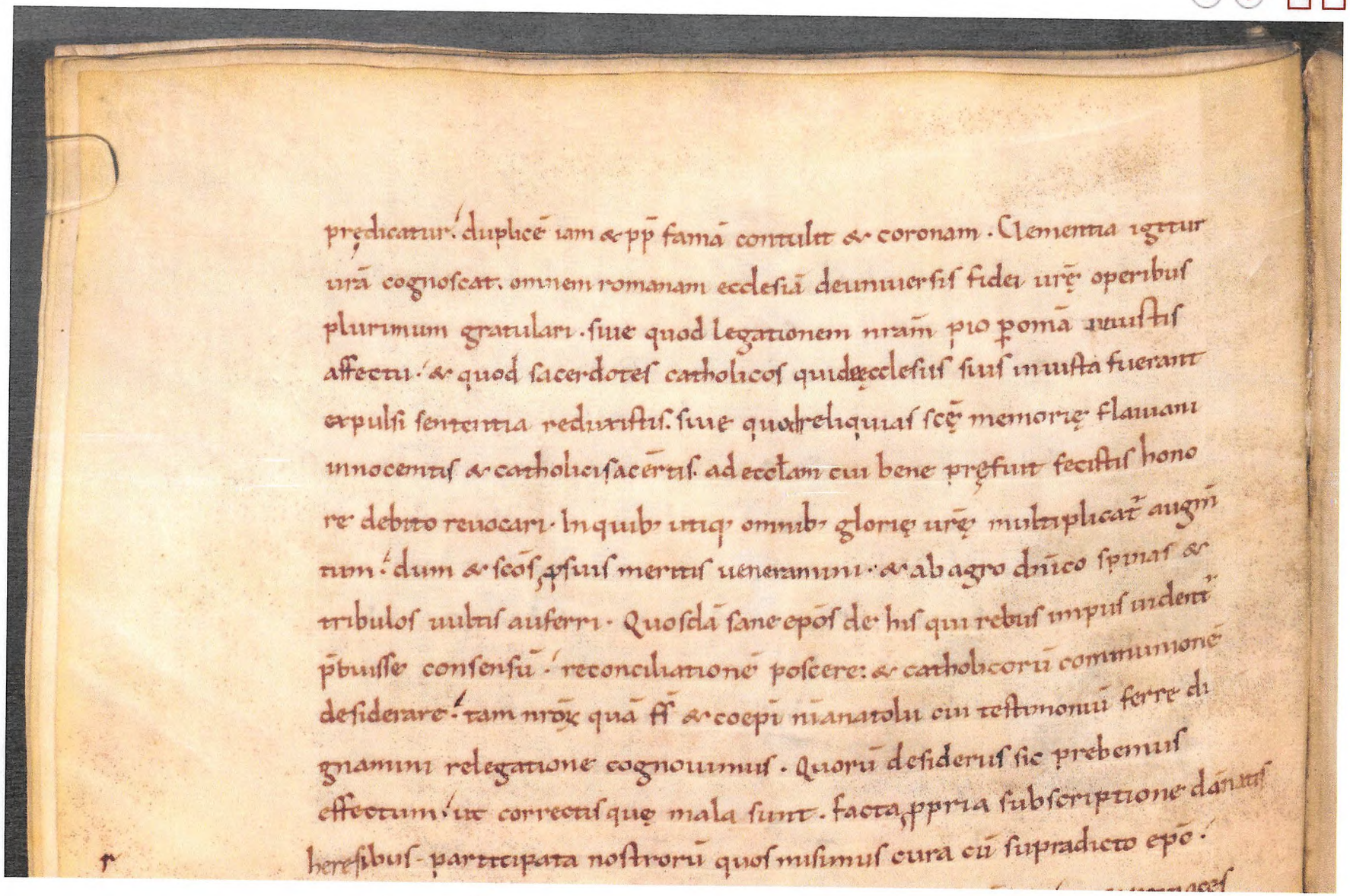
Q 91. *Flodoard, Annales a. 949, S. 122 f.:* Hanc itaque capere non valens a civitate secludit ducto intrinsecus muro. Quo comperto Hugo comes illo cum suis proficiscitur . . . Hugo vero appropians turri ante portam metatur et introducens in arcem custodes cum sufficiente victu recedit a monte.

90. a) *folgt gestrichen* eliguntur. b) *vor* -dos *am Rand* Unde etiam, *dies dann wieder gestrichen.* c) pat̄ mš *korr. zu* p m. d) *folgt gestrichen* A. e) Ur- *korr. aus* Un. f) *folgt gestrichen* a.

90. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 199 f.* 2) *Vermutlich hat Richer hier bloß die gegnerischen Soldaten in Laon gemeint, nicht aber die gesamte Bevölkerung der Stadt, wie LAUER, Le règne de Louis IV S. 199 Anm. 3, annimmt.* 3) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 200 Anm. 1; BRÜHL, Palatium 1, S. 81.*

91. 1) *LAUER, Le règne de Louis IV S. 200 f.*

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=2942016&op=showView&divid=DTL...

prẽdicatur. duplicẽ iam & pp̃ famã contulit & coronam. Clementia igitur
ura cognoscat. omnem romanam ecclesiã deuuersis fidei urę operibus
plurimum gratulari. siue quod legationem nram pio pomã iuuatis
affectu. & quod sacerdotes catholicos quidã ecclesiis suis iniusta fuerant
expulsi sententia reduxistis. siue quia reliquias scę memorię flauiani
innocentis & catholici sacerdotis. ad ecclam cui bene prẽfuit fecistis hono
re debito reuocari. In quib; utiq; omnib; glorię urę multiplicat augm
num. dum & scos, qs̃ius meritis ueneramini. & ab agro dnico spinas &
tribulos uultis auferri. Quos dã sane epos de his qui rebus impiis uidentur
pbuisse consensũ. reconciliationẽ poscere: & catholicorũ communionẽ
desiderare. tam nrã quã ff & coepi nianatoli cui testimoniũ ferre di
gniamini relegatione cognouimus. Quorũ desiderius sic prebemus
effectum. ut correctis quę mala sunt. facta, ppria subscriptione dam
hereticis. participata nostrorũ quos misimus cura eũ supradicto epo.

r

Wien NB 2147 fol 176?

miles, consiliis commodus, facundia simul et audatia plurimus[3]. Unde et rex admodum ei consuescebat, et apud eum sepissime consultabat. Dictabat ergo p(ater)[b] m(eus)[b] apud regem et paucos qui intererant, ordinem capiendi Laudunum ita. Primum sese observaturum oportunitatem aiebat, et an loci habitudo id ferret, an etiam cives in observatione urbis cautissimi haberentur, diligentissime exploraturum sese memorabat. Deinde dicebat efficaciter se adeo[c] ordinaturum omnia, et sic ad effectum utiliter reducturum, ut[d] nulli post sese quicquam negotio inperfecto supplendum relinqueretur.

88. Rege[1] ergo per dies aliquot Remis[a] demorante, Ro(du)l(fus)[b] – sic enim p(ater)[c] m(eus)[c] dicebatur – commoditatem patrandi negotii per suos explorabat. Missisque exploratoribus comperit agasones civium per dies singulos exire ab urbe tempore vespertino quinquagenos aut sexagenos et farraginis fasciculos equis in urbem deferre, capitibus ob solis ardorem obvolutis. Idque cotidie, et tempore eodem. Quod cum ab observatoribus[d] p(atri)[e] m(eo)[e] / relatum fuisset, simili eos exercitio posse falli advertit. *fol. 30r*
Refert[f] ergo sese ad regem, et sic apud eum presentibus paucissimis concepta effundit.

89. „Magnum[a]“ inquiens „ó rex videretur, si hoc negotium solummodo armis viribusque esset attemptandum. Sed quia per[b] astutiam eius principium utilitas aggredi suadet, prout mihi videtur, cohortes aliquot secus montem in abditis ponendę sunt. Exspectandum etiam qua tempestate equos educant agasones, herbatum potatumque. Qui cum in suo tempore egressi fuerint, et ab observatoribus eorum egressus et numerus nobis referetur, mox ad eorum numerum lectissimi iuvenes eodem scemate, eodemque numero capitibus ut ipsi pilleatis[c] farraginem in equis ad portam deferant, unde paulo ante agasones exierant, acsi ipsi agasones redeant. Qui cum altitudine fasciculorum aspectum protegere possint, facili ingressu urbem penetrabunt[d]. Et[e] ne qu<id> impossi<bile a>me dict<um> suspice<ris>[e], eorum ducem me[f] in hoc certamine offero. Animo[g] tantum sint constanti. Successus vero deo volente prosperabitur. Si ergo tempestivius cives insidias advertant, bellumque nobis paucioribus inferant, fixum nobis animo sit, aut portę ingressum tantum tueri, donec tubę clangore excitatę cohortes nobis subveniant, aut multa constantia in loco quem quisque possidebit, magnanimiter emori.“

b) patr̄ mr̄ *korr. zu* p. m. c) adō *Hs.* d) *das* t *darüber, vermutlich der Deutlichkeit halber, wiederholt.*

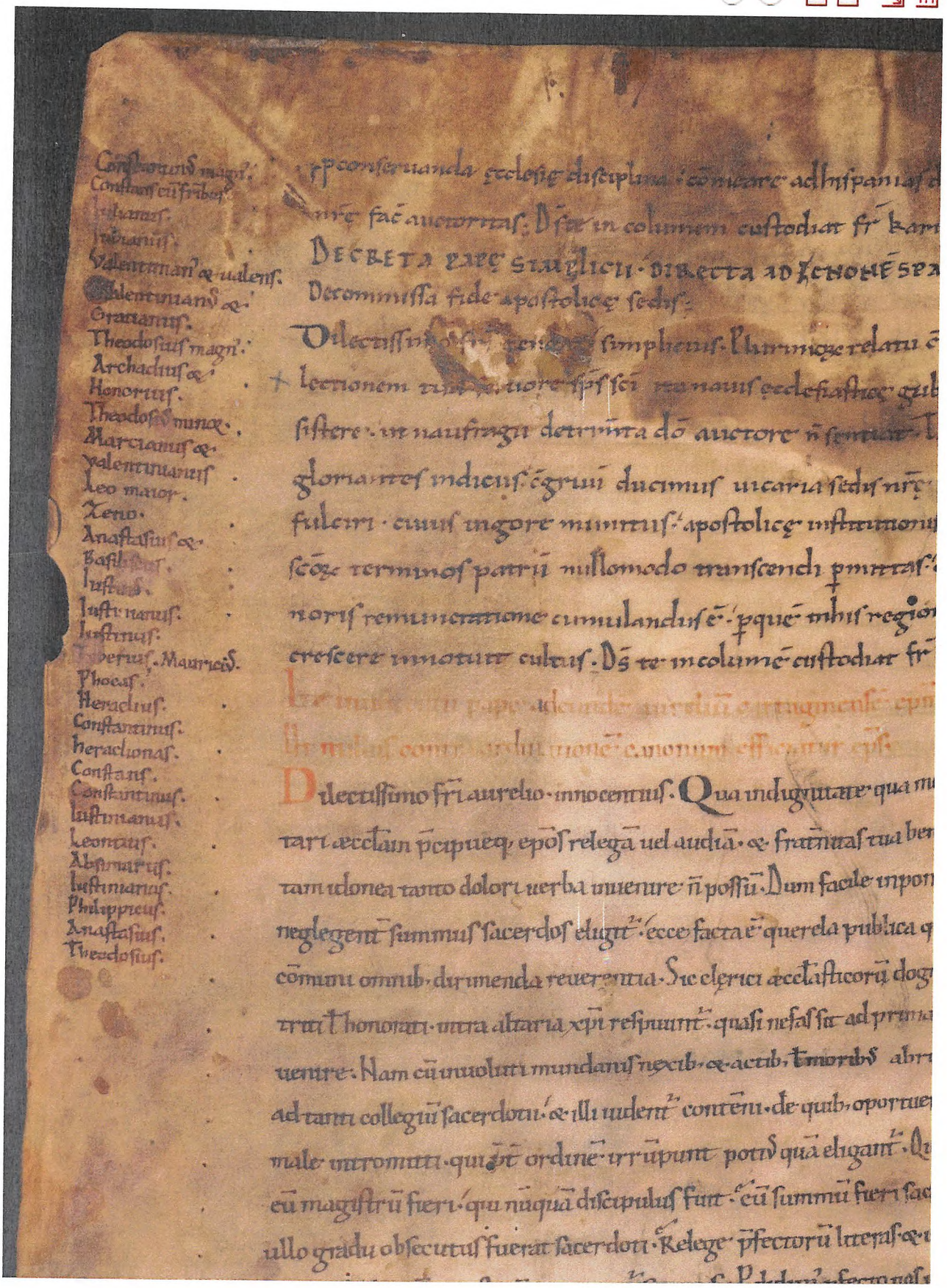
88. a) *am Zeilenanfang hinzugefügt.* b) rod̄ *korr. zu* roł. c) patr̄ mr̄ *korr. zu* p m. d) *das 1.* b *korr. aus* s. e) patri meo *korr. zu* p m. f) *über gestrichenem* Contulit.

89. a) *folgt radiert* quidem. b) *über der Zeile.* c) *über gestrichenem* obvolutis. d) *folgt gestrichen* Atque. e-e) *am Rand; denkbar wäre auch* Et ne qu<is> impossi<bile a>me dict<um> suspice<tur>. f) *über der Zeile.* g) *das* A *korr. aus* T.

3) *Siehe oben I 14, S. 50 Anm. 5.*

88. 1) *Lauer, Le règne de Louis IV S. 199.*

http://archiv.onb.ac.at:1801/view/action/nmets.do?metsid=294201...

Constantius magn.
Constans et fratres
Iulianus.
Iouianus.
Valentinian & ualens.
Valentinianus &
Gratianus.
Theodosius magn.
Archadius &
Honorius.
Theodosius nepos.
Marcianus &
Valentinianus
Leo maior.
Zeno.
Anastasius &
Basiliscus.
Iustus.
Iustinianus.
Iustinus.
Mauricius.
Phocas.
Heraclius.
Constantinus.
heraclionas.
Constans.
Constantinus.
Iustinianus.
Leontius.
Abstimarius.
Iustinianus.
Philippicus.
Anastasius.
Theodosius.

pp conseruanda ecclesie disciplina · cōmeare ad Hispanias
nec fac auctoritas. Dese in columen custodiat fr̄ kar
DECRETA PAPE SIRICII · DIRECTA AD HEROMEM EPM
De commissa fide apostolice sedis.
Dilectissimo fr̄i et consacerdoti simplicius. Plurimique relatu c
lectionem tue fraternitatis ipse sci tua nauis ecclesiastice qui
sistere · ne naufragii detrimenta dō auctore nō sentiat. D
gloriantes indicius egrue ducimus uicaria sedis nre
fulciri · cuius ingore ministrus apostolice institutionu
sedis terminos patrii nullomodo transcendi permittas
noris remuneratione cumulandus ē · pque mihi regio
crescere inmoratur cultus. Dns te in columē custodiat fr̄
Leo inuictus papa adelaide aurelii carthaginensi epi
sit nullus contra statuta nostra canonum efficatur epi
Dilectissimo fr̄i aurelio · innocentius. Qua indignitate qua mu
tari ecclam pcipueq epos relegā uel audiā · & fraternitas tua ber
tam idoneā tanto dolori uerba inuenire nō possū. Dum facile impon
neglegenti summus sacerdos elugit. ecce facta ē querela publica q
cōmuni omnib. dirimenda reuerentia. Sic clerici ecclasticorū dog
trui honorari · intra altaria xpi resipuunt. quasi nefas sit ad pria
uenire. Nam cū inuoluti mundanis negciis & actib. & moribus abr
ad tanti collegii sacerdotii & illi uideāt contrā. de quib. oportue
male intromitti · quib. ordine irrepunt potiū quā eligant. Q
eū magistrū fieri · qui nūquā discipulus fuit. eū summū fieri sac
ullo gradu obsecutus fuerat sacerdotii. Relege pfectorū literas &

WrstNB 2147, fol. 229v

84. REX MONTEM Acutum capit.

Rex[1] vero castrum quod dicitur Mons Acutus[2], quod etiam est Lauduno contiguum, cum exercitu oppugnabat. Et quia non satis adhuc murorum firmamento claudebatur, nec multitudo militum sufficiens commode ibi cohabitare poterat, urgenti obsidioni diutius resistere oppidani non patiuntur. Victi ergo, cędunt, ac resistere quiescunt. Oppido itaque capto, rex suos deputat, et sic exercitum Lauduno inducit, obsidionem[3] per loca commoda disponit, viresque admodum confert[a]. / Sępissime eminus[b] decer- *fol. 29v*
tatum est. Comminus etiam dimicatum novies. Nullo vero prosperioris fortunę successu, regius impetus eo tempore enituit. Imminebat etenim hiemis intemperies, unde et bellicę machinę in[c] articulo temporis[c] fabricari non poterant, sine quibus tanti montis eminentia expugnari non potest. Regis itaque iussu exercitus redit, hieme transacta rediturus. Rex vero Remis[4] sese privatum[d] recepit.

85. Hugo[1] autem[a] dux, episcoporum anathema vilipendens, ac regi subdi contempnens, cum multis Nortmannorum copiis regiam[b] urbem Suessonicam aggreditur, multaque obsidione premit. Alios itaque adortus[c] gladio enecat, alios vero nube[2] sagittarum ac balistarum loetaliter sauciat. Iniectisque iaculo ignibus, domum matris ęcclesię[3]

Q **84.** *Flodoard, Annales a. 948, S. 116:* Obsident igitur ibi dux et exercitus quandam munitionem, quam aedificaverat et tenebat Tetbaldus in loco, qui dicitur Mons acutus, qui et Laudunum contra regem retinebat. Hoc etiam oppidum expugnantes tandem non sine mora capiunt indeque Laudunum adeunt.

Q **85.** *Flodoard, Annales a. 948, S. 117:* Igitur Hugo nullam moram faciens collecta suorum multa Nordmannorumque manu Suessonicam aggreditur urbem et obsidens oppugnat caeditque nonnullos; iniectis etiam ignibus domum matris aecclesiae succendit simulque claustra canonicorum et partem civitatis. Nec tamen ipsam capere valens urbem reliquit . . . villas tamen Remensis aecclesiae castris suis contiguas devastavit. Plures quoque colonorum praedones ipsius interemerunt violantes aecclesias et in tantum debachantes, ut in Culmisciaco vico tam infra quam circa aecclesiam fere quadraginta homines interfecerunt ipsumque templum omnibus pene rebus expoliaverunt. Multis ergo flagitiis tunc perpetratis Hugo tandem cum suis regreditur grassatoribus.

84. a) conferrt *korr. aus* conferre; *dahinter ein Wort von 4-5 Buchstaben radiert.* b) *über der Zeile.* c-c) *am oberen Rand.* d) *über der Zeile.*

85. a) *am Anfang korr.* b) *über der Zeile.* c) *korr. aus* adorsus; *folgt gestrichen* ene.

84. 1) *Lauer, Le règne de Louis IV S. 188.* 2) *Montaigu, dép. Aisne, arr. Laon, cant. Sissonne; Bur, Mottes castrales S. 61 f.* 3) *Die übrigen Quellen wissen nichts von Belagerungskämpfen vor Laon. Sofern sie in (zeitlichem) Zusammenhang mit der Bischofsversammlung in Saint-Vincent (oben II 82, S. 158 f.) gestanden haben sollten (was nach Q II 84 anzunehmen ist), hätten sie nicht zu Beginn des Winters, sondern Ende Juli oder im August 948 stattgefunden.* 4) *Ludwig IV. war am 29. September und am 28. Oktober 948 in Reims: Lauer, Actes de Louis IV S. 72–76 Nr. 30 f. Wo er den Winter 948/949 zugebracht hat, ist anscheinend nicht überliefert.*

85. 1) *Hugos Aktionen gehören etwa in den August/September 948; Lauer, Le règne de Louis IV S. 189–191.* 2) *Orosius, Historiae 7, 33, 14, S. 519:* legiones peditum . . . nubibus sagittarum obrutae. 3) *SS. Gervasius et Protasius.*

ILLVSTRI ET MAGNO [illegible]

NE EXIMIO [illegible]

PATRICIO [illegible]

CAE CONSOLATIONIS

INCIPIT LIBER

PRIMVS

ARGOINA QVI QVON

DAM STVDIO FLORENTE PLAGI

Flebi lis heu mestos cogor imire modos

Face mihi lacere dictam scribenda camenę

Et veris elegi fletibus ora rigam

Vas nullus sibron potuit punicere regnis

Nimirum comites psequitur ęter

Gloria felicis olim uiridisq. uigentis

Ipse camenę

Solamur mesti nunc mea fata senis

Venit enim pperata malis inopina senectus

Et dolor ętatem iussit messe suam

Intempestiua funduitur uertice cani

Et tremit effęto corpore laxa cutis

O uręs hominum felix quę se nec dulcibus annis

Inserit et nesciit sępe uocata mori

Heu mihi turba mihi flebilis hora uenit

Carmen

Vnde

Madii

qui mala possint. min posse manifestū ē. Hucacce
dit qđ omnē potentiā int expetenda numerandā.
omāq; expetenda referri ad bonū uelud ad qđdā
naturę finē cacum ostendim. Sed patrandi sce
leris possibilitas referri ad bonū n potest. Ex-
petenda igit n est. Atqui omis potentia expe
tenda ē. Liquā igit malor possibilitatē n ee
potentiā. Ex quib. omib. bonor qui dē poten
tia. malor uō minime dubitabilis apparē in
firmitas. Verāq illā platonis ee sententiā liquā.
S olos qđ desiderent facere posse sapientes. Imp
bos vero exercere qđ libeat. qđ uero deside
rent explere n posse. Facium enī quę liba-
dum pęa quib. delectant. id bonū qđ desi de
rant. se adepturos putant. Sed minime adi
piscunt. quō ad beatitudinē pbra n uenit N.
uos undes sedere celso solii culmine reges
Purpura claros nitente septos tristib. armis
Oretoruo cōminantes rabie cordis anhelos.
Detrahat si quis stupbis vani tegmina cultus.
Iam undebit int artas dominos ferre catenas.
Hinc enī libido uersat. audis corda veneno.

Wien NB. 242. f. 54v

Uppsala NB. 242, fol. 54v

242

turum quid ẽ cognoscẽs qd idẽ eueniendi necessi
tate cayere ñ nesciat. Hic si dicas qd euenturũ
dẽ nuda: id ñ euenire ñ posse. Qd autẽ ñ potest
non euenire. id ẽ necessitate contingere. meq.
ad hoc nomĩ necessitatis astringas: fateor rem
quidem solidissime uerissimã: sed cui uix aliquis
nisi diuini speculator accesserit. Respondebo
namq. idẽ futurũ cũ addiuinã notionẽ referr
necessariũ. cũ uero in sui natura ꝑpendit li
berũ prsus atq. absolutũ uideri. Duę sunt
ẽnĩ necessitates: simplex una uelut qd necesse ẽ
oẽs homines ẽ mortales. Altera condmonis ut
si aliqs ambulare scias: eum ambulare neces
se ẽ. Qd enĩ quisq. nouit id ẽ alit ac nomĩ ẽ neq.
Sed hęc condicio minime secũ illam simplicẽ ha
bet. Hanc enim necessitatẽ. ĩ ꝓpria sa natura
sed condicionis adiecto. Nulla enĩ necessitas co
git incedere uolumtate gradientẽ quamuis eũ
cũ gradi incedere necessarium sit. Sodẽ igit
modo. si quid ꝓuidentia ꝑsens uidat: id ẽ ne
cesse ẽ. tam æsi nullam naturę habeat necessitatẽ.

Atqui ds ea futura quę exarbitrii libertate

Bam[illegible]

Wien NB. 242, f. 82v

Uppsala NB 242, fol. 82v

EXERAT·ORATIONIS QUE
cursum adalia quęq; tractanda
atq; expedienda uertebat. Tū
ego·recta quidē inquā exorta
no·tuaq; prorsus auctoritate di
gnissima·Sed qđ tu dudū depuiden
tia questione pluribus aliis implicitā ee dixi
sti·re experior; Quero enī an ee aliqđ omīno·
eqđ nā ee casum arbitrere; Tum illa festino
inqt debuī; pmissionis absoluere uiamq; u
bi qua patriā reuearis aperire. Hęc autē e
st puncta cognitu·tam apposita nri tramite
paulisp auersa sunt uerendūq; ē ne deuius
fatigatę ademenendū rectū iter sufficere n
possis·Ne id inquā prius vereare·Nam qui
eris mihi loco fuerit ea quib; maxime dele
ctor agnoscere·Simul cū omē disputationis
tuę latus indubitata fide confuerit nihil de
sequentib; ambigat·Tum illa more inqt gera
tibi·simulq; ne exorsa ē; Siquidē inqt aliquis
euentū temerario motu·nullaq; causarum
conexione pducti casū ee definiat nihil omī

Wien Cod. 242, fol. 70r

Abb. 33 Südwestdeutsche Minuskel; Anf. 12. Jh. (Originalgröße).

Boethius. Cons. phil.

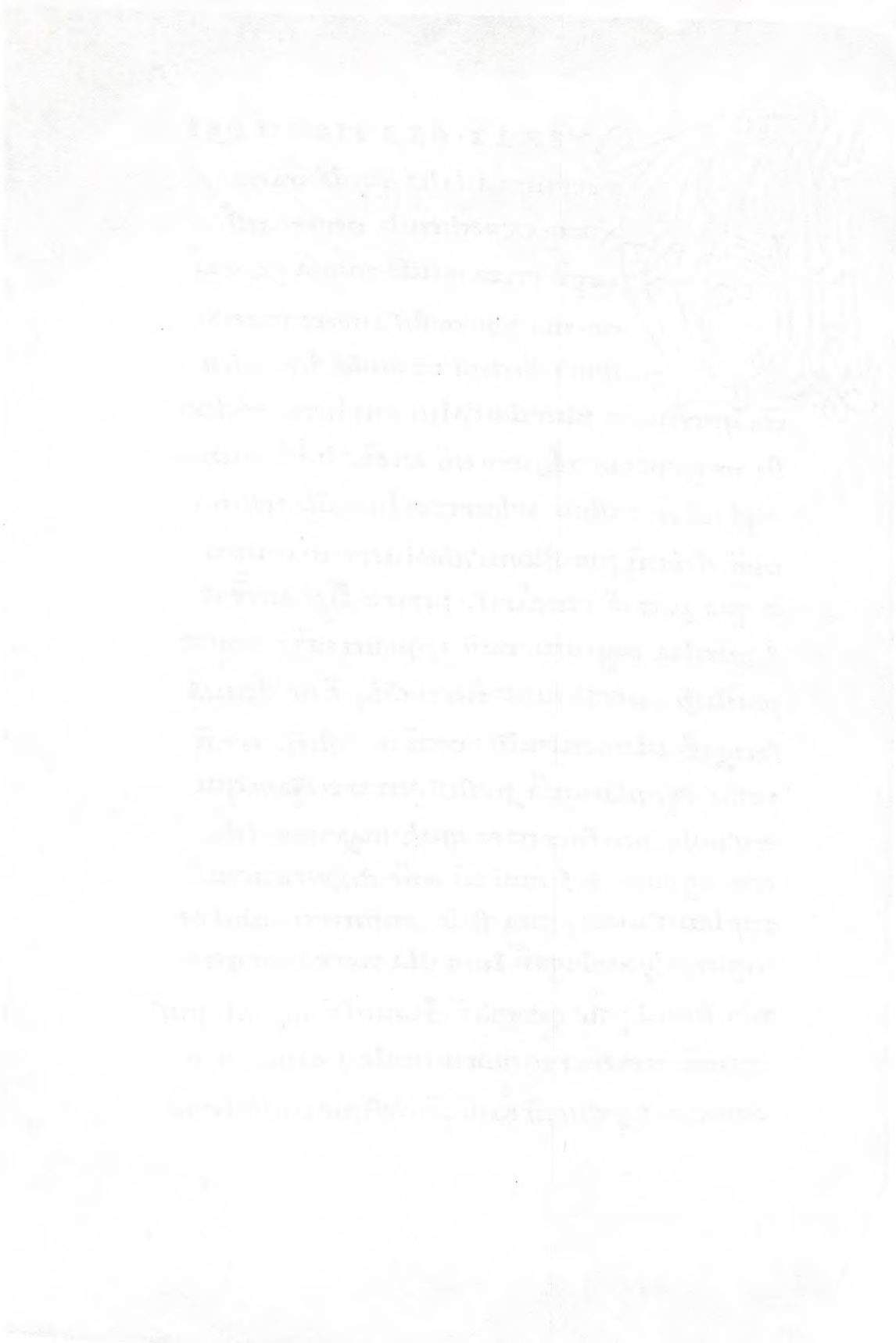
O. Mazal, Buchkunst d. Romanik (1978)

EXERAT·ORATIONIS QUE
cursum adalia quęda tractanda
atq; expedienda uertebat·Tu
ego·recta quidē inquā exorta
tio·tuaq; prorsus auctoritate di
gnissima·Sed qđ tu dudū deprauden
tia questione pluribus aliis implicitā ēē dixi
sti·re experior; Quero enī an ēē aliqđ omino·
eqd nā ēē casum arbitrere; Tum illa festino
inqt debitū pmissionis absoluere uiamq; ti
bi qua patriā reuearis aperire·Hęc autē ę
si puerilia cognitu·tam apposita nri tramite
paulisp auersa sunt uerendūq; ē ne deuius
fatigat ademendū recti uer· sufficere n
possis· Ne id inquā prius vereare Nam qui
eris mihi loco fuerit ea quib; maxime dele
ctor agnoscere·Simul cū omē disputationis
tuę latus indubitata fide confuerit nihil de
sequentib; ambigat· Tum illa morē inqt gera
tibi·simulq; sic exorsa ē; Siquidē inqt aliquis
euentū temerario motu·nullaq; causarum
conexione pductū casū ēē definiat nihil omī

St. Gallen

Abb. 33 Südwestdeutsche Minuskel; Anf. 12. Jh. (Originalgröße).

Wien NB. 242, f. 70r

O. Mazal, Buchkunst der Romanik (1978)

causa simul uenerant suscepta ac reuocata. subuno
sepulchri domicilio collocata sunt. Aquibus usq
ad presentis uitae nrae. uirtutes multae & signa mi
randa omnibus consummantur. & uota omniu
atq; orationes suscipiuntur abeis. & cum fructu pe
titionis implentur. quoetiam & nos dignatus sit
onis adducere. & uota nra orationesq; complere.

INCIPIT LIBER SECUNDUS.

DEFUNCTA SCORUM PATRUM
BEATIFICO ET ADMI
RANDO PROPOSITUM TUUM. DIGNUM
enim. ab eatitudine incipere huius epistole textum. quo circa uana & inania psen
tis saeculi studia sua impendunt. & in aedifi
catione lapidum. ex quibus nulla de gaudebus.
Ipse autem uerbum edificationis. & sce scripturae
doctrina doceri desiderat. scorumq; patrum con
uersationem & instituta perquirit. Multorum igitur
multa. & uaria per singula tempora habentur con
scripta. debis qui in tenebras saeculi derelinquen
tes. quorum bonum desiderium inspiratio superne
gratie diuinae adiuuabit. in aedificationem eorum. qui fi
de uoluntaria permanent in doctrina saluatoris

NB 23

Cod. 433 fol. 63

(qz. Esch. mit roter Initiale "B".)

Reproduktionsstück vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Ost. Nationalbib
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne

Wien NB. 433, f. 198v

INCIPIT PROLOGVS VITE BEATI ONVFRII HE

BEATI IGITVR ONVFRII REMITE · uitam inter· grecorum commenta scriptā nuper· reperi· ut quondam a uenerabili prudentissimo q, uiro scilicā· gregorio ipsius gesta narrante cognoui· Hanc pafnutius uir· quoq, scissimus· greco sermone retexit ab exordio· Quem ego secutus· a greco in latinum transtuli· ut pote largiente dn̄o eius probabilis uita secundum uires meas manifestata· admirationē legentibus prebeat & imitationem· Non perpendite queso mei sermonis rusticitatem· sed tanti laboris animo reuolute longanimitatē· quam uir· dō plenus patienter· sustinuit· dum mundane uisitus gloriam spreuit· & celeste regnum distincte uiuendo heredtauit· INCIPIT

VITA BEATI ONVFRII HEREMITE XPICTI·

ISTE VIDELICET VIR BEATE MEMORIE pafnutius· quedam cogitationum & actuū suorum secreta talter· reuelauit dicens· Quadam uero die dum ego pafnutius solus tacitus q, sederem· cogitaui in corde meo qđ desertum peterem· & uniuersa loca sc̄orum

Cod. 433 fol 198'

gx. Tsds. in karolingischer Minuskel m. Tonsuren „

„1"

Text NB.

Reproduktionsfoto vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.:

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek

INCIP LIB SCI AUGUSTINI
EPI AD NEBRIDIUM COMI
TEM CARISSIMUM SIBI
MI FRATER SICU
TI SCIRE QUAM VIS EGO NE
scia quam pfectissima atq plenissima sit tu
tricia · Iustitia ē · dm toto corde amare · illiq
adherere tota uoluntate · qui ē summū bonū · Sūmum q
amare bonū · summa beatitudo ē · Qui dm amat bon
ē · si bonus ē · ergo ee beat · Quē quto quis ardentiꝰ amat · tan
to melior efficat · Quatum hoc beatissimo bono abundare
te faciat kme fr · ipse q est hoc bonū · cottidianis pcib, in
tegro cordis desidero · eu & si indignis deparī studeā · Tu ue
ro fr kme intellege · qa consilio sce trinitatis · & opere diuine
maiestatis creatus es · ex primo q. editioni honore · intellege
a quatum debeas editori tuo · dū tantū in editione mox di
gnitatis priuilegiū prestitit · & condito eterni · ut tan
to ardentiꝰ eum amares · quo mirabiliore te ab eo ee con
ditū intellegeres · Nec hoc solū qd cilio sce trinitatis sic ex
cellenter a editore editus es · sed etia qd ad imagine & simi
litudine sua ipse creator omniū te creauit · qd nulli alii
ex creaturis · n soli hōmini eccessit · Tu hec ē imago unitatis
& trinitatis omnipotētis dī · qua anima tua habeat in se · Pri
mū · qa secdm dī donū uiuit ac sapit · Secdm · qd ad imaginē
tui creatoris editus es · Tertiū · licet unus appelleris homo ·
tam tres habes a patre & filio & spū sco concessas dignita
tes · dest intellectū · uoluntatē · & memoriā · Qd idem li
cet aliis uerbis in euangelio designat · cū dicit · Diliges
dnm dm tuū ex toto corde tuo · & ex tota anima tua ·
& ex omnib, uiribꝫ tuis · In istis uiribꝫ imaginē condi

Wien NB. 982. f. 1r

Cod. 982 1v

luuſ· Quęq; abbſ qui obſequii cauſa ſimul ꝑ tam ſuſceptu uerecta ſub uno ſepulchri domicilio collocata ſunt· ꝑ quibuſq; ꝓſens uirtutes multę & ſigna mirandꝫ omiꝫ conſummantꝝ· ſ· & uo ti omniū atq; oratione ſuſceptum ab eis· & cū fructu petitionis implentꝝ· Quo & iā nos dignat⁹ eſt dñs adducere· & uota nra; oratione complere;

VIDIMUS IBI SAPIENTISSIMUM VIRUM DE S· EVAGRIO· ac ꝓmā admirabilē euagriū· Cui uī ceteras uirtutes tanta conceſſa eſt grā diſcernendoq; ſpūum· & purgandarū ſiē aptis dicī cogitationū· ut nullus alius putaret ex patribꝫ ad tantā ſubtilium & ſpūalium rerū ſcientiā ꝓueniſſe· Cui quāuis re bus ipſis & experimentis· & quod eſt ſup oma· ꝑ gram di magna col lata fuerit intelligentia· acceſſit tam & hoc qđ multo tempore inſtructus fuerat abbate macario· quē famoſiſſimū in di grā ſignis q; & uirtutibꝫ inſignē fuiſſe omibꝫ notū eſt· Hic ergo euagrius in credibilis erat abſtinentię· ſup oma tam monebat frēs· ſi qui forte ſtudiū gererent humiliandi corporis & fantaſias ab eo demonū ꝑ pellendi· ne in bibenda aqua largiore menſura uterent· Dicebat enī quia ſi aqua multa corꝑ infundat⁹· maiores fantaſias generet· & largiora receptacula demonibꝫ ꝑbeat· ſ· & multa alia de abſtinentia· ſumma cū deliberatione docebat· Ipſe aūt aqua non ſolū parciſſime utebat· ſ· et de pane penit⁹ abſtinebat· Alii uero qui in illis locis morabant⁹ frēs· pane ſolo & ſale contenti erāt· Vidi ut in omi illa multitudine uix inuenires aliquē· qui oleo ſaltē uteretur· Fratres aūt in eis nec iacentes ſomnū ſ· ſedentes & ut ita dicā in meditatione diuinorū uerborū poſiti capite

Videbam· Viſio Hyeretani dugienſis monachi·

VISIO QUE FRI NRO WIDDINO OSTENSA FUERAT pridie ante tranſitū eius· Cum ꝑdict⁹ fr die ſabbati cū aliquibꝫ nrīs potionē ad puidendā ſa lutē corporis accepiſſet· ceteris ſalubrit⁹ eā dige

Wien NB. 982. f. 43v

Cod. 982 43v

tatis nobis demonstrat affectū. Recognoscamus & recogite
mus. quali honore nobis illius legatio sit accipienda. Quid si a rege
legatio aut indiculus ad nos uenit &. Nūq̄d ñ mox alius curis post
positis. pmpta uoluntate & cū oī deuotione lītas accepemus. & le
gentes implere studeremꝰ. Et ecce de cęlo rex regū & dñs dñantiū
immo & redemptor. pphetas & aplos dignatus est dirigere lītas suas.
ñ ut aliq̄d seruitiū sibi necessariū nobis demanda. s. quę ad salutē &
gl'am nob. pdesse possunt. innotescit. Proinde si aliq̄d in hoc seclo pos
sidere delectamur. dm qui possida omīa. q̄ creauit omīa. expedit
ut ītē possideamus. & in eo habeamus. quęcunq. felicit & scē desi
derant. Sed quia nemo possida dm nisi qui possidet ab eo. simus
nos ipsi facti possessio dī. & efficiet nobis possessor ds. Et q̄d potest
esse felicꝰ in mundo. quā cui efficit suus impator & redemptor
census. & hereditas dignat esse ipsa diuinitas. Omis enī ex illo fru
ctus pcipimus. in illo. & de illo semp uiuimus. Q̄d ergo homini suffi
cit. cui ipse ēditor ñ sufficit. Q̄d ultra querit. cui omē gaudiū.
& oīa suus redemptor ēe deba. Heu quā subtilit nos ille
antiquus hostis decipiendo fallit. Iam cęcitatē ante oculos mē
tis nr̄ę obducit. ne discernere ualeam gaudia hui seli. & gaudia
regis ętni. Nam gaudere quidē bonū est. s. qui gauda. si ñ unde
gaudeat unde debet. ñ potest bonū ēe q̄d gauda. Gauda miles
trenus. honores hui pturos. uestes pulchras. & speciosas
armillas brachio circūdatas. coronā capiti impositā. & tale
gaudiū ñ est ętnum. sed pturū. Gaudet & rapta cū deside
rata rapuerit. Gauda ebriosus. cū occasionē potationis inue
nerit. Gauda adulter cū ad delectationē corporis fruende
meretricis aduenerit. Gauda pturus. si hui seli uanita
tes curando adquisierit. Gaudet iracund? si irā suā pfe
cerit. & multa alia quę mens bonitatis tuę fr. kme con
phendere poterit. & cū sit gaudere bonū. de his atq.

Wien NB. 982. fol. 3v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

cod. 982, fol. 3v

cxgraui & acuto ĉcordantibus
sonis·siue inuoce siue inflatu si
ue inpulsu·Phanc quippe uoces
acutiores grauioresq; ĉcordant
ta ut quisquis ab ea dissonuerit
sensu auditus offendat· cui con
trario ē diafonia·i· uoces discre
pantes t dissone·Eufonia ē suauis
tas uocis·hoc & melos·asuauitate
& melle dicta·Diastema ē uocis
spaciū exduob; t plurib; sonis ap
tatū·Diesis ꝫ spacia quedā & de
ductiones modulandi atq; uer
gendis de uno inalterū sonū·Ton⁹
est acuta enuntiatio uocis·Ĉst·h
armonię differentia ꝛ quantitas
quę in uocis accentu t tenore ĉ
sistat·Cui⁹ genera in·xv·partib⁹
musicę diuisert·Exquib; ipliq⁹
nouissim⁹ ꝛ acutissim⁹·Ipodori⁹
omniū grauissim⁹·Cantus ē iflex
io uocis·Nā sonus directus ē·p ce
dit aut sonus cantui·Arsis ē uo
cis elevatio·hoc ē initiū·Thesis
uocis positio hoc ē finis·Suaues
uoces sī subtales ꝛ spissę clarę
atq; acutę·Pspicuę uoces sī q̄
longi⁹ prorabunt·ita ut omnem
impleant ĉtinuo locū sic clangor
tubarū·Subtales uoces sī quib;
non ē spis·qualis ē infantiū t mu
lierū·t egrotantiū·sicut inter
uis·Que enī subtilissime cordę
sī·subtales ac tenues sonū emit
tunt·Pingues sī uoces q̄ndo spis
mult⁹ simul egredit sic uirorū·
Acuta uox ē tenuis alta sicut in
cordis uidemus·Dura uox ē que
uiolentē emittit sonū sic tor
mentū·sicut incūdis sonus quo
tiens indurū malleus p cutit
ferrū·Aspera uox ē rauca &

l. Ceci uox e q̄ nec ut emissa fuerit crescere atq; suffocari ne
q̄q. longi⁹ ꝓducer⁹ sic e infectilib⁹.

que dispgit⁹ pminutos & indissimi
les pulsus·Ymbola ē uox leuis·uox
mollis atq; flexibilis·& uinnola
dicta auinno·hoc ē cincinno mol
liter flecto·Pfecta aut uox ē alta
suauis & clara·alta ut insublimi
sufficiat·ĉlara ut aures adiple
at·suauis ut animos audientiū
blandiat·si ex his aliqd defuerit
uox pfecta non ē·De [illegible]
one multiplice que organica di-

Scda diuisio ē organica in
his que spu reflante cōpleta
insonū uocis animant⁹·ut sunt
tubę·calami·fistulę·organa pan
doria·& his similia ĩstrumenta·Or
ganū uocabulū generale uasq;
omniū musicorū·Hoc aut cui fol
les adhibent⁹ alio greci nomine
appellant·ut aut organū dicat⁹
magis ea uulgaris ē greco⁊ cōsue
tudo·Tuba primū a tyrreni⁹ in
uenta de quib; uirgili⁹ tyrrenq;
tubę mugire pethera clangor·
Adhibebat⁹ aut ñ solū in plus⁹ si in
omib; festis diebus ppt⁹ laudes uel
gaudii claritatē·unde & in psal
mo dr·Cantate in icio in sis tuba
in die insigni solēnitatis ur̄e·
Preceptū enī fuerat uidelicet ut in
icio noue lunę tuba clangeret⁹
qd & adhuc usq; faciunt·Tibia
excogitata⁹ in frigia ferunt·has
diu quidē funeribus tantū adhibi
tas·mox & sacris gentiliū·Tibias
aut appellatas putant qd primū
decorum⁹ in bestiis cruribus q; hostiu
lorū fierent·Deinde pabulationē
ita captas uocari ea que ñ de
cruribus ossib; q; essent hanc ꝛ ta
bia⁊ quasi ta biarum cantus·Ca
lamus nom ē ppriū arboris ad

Wien, Österreichische Nationalbibliothek, Cod. 67, fol. 28v

Pan, Der Musikkapitel in d. Isidor-Überlieferung, ..., in: dies. / Rainer, Die Musikkapitel in frühmittelalterlichen (1998)

Accestis scopulos. uos & cyclopea saxa
Experti reuocate animos. mestumq timorem
Mittite forsan & hec olim meminisse iuuabit.
Per uarios casus p tot discrimina rerum
Tendimus in latium. sedes ubi fata quietas
Ostendunt. illic fas regna resurgere troiae.
Durate & uosmet rebus seruate secundis.
Talia uoce refert. curis ingentibus eger
Spem uultu simulat. premit altum corde dolorem.
Illi se prede accingunt. dapibusq futuris
Tergora diripiunt costis. & uiscera nudant.
Pars infusta secant. ueribusq trementia figunt
Litore aena locant alii flammasq ministrant.
Tunc uictu reuocant uires. fusiq per herbam
Implentur ueteris bachi pinguisq ferine.
Postquam exempta fames epulis. mensaq remote
Amissos longo socios sermone requirunt.
Spemq metumq inter dubii seu uiuere credant
Siue extrema pati. nec iam exaudire uocatos
Precipue pius aeneas nunc acris oronti
Nunc amici casum gemit. & crudelia secum
Fata lyci. fortemq gyan. fortemq cloanthum.
Eq uam finis erat. cui iuppiter. & herus summo
Despiciens mare ueliuolum. terrasq iacentis
Litoraq & latos populos. sic uertice celi
Constitit. & libie defixit lumina regni
Atq illum tales iactantem pectore curas
Tristior & lacrimis oculos suffusa nitentis
Alloquitur uenus. o qui res hominum deumq
Eternis regis imperiis. & fulmine terres.
Quid meus aeneas in te commisere tantum
Quod tot potuere. quib tot funera passis
Cunctus obitalium terrarum claudit orbis.
Certe hinc romanos olim uolentibus annis.
Hinc fore ductores reuocato sanguine teucri
Qui mare quicquid sub omnitione tenerent
Pollicitus. que te genitor sententia uertit.
Solabar. fatis contraria fata rependens.
Hunc eadem fortuna uiros tot casibus actos
Insequitur. quem das finem rex magne laborum.

Aut que cyclops in ulixe iecerit aut sicilia dicerit inqua
sicilie
cyclopes habitauer
omittere
fictum tempe
periculo
timus
sedes
dii
duri arbore adsustinendos labores
tristis
magnum
terrain
adpedem studiose parant
spurcum adhuc palpitantia
quib urebant non adelixandas carnes sed eleuandas
dissimulentes
bestie carnis
fugata
ut
fierunt
monte
preter omnes quasi plus prius
pp socios
ut fabularum uates
ubi cum cetera elementa mobilia sola terra stabilis
horrifico aspiciens
ut terris
honestus dolor
ad actionem
dictis humanis
sacra carthagini accedat felix
strictis
nitidos oculos pius os lachrymis habens
Atque usq hoc legim
per silentia intellegim
de dardani fuerint
pdardani potuer
pollicem
quasi
sumpenses
ac si

Wien NB. Cod. 81*

NB 23.660
ABA

Cod. 81* fol. 1'

gz. Txds. karolingische Minuskel.

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne [illegible]

Philosophi. alc quid diuinar. & humanar. scientia habe. Nomen bene uiuendi primitus tenu. Nom philosophor primu Apthagora fert exortu. Na dum ee greci. & ee sophistas. i. sapientes audaces. & sapientie semdipsos iactantes noarent. iste interrogat. qd fuerit. & uerecundo noe philosophi. amatore sapientie se ee respond. q̄m sapientē ee arrogantissimu videbat. Tradunt esse posteris placuit. ut philosophi amatores sapientie uocarent. Na aut physici. aut ethici. aut logici. Physici dicr. qd naturis rerū tractant. Natura quippe. g. physis uocat. Ethici. qd morib. disputant. mos. h apud grecos. & hos appellat. Logici aut qd naturis. & morib. p onē adiunguntur. Ratio. n. g. logos dr. Idcirco philosophi. tripliciter gere dividunt. Sunt physici. ethici. logici. B Substantia uocis ee aer tenuissim. sic h qdsphr simu ee elementu. & corp vadit ut corpe mortis. ita quicqd tenuissimu spsi. & ethere. & abanimalib. supu corporis facit ingredit uenas. & deinceps ut pigneā impulsante uoce effert

A torē sapientie. q. damnant. & diBeum. — subtilissimū. Γ — genitū. Δ

Ο philosophy definunt uocem ee aere tenuissimu ictum. Aer spsi interpretat. Substantia uocis ee aer tenuissimus. Sicut enī quod subtilissimū est alimentū qd corpus uadit. ut incorpꝰ mutet. ita quicquid tenuissimū ē spsi. idem aer. ē. Ille spsi lat tenī incorpulentiori aere abanimalib. sumptus. corporis ingredit uenas. Proprie aurib. accidit uox. q pillā imaginē que de uoce paures insensu exprimit. audientis. Sensus intimat uocē pse rentis. HNNOIAN. Exlibro deparadyso NOIC. mens interpr. Animū siue mentē NOIN greci dicunt. Sensū uero EOECIN appellant. Mens uero. ENNOIA dicit. ΠΝΕΩ. i. spiro. unde aer spsi dicit. Ictus. aquo. ΑΠΝΕΥΜΑ. F quē. pignē. Inquo. Inarteriis & fauc. ocales oms apellat. ancipites. i. duo capita habe. bentes. i. uel liquidē. Liquide. naliquore. sedalinquo. linquis. q linquunt suā potestatē. Euripides inphenissis sic. ΙΣΟΤΑΤΗ. ΤΑΞΙΝ. ΚΑΙ. ΑΡΙΘΜΩΝ. ΔΙΟΡΙΣΕΝ. Idem inmedē. ΑΠΟΛΟΜΕΣΤΑ ΔΙΟ. ΚΑΚΟΝ ΕΠΕΥΔΕΙΣ. ΤΕΚΝΟΝ. Callimachus. ΤΩΝ ΜΕΓΙΣΤΩΝ ΕΣΤΙ ΑΡΧΙΟΣ. ΕΦΕ. ΖΕΝΟΣ. ΩΔΕ ΣΙΝΑΥΝΟ. H uero aspirat nota ē. Tres notę saddite inalfabēū grecū innumeris grecorū cōplendis. quarū prima inprimo ordine. in T. e. & Z. Sex significans. Hemis. Ponit. Secūda insecdo uersu. inter Π. & P. & Χ. e. ostendens. Cophe. Ψ. inserit. Tertia ultio ordine inducta ē Λ & Ω. Dcccc. demonstrans ennacosse Λ inducta est. Deo aū hoc uerū. ē. & q. ut inhoc uersu ΟΦΟΜΗΝΟΣ. ΦΕΛΕΝΕΝ. ΕΛΗΚΩ. ΠΗΔΑ. Inuenum. & diā puocali correcte hoc digāma illi: usi. T. ΚΑΙ. ΚΕΙΝΑ. ΠΥΡ. ΤΕ. ΑΦΘΟΝ. F. digāma eolese. quando inmacro pnihilo accipiebant. ΥΤΑΜΝΕΣ. ΦΕΙΡΕΝΑΝ. ΤΟΔΕ. ΤΟΙ. ΤΕ. ΩΜΟΣΑΝ. ΦΙΛΙΑ. Ianus quoq causa solebant illi imponere. F. digāma q ostendunt & poe & eolide usi. ΑΝΦΟΦΟΝ. ΛΑΟΚΑΦΟΝ. & epigrāmata q egoma. legi in tripode sic scripta. ΔΕΑΝ. ΦΑΣΟΝ. ΛΑΟΚΑΦΟΝ. ΚΕΡΟΛΑΦΟΣ. ennis incertum colle epoe. cornu. ΛΟΦΟΣ. ennes. ΩΡΑ. ΩΡΑΣ. ΣΟΦΙΑ. ΣΟΦΙΑΣ. Nomina

Λer. ē. manifestus plurimū habet admixtū turbatus quā cedra clamea virgil. Langu pinue coacta. APPHIN. Abeo qd ferunt. & abeo qd sit hic aū paru. & deceleste. paru. & dnsa materia prima. Na ille subtilis & rosi & pellosi mor nō possit existere celeste prima parte. Iste ū turbu tior. q exalationib. humidis existe nubis. & spēs reddit. Na cōmotus agit. uehemēs & erumpit ignis. & trua. & tra. & nubila. & spissat pluuias & gelamb. nubilis. & ue. Turbulē & densioribus. grandinē. distentē & seren. & siccis. Na aer densus subnube cēnit. raro facit. & solum aerē. Nubes dicit. abo. nubendo. i. operiendo celū. Vel & nupte. q. & ulē suos velet. Vnde & nepotes. q. & nubat mare. & terra. Nubes aū aeris densitas. Venti aū aeris glomerant nubes. q. facium.

Euripides uocat canalis quasdam aquas occultas subtra mechanico opere. i. adulterino. Mechus. dr. adulter.

Articulata & interpreta differentia facium. Vtā uocis speciē que potē intelligi. & scribi. ut arma uiriq̄ cano. Articulata. & inarticulata differentia facium altera speciē uocis. que potē intelligi. altera potē scribi. uisibili modo. Ingenit. egritudinē. & modulationes chordarū. Na quę nō scribant hoc talia. eq̄ tam intelligit offert. Si q dem ingemuit dolor. Insibilo. ū mugiuit bos. & tacitum canit. Inmodulatione aū chordarū. certa rē plerūq̄ intelligere possum. numeraq̄ & syllabas. Inarticulata & inarticulata differentia facium quę nec intelligi nec scribi potest. ut strepitus & mugitus animali. & collisiones pedum. Quantū ipso. ē sedens natura. i. quantū ad uocē pertinet. Et uox fit dum audiat. sin audiat. nō. ē. culpa uocis. q. q. uocis. ē. e. foc. sonum. ēt. Na uox sonus uisibilis est.

Aere. ē. aut. g. Lat. dnr. uise spiritꝰ. pqui ingredit illud subtile corp. cuhoc corpulentu aere. sicq̄ ingredit ictu formatꝰ. Est aū uox subtile ignis aere formatu de subtilissimo corpore ignis. dicendu. q. & quedā sine accidentia pcūnt se mutuo. Audit. ut terebrat. uerit pcm uocē. ubicūq̄ sonuerit. Similit uox ubicūq̄ sonuerit pdit aure. Accid. ē. q. & uox audit. & audit uoci. Similit & uisus use extrinsec. pfuderit. uisibilia pcet. & maxime luce. Similē lux ubicūq̄ uisu pcit. & homo dum accidit luci. uisus & lux uisui. Visus aū cū principalis tractu missus. optaneat laudē. atq̄ rogare. cū deum. uide qā uideant. uide q dolent. uide qā sapiant. uide q sentiant. Ita q dicē aerē tenuissimū ictū ee uocē. diffinitio philosophoꝝ. & que areb. exprimit. inse plicat. q dres ipsa sit. modis.

Omis. ū diuisio duob. agnosci phibat. dum ē corporalis. siue ē intellectualis. Corporalis qq. ut insyllaba diuisio litterarū. quo culis corporeis sensibꝰ. & aurib. por. Intellectualis. & ia quę pnūs dispositionē tminat. ut inmetro cuiuscūq̄ generis. Separatio qq. in heroico uersu. cū nimis quādo xii. syllabarū ēstare possit. Intellectualis sensu animi ppedes constat.

Iob inter doctos. Elifaz omni tempe. Baldat uetustas sola. Sofar dissipatio speculę. & speculatore dissipans. Heliu. dsmissione.

Wien NB. 114

NB 23.661

Cod. 114 fol. 3

...ae in Prisciani institutionum grammaticarum (...

Gz. Textdiscipl i. Karoli. Minuskel.

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.:

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

ta · S · Ac ꝺ hac edutione alius auri argenti q; & supellectilis ceteꝛe
possessionē cuiꝰq; ꝓpriā nullā ee aut existimari debere ꝑ ducum. sed
sola mercede comentos exhibemb; quoꝝ salutē tuerent utꝫ cō
munē tantaq; salus sit occupatus erga custodiā cōmunis salutis.
& aceteꝛa functione operis cessantib; · T · Dura hec oīa imꝑtum
sunt · S · Defemnis quoq; opinor habita mentionē · qđ similis
eiđēq; nature marib; conuenat effingi · sine ulla moꝝ differe
ntia q̄utq; sexꝰ uidē & cōmunib; inflatus regat · Qđ deꝑere
andis suscipiendisq; liberis · dnō hoc ta ut cetera quę ꝑter opi
nionē hominū cōsuetudinēq; utꝛę diei uidem memorabile u
natorisq; tenacatus de existimandis cōmunib; utilitatis cōmuniq;
ple · situos quisq; minime immoscat affectꝰ ꝓpriaq; omis omnib·q;
religionē cōsanq; animatus exhibeat ꝗ equalis q̄ dē frīm & soroꝝ
carnate benuolentiaq; diuinō · maiorib; ō parentū religio ·
eoꝝq; antiq̄oꝛib; duoꝝ exhibet atq; atauoꝝ reuerentia · infraq;
filius & nepotib; debita carnis atq; indulgentia cōtescat · T · Hęc
q̄q; facilia memoratu & anob retinent optime · S · Qđ illud qđ
sine odio atq; emulatione nubentū meliorib; pos medi morate
uirginē sortito obuenias · inferioreꝫ porro inferiorib; · Nonne
ut saluberrimā sortis fraudē · earumb; utroq; sexu ꝑfectus
nupuarū q̄sua q̄sq; sortitā sortis imꝑspectū · culpa · nec plationē
doleat alteri · T · Hoc q̄q; memoria tenem · S · Illud & ta ꝑmulgatū ·
puto lectoꝝ ferus parentū · sūm cura utpote naturale bonum sꝑ
uilegiū ꝑferentes attendos · ceteros · T · ipsū attendos ee · alioq̄n
usu patrię firmioꝫ processuq; ętatis eoꝝ mehio remissiore cura no
tanda puerili · & tē adulescentię merita · q̄ta excedi ordinis ꝓpio
puchant ad ꝓmū ordinē ꝓpugnatoꝝ q̄merebunt · quā exhis q̄
aparentū urtute degenauer. adsedę dignatus ordinē re
legent · S · Ex qđ q̄ tmeę satis uident facti receptꝰ cuneus pa

Wien NB. 176. fol. 2r

Österreichische Nationalbibliothek

Publication of material is subject to authorisation and charge!
Please send the specimen copy to:
ÖNB Bildarchiv
Josefsplatz 1, A-1015 Vienna
E-mail: bildarchiv@onb.ac.at

Credit line:
Austrian National Library Vienna, Picture Archive

scilicet exornationem · Aut ꝺ quide erat huiusmodi rationis expers
rerum inordinata confusio · ſ ubi cuncta rediqi admodu pla
cuit · igne primo · tranq; aera · atq; aqua communiuopi
ſtex ꝺs · in talia ut n̄ sunt · sed que pferre ſ elemtoꝝ ueſtigia
in eo ſqualore ac ꝺe formitate · qui apparet in his quib; di
uina ē pſpicientia · Nunc ū singulis luce ac specie tribu
numerus quoq; illustroꝝ omnium gentiū sequebat̄ pul
chris omnib; & n̄ talib; quondā instituit. Nunc ū ordinationem
gentiumq; coꝝ singillatim demonstrari conuenit · nouo quide
& inusitato genere demonstrationis · uerū uob q̄ om̄s eruditionis
ingenue uias pagrauerit ſ neq; incognito ꝝ exleui ammoni
tione pſpicuo · finit 2ª ꝑs Timei q̄ quasi terna partem Totius libri faciit

MUNDI TOCIUS ꝑFECTIONEM ABOPIFICE ABSOLUTA

ꝺo ꝓtenta operis textu secreuimus · Platonicis ꝺogmatibus
quo ad mediocrem ingenii pasta ē inhereremus · iuxta com̄
platonem artificiosaſq; rationes · Deinde ante prima p trac
tau celestium omnium que fō · infixere q̄ rapt; atq; inerrabilis
conuersionis generatione · Eorum etiā que mundus cōpleā
quo sit plena pfectaq; unuersa res animal · que sensilis mun
di proxima similitudine nanscisceatur · pfecto intellegibiliq;
& exemplari esse gemino mundo · quatuorq; sensibilium
animaliū species · tā celestiū quā terrenorū naturali comem
placione dinumerat · Celestiū quide stellas · terrenoꝝ ūo
latile · ꝙ me natura queq; pterra ferum̄ · Iure dicta terrena
quippe que terra nutriantur · & in easide terre gremio quies
cant · Quodq; corpora coꝝ ex maiore parte terrena · ex ob
tinentis materie uocabulo cognominant̄ · Pinde ut ce
lestia que ex maiore parte terrena puri liquidiq; conerta
etiā appellant̄ igneſ · nec contentus sup̄ dictoꝝ animaliū

Dre platone natu
rali inspectione tra ce
lestia quā terrestria ani
malia · in tri species
dinumerare · illaq;
mundi tot̄ unuerſ
strare plene atq; p
fecte animal subsis
tere · Q ꝺ aut die sen
silis mundi prima
aute intellegibilem
uersetur in ymagine
sui imagine sensilis
mundi ꝺicit prime
nanscisceatur · alle sen
silis mundi ex pfecto
intellectu aliusq;
ee formalis nascat̄
atq; ꝙ geneſ ·

Wien NB. 176, f. 62r

Österreichische Nationalbibliothek

Publication of material is subject to authorisation and charge!
Please send the specimen copy to:
ÖNB Bildarchiv
Josefsplatz 1, A-1015 Vienna
E-mail: bildarchiv@onb.ac.at

Credit line:
Austrian National Library Vienna, Picture Archive

INCIPIT

cuicumq; generis oratione hec tria inprincipiis adhibere debet. ut auditores faciat attentos. benuolos. docilis. Ergo hic cicero facit docilis. auditores. cū quid sit eloquentia ostendit. Attentos cū dicit se de eloquentia dicturū. re scilicet magna; benuolos siquidē. q̄ ostendit futurū ei cōmodū. qui his artib. edoctus fuerit. Eloquentia igit̄ qualis sit. p se ipsā nō ostendit. s. ē capax qualitatis. quā nō inse habet. s. accipit ab agente. sicut cui cuiq; ingeniū fuerit. ei qui ea utitur: pinde qualis sit. t quid faciat demonstrat. Ergo quiuis mediocriter sapiens. potē uidere eloquentiā si in homine stulto sit malā ee. si in sapiente bonā ee. Propterea cicero nūtrū bonū an malū sit eloquentia querit. sed utrū plus boni. an plus mali habeat ostendit. Tractat aut̄ in principiis. iiii. thesis. unā tale. studendū ee sapientiæ cū eloquentia. aliā parū pdesse solā sapientiā. tam pdesse. tertiā multū nocere eloquentiā si sine sapientia sit. Et quia potē dici. ergo eloquentiæ studendū nō ee. nā ubiq; sapientiā laudas. respondet. studendū ee eloquentiæ. quia p eloquentiā ui sua sapientia exerit necessario. Quarta thesis. studendū ee eloquentiæ. s. tam quę sit mixta sapientiæ. animaduertere tamen debemus. in principiis. deliberationis ppositionē. partes ppositionis. executionē partiū. postremo ū sententiā. qđ diligenter attendenti facile cognitū ē. sed ante quā ad id unde cepit cicero ueniam. dicendū primū uidetur. quid sit ars. deinde quid in ē sit artē & uirtutē. Ars ē quę significantiā sui plenā nō habet. s. intellectū adaliqđ ptinere.

Wien NB. 177, f. 23ra

NB 23.665
AB

Cod. 177 fol 23.

qz. Tsds. i. karolig. Minus.

Cicero: De inventione libri 1 mit Expositio des Mario Victorinus.)

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

979

NDANDIS ACCIPIENDISQUE MUNERIBUS offi
cia ita recte intercos præcipue qui sesé magni facium
æstimant siliquido constabit. nec abhoc aliud quod
liberalius afferrét inuentum. Nec abillo umquã quod
iocundius benuolentia compleétereur acceptum. Hæc
ipse considerans attuli non ignaua opum ponderaq̃
adfacinus mihi instructius: cum habendi sitis incen
dium admeritum mihi vilius cum ea sibi uidor ani
mus calcata subiecit. Sed ea quę exgregiarum opulen
tia litterarum inromanæ orationis thesaurum
sumpta: conuexímus; Ita enim mei quoque operis
mihi ratio constabit. Siquę exsapientiæ doctrinis dicta
sapientissimi iudicio conprobentur; Videsne igitur ut tam
magni laboris effectus tuum tantum spectet examen.
Nec manus produre publicas, nisi doctę sententiæ adstipula
tione nitatur. Inquo nihil mirũ uideri debeás. Cum idopus
quod sapientiæ inuenta persequitur non auctoris sed alieno
incumbit arbitrio; Suis quippe instrumentis res rationis ex
pendítur. Cum iudicũ cogitur subire prudentis; Sed huic
munusculo non eadém quæ cæteris imminent aruibus munim
ta constituo. Neque enim fere ulla sic cunctis absoluta
partibus. nullius indiga. suis tantũ est. scientia mixta psidiis.
Vt non cæterarum quoq̃ artium adiumenta desideret. Nam

Ut patri synacho sua loqr
causa uenerationis exparti
Vt si darueritur sua manifeste ui
debit. liquido non padubo.
Ordo ē siliquido cōstabit
nec adhoc aliud inuentũ q̃ li
beralius offerrē nec abillo
unquã acceptũ q̃ iocun
dius cōplecterētur benuo
lentia .i. pbemuolentiã
inbenuolemia sit abl̃
ut ceste potē ita constitu
nec abillo unquã accepti
.i. accipientis benuolentia
iocundius cōplecterēt. ut sit
benuolentia. ecest hic sens
unũ illos pēcipue ponderant
officia q̃ sēse magnificentis
cũ munera dant et accipiunt.
si darueritur ut ille q̃ dat
ita suũ accipientis tribuat
munus. t clarissimũ et largissi
me. et rursũ ipse q̃ accepit
ita se uenerit munus assumpsi
pserat ipsũ: ac si nullũ ali
gratius accipere posse.
Non inutilia ponderis opũ
.i. nõ inutiles opes .i. diuinas
.i. ignauis ponderibꝰ opum.
Idē cũ exarsit sensus haben
di q̃ cupidi. s. nã et fames
ēr utrũq̃: in illo quados
auri sacro fames q̃d nõ mortã
lia pectora cogis.
Iuxta illud exemplũ. desi
derabit thesaurus requiescẽ
more sapientis.
Ordo ē res quippe suus
.i. ppriis instrumẽtis ratio
nis expendit ur.
Ordo ē. neq; enĩ fere ulla
scientia ē sic absoluta cunc
tis partib sic indiga nulli
sic tñ suis psidiis mixta utñ
desinãt. adiumenta cæterũ
qq artiũ.

Wien NB. 177. f. 111ᴬ

NB 23.666

Lod. 177 fol 111

qz Texts. i. karoli. Minusk. m. Textanfang

Boethius, drithmeticae libri 2.)

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.:

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

16

nulli umquam priuato commodauerat abstulisti;
Uisne igitur cum fortuna calculum ponere. Nunc
te primum luenti oculo perstrinxit, Si numerum modu
que. Lacrymarum tristium ue consideres. adhuc te felice
negare non possis; Quod si de arco te fortunatu esse
non estimas. quoniam quæ tunc lacta uidebantur
abierunt. Nöneſt quod temiserum putes. quo quæ
nunc creduntur mæsta prestereunt., Anne in hanc
uitæ scenā nunc primū subitus haspesq. uemisti;
Ullam ne humanis rebus inesse constantiā reris.
Cum ipsum sepe hominē uelox hora dissoluit.
Nām & si rara est fortunæ manendi fides. ultimus
tamen uitæ dies mors quæda fortunæ est & ia ma
nentis., Quid igitur referre putas. Tune illam
moriendo deseras. ante illa fugiendo. SAPHICUM GENUS METRI CONSTAT
Cum polo phoebus roseis quadrigis
Lucem spargere coeperit.
Pallē albentes hebetata nubes.
Flammis stella prementibus,
Cum nemus flatu zephyri tepenti
Uernis inrubuit rosis.
Pigra insanū nebulosus auster
Iam spinis abeat decus,
Sepe tranquillo radiat sereno
Inmotis mare fluctibus.
Sæpe feruentes aquilo procellas
Uerso concitat aequore;
Rata sic constat sua forma mundo.
Si tranas nasci ac uices.

Sol: ideo quadrigā asserūt qd aut quadripartitis temporū uarietatib; annus est.
aut quadrifido limite diei meridiani spaciū unde & mr equos dr habere
Pyrreus qd gr rubeus dr Aethon qd splendens dr Lampus qd dū aduerbialiter dr
Eous dr Phlegon gr qd ardens filogenus qd ante natus dr;

Wien NB. 271

0 1 2 3 4 5

Quisendiq; pscientiã non exfuturarum puentu rerũ sed
expressa ds simplicitate sortitus ẽ. Exquo illud quoq; resolutur
quod paulo ante posuistr. Indignum esse siscientiẽ dñ causãm
futura nra prestare dicantur. Hec enĩ scientiẽ uis pre
sentaria notione cuncta complectens. rebus modũ omnibus
ipsa constituit. Nihil uero posteriorib. debeẽ; quẽ cum
cta sunt manẽ ut ẽmerata mortalibus arbitrii libertas.
Neq; uniquẽ leges solutis omni necessitate uoluntatibus
premia penasq; proponunt. Manẽ eiam spectator desup.
cunctorũ prescius ds. uisionisq; eius presens semper eternĩ
tas. Cum nrorum actuum futura qualitẽ concurrit. bonis
premia. malis supplicia dispensans. Nec frustra sunt indo
posite spes precesq. quẽ cũ recte sunt inefficaces ẽe non
possunt. Quersamini igitur vtia colite uirtutes. adrec
tas spes animũ subleuate. humiles preces in excelsa porri
gite. Magna uobis e fidissimulare non multus necessi
tas indicta probitatis. cum ante oculos agitis iudicis.
cuncta cernentis.

NB 23.672

A(B) RF

Cod. 271 fol. 76

qu. Teschs. in Leasing, Minute.

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

Hinc alexander compto qđ pater sibi fuerat quē
interfecerat. naturali motus affectu supponit
hominē humeris. regiāq; reuectat. Vtautē re
uersus ē admatrē cuncta narrat quę sibi subpre
mo colloquio pāt dixerat. Adhoc mulier numq̄
ammirata indicauit quot annis asinus lusa.
pbri rē feciss&. Patri quoq; filius sepulchrū egit
operosissimū; Ēnū philipp' delfons mittit sup
regni sui successore sollicitus. Responsumq; ac
cepit inhunc modū. Philippe. is demū tuis.
omniq; orbi potiētur. quicūq; pullā equā
insiliens. medium pelle transiens. Vocabatur
enim equus ille quē supdiximus. eo nomine.
Iam quartū decimū annū tempris alexander
agebat. Qui dū quādā locū quo clausus equus pre
dictus erat pterirē. conuersus adamicos ait.
O uiri. himnitisne aures urās. an aliquis rugitus
leoninus offendit. Adhaec ptholomeus qui
postea sother dictus est. quin immo. hic est ille
pullus equus. quē obuehementiā & seruitudinem
domū haetenus claudi rex pater iussit; Alex
ander ū custodibus euocatis. claustrisq; remotis
animal educit. subāq; eius lena cū apprehendisse
tergū qua drupedis insilit effreneq; huc atq; illuc
circumducit; Qđ cū admiratione ingēti fore. cucurrit

Wien NB. 311

NB 23.675
ABRF

Cod. 311 fol. 20

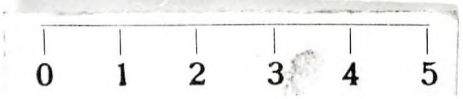
qz. Tsdo in. karoling. minuskel,

Reproduktionsrecht vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Telegramm erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

cū deoꝝ monitu ꝑsciuisse fortunæ suæ lapsu
locū casuū declinauit. his alexander audacis
animū cōplexus patrē salutat. eiq; se filiū ꝑfi
tet. Cursu recepto oīm exercitū syriæ ꝓquis
cumq; sibi transitus fuerat ciuitates nomini
suo addit. ac deinde tyrū aduenit. Sed cū
tyrii moenib⁹ obseratis ingressū illi denegant.
Ipse ū cū urbē uolentē uiripere uellet mutas
macedonū cesis pedē refert. Post hæc aūt ex
cidiū tyrius minabat. Missisq; internuntiis.
literas eis huiscemodi deferre iubet. Impe
riale iudebat cūclemētia ac iustitia me ur
urbi dominari. Sed qm uos primū omniū
exstimastis. qui meis nutibus uolentes obuiare cis.
terribile exemplū aliis ꝑbetis quid uiriū in
macedonū dextris. Ualete sisapius. non enim
ualebitis. simbis ꝓseuerabitis. his literis tyrii
lectis. primates ligatos corripi iubent ac tor
mentis primū affectos crucib⁹ affixere. his
incentiuis exstimulatus alexander graui in
dignatione ꝓmotus uehementiusq; urbē ingres
sus uirum ac uastat oīm sexu. ætate pempta.

Wien NB. 311

NB 23.676
ABRF

Cod. 311, fol. 24

qz. Tsds. in karolig. Minuskel,

Reproduktionsrecht vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

bantur· ꝓdidi in eo certamine· cc· seu milia· bestia
rum utriusq; generis morsu· occidimus· Inde
·xvi milia· inde ad octas· fluñ uenimus· qui sine
flexu rectus ad occanñ· ferebantur· latus stadio
adripam altera quę· ascendebant· xx harundines
erant· ac· ccc· platora· quarũ una uix· xxx· mil
res possent ferre· ex quibus aut arborũ proce
rissimarũ altitudine· inhis harundinib; straꝝ pe
tenuissimo curo uidim· Inhabitabant eũ loco
eundem milia elephantorũ innumera· qui nos
nescio quo pacto nec lacessere cęptabant·
Alioquin crudelissime ꝓcalcant erant· Multos
collectis dentib; ratib; ex harundine factis
transnauigauimus amnem· Inhabitant latus
ulterius indi ballinarũ strarũ con cubi
pellibus· hi non fuere· inhospitales· quinobis
spungias albas· purpureas· q· manus debere
cũ bacinis & genere· eo dicarũ capientes· bi
ternosq; congios· & stragula molles· q·

NB 23.677

ABRF

Cod. 311 fol 124

gz. Tschs. i. karolingischer Minuskel

[illegible] vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

ufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr.

Augustos opib: celebres precellis & armis
Sed bludo nunc dī cesar amore magis

Principis opto loqui pcoȝa pp̄tulisalmi
Conferat omps qui ualet arma mihi
Caesaris armigeri conor describere gesta
Quae recitat merito mundus amore pio.
Forte foret sanus coeptis insistere rebus
Plangere delicti gesta nefanda mei.
Cum sim rusticulus norim nec lustra camenae
Nec possim comptos promere in arte modos
Sed me cunctantem reuou& clementia regis
Qui potius uotum munera quam recipit.
Cogit & exilium faceor nos talia nostrum.
Muneribusque carens porrigo quae mihi sunt.
Non ego gestorum persingula queq; recurrā
Nec fas nec potis est nec ualē ingenium
Si maro. naso. cato. flaccus. lucanus. homerus.
Tullius & macer cicero siue plato.
Si eduli nec non prudentius atq; iuuencus.
Seu fortunatus prosper & ipse foret.

Wien NB. 614

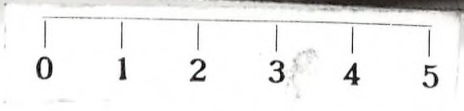
NB 23.715
ABRF

Cod 614, fol. 2

Gz. Tsch. in Kearolung. Winkel, mehrere Hände.

Reproduktionsrecht vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung
Aufn.:
Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Quellen

Consule heu patrie populo rogo consule cuncto.
Consule seu proli coniugique thoro.
Precipue cūiuua colas nec dogmata seruas
Aua cura petas tu populusque tuus
Ille pius forsan proprium te mittet ad arma
Et maiora tibi munera forte dabit.
Esto esses magnus magni regnator auiti
Et tibi multa manus belligerumq; decus.
Auxilio quo gentes populique uenirent.
Vt quondam turno siue camilla celer.
Italique cohors cum uenere latini.
Non tamen eneam uincere posse fuit.
Si tibi odisseos pirrhus seu durus achilles
Pompeius socero cum quibus arma parat.
Non tamen infrancos fas ē tibi tendere bello.
Quorū arus residet & pietate manet.
Nāq; semel quicumq; duello hos experiari
Coeperit ipse luet & genus omne suū.
Gens ē francorum nulli uirtute secunda
Vincit amore dī exuperat que fide.

Wien NB. 614

NB 23.716
AB RF

Cod. 614 fol. 35

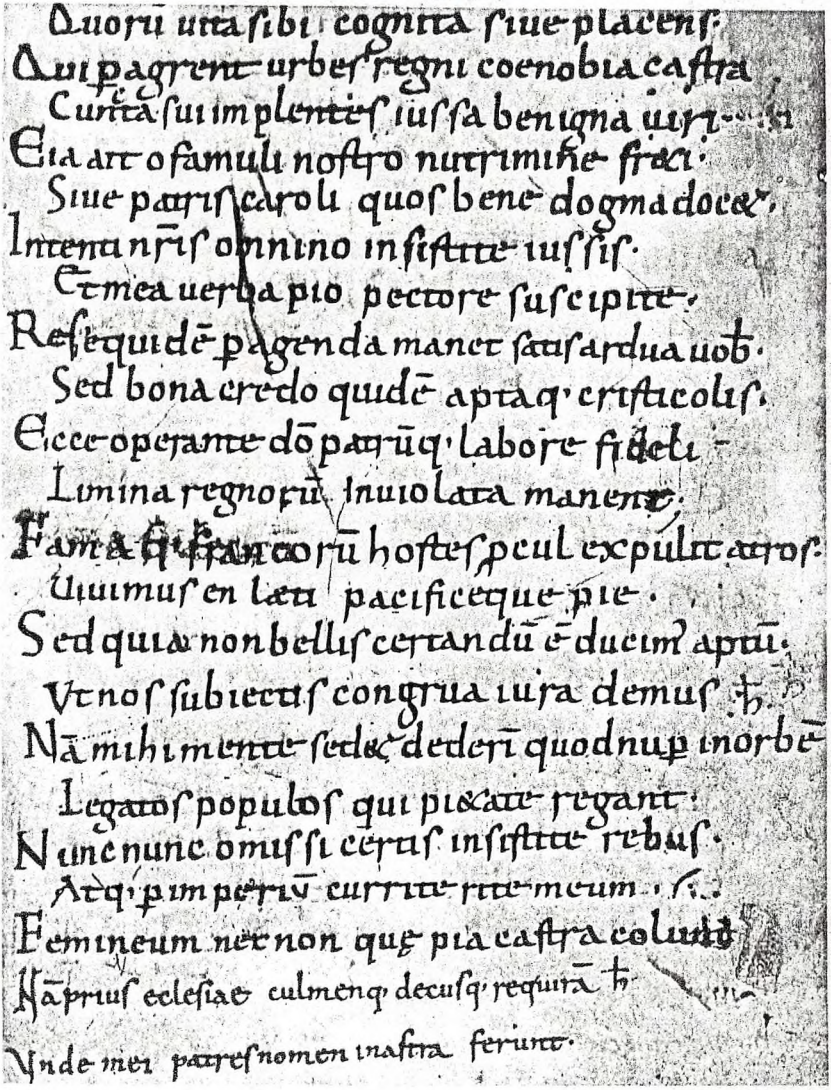
qx. Tscds. i. bardi. Minuskel, mehrere Hände.

reproduktionsfrei vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung:

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr.

Arnoldus Nigellus

Quorū uita sibi cognita siue placens:
Qui pagrent urbes regni coenobia castra
Cuncta sui implentes iussa benigna uiri
Eia ait o famuli nostro nutrimine freti:
Siue patris caroli quos bene dogma docet,
Intenta nris omnino insistite iussis:
Et mea uerba pio pectore suscipite.
Res equidē pagenda manet sat sarduaq uob.
Sed bona credo quidē aptaq cristicolis.
Ecce operante dō patrūq labore fideli
Lumina regnorū inuiolata manent.
Fama q̄ francorū hostes peul expulit atros:
Uiuimus en lęta pacificeque pie.
Sed quia non belliś certandū ē ducim aptū.
Vtnos subiectis congrua iura demus.
Nā mihi mente sedet dederī quod nup inorbē
Legatos populos qui pie rite regant:
Nunc nunc omissi certis insistite rebus.
Atq; imperiū currite rite meum.
Femineum nec non quę pia castra colunt
Nā prius ecclesiae culmenq decusq requirā.
Vnde mei pateś nomen in astra ferunt.

Tab. I.

MGH Poetae II

Historisches Seminar

Credo fuit uates presulq; ducatus honore
Angelicus reuehit quequoq; inethera chorus
Mira fides rerū bonefatius almus inillo
Tempore decessit quē sacer ille uidē.
Terrea frisonū xpi du dogmate uellē.
Frangere corda ua adcelica regna dare
Morbida heu medicū mox gens extinxit opimū
Vulnere quippe suo regna parauit ei
Hic pperans caelos socio comitante gemellō
Virgo maria tua uisere templa uolē.
Magna tibi uirtus caelo traque potestas
Quae patrē mundi pgenerasse vales.
Tu mihi confer opē inmerito conferq; medellā
Exilio cuius lumina saepe colo.
Tu si praesentis fugit effera gloria seculi
Te duce uirgo pia celica regna petam
Hoc tibi caesar opus stolida crocitante cicuta
Porrigit hermoldus exul egen inops
Munere quippe carens fero carmē pauca potenti
Diuitis liber offero namq; melos

National-Bibliothek Wien

Wien NB. 614, f. 66r

NB 23.717

ABRF

Cod. 614 fol 66

qx. Tsch. i. Cardiq. Minuskel, mehrere Hände

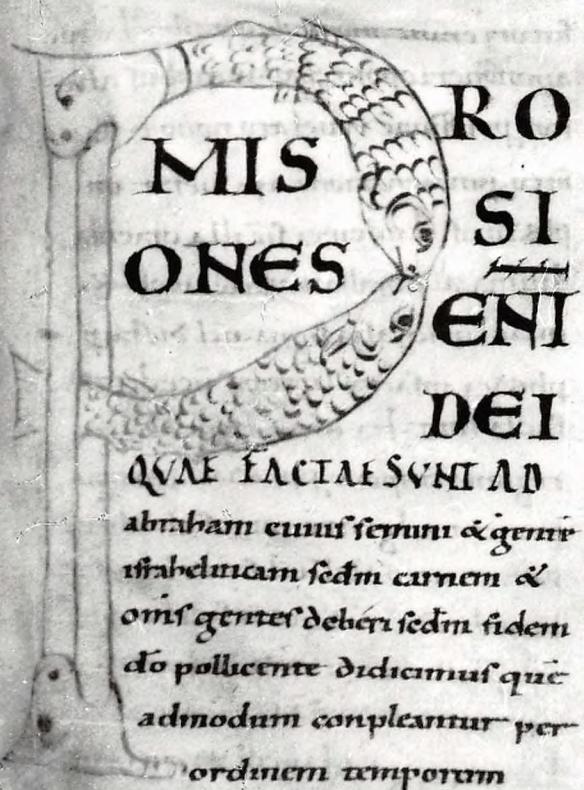
Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.:

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr.

Wien NB. 710, fol. 21r

D esilius remmon beroboth quum̃ fe
cerunt hu bosech. y eius
D elaude dd qui congregauit xxx
mila electos ist ut adducerent
aream di atq; moste oza.
A mmonitio dd ubi instruunt ap
phetam ne ipse ædificaret templũ
dno. sed filius eius. & actio grauis
D enumtus dd quos misit ad anon
regem Amanitarum. urię
D epeccato dd in bethsabe & moste
Ubi nathan uenit ad dd. & p posuit
ei similitudine dediuite & paupere.
D efuga dd pabsalon quando nudis
pedib; incedens reliquit ciuitatẽ
hierusalem. y moste eius
D ẽptio absalon & p cussione atq;
De psalmo xvii. sideraui.
D enomine fostium dd.
D eprelio dd contra philistheos quan
do sciens aquã bethlemiticam de
D epecato dd quando populũ numes
rando peccauit. Explicunt capitula

peurrens di ciuitas indicauit.
Q̃m ergo superioris libri usq; ad
regnũ dauid facti ẽ finis. Nunc ab
eodem regno quantũ suscepto ope
ri sufficere uidetur. cetera quae
secuñ attingim'. Hoc itaq; temp'
ex quo sẽs samuhel ppheare coe
pit & deinceps donec ppls isrl cap
tiuus in babylonia duceretur atq;
inde secm sẽi hieremiae ppheam
post lxx annos reuersis israelitis
di dom' instaurarẽtur totũ tempus
ẽ ppharũ. Q uã uis enĩ & ipsum noe
patriarchã in cui dieb; uniuersa
diluuio deleta terra ẽ. & alio
supra & infra usq; ad hoc tempus
quo reges indi pplo ẽe coeperunt.
ppẽ quaedam p eos futura. siue quo
quomodo significata. siue p dicta
ta quae pinerent ad ciuitatẽ di
regnumq; caelorũ. ñ immerito pos
sum' appellare ppheas. pserti m qa
ñ nullos eorũ id expressius legim'
nuncupatos sic abraham. sic moysen.
tam diu ppharũ peipue maximeq;
hi dicti sunt. ex quo coepit ppheare
samuhel. qui & saulem prius. & eo re
pbato ipsum dd do peipiente unc
in regem. Decuit ceteri sorte succ
cederent. quousq; illos succẽe sic
oportẽret. Quae igitur apphis sunt
p dicta de xpo. cũ moriendo decedẽ
tibus & nascendo succedentib; suis
membris ciuitas di pista cũrere &
tempora. sioña uelim cõmemorare.
inmensum p gitur. primũ quia ip
sa scriptura quae p dinẽ regis ex.
quae facta & euenta digerens inde
tur. tãquam historica diligentia reb;
gestis occupata ẽ narrandis. sic adnu

septuaginta

NB 23.73

Cod. 710 fol 21

gz. Textseite in karolingischer Minuskel mit Initiale p

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

Wien NB. Cod. 710

ante quam subditorū mens ad
seruandam magisterii reuerentiam non recederet.

EXPLICIT LIB SECVNDVS.

INCIPIVNT CAPITVLA III LIBRI.

De senectute dd & successione salomonis atq; nomine eius.
De unsione quā uidit gabaon salamon & sapientiā ei collatā & iudicium duarum mulierum. ℣ plum.
De eo qđ scriptū ē. qđ salomon tria milia parabolas ediderit. & fuerūt carmina ei v milia. disputauerit q;
acedro usq; ad hysopum. ℣ buerit
Quo modo iram rex salomonem in opere templi uerterit. ℣ templi ha
Quod operarios salomon in opere
De quali lapide templū sit factū.
Quando uel ubi aedificatū sit tem
Cuius mensuræ sit factum.
De fenestris & tabulis ei' pgyrum.
De ascensu & factura medii ac tercii tabernaculi. ℣ abisse tectum.
Ut parietes cedro ac pauimento sit
De distincta mensura templi ipsius oraculi. ℣ & auro.
Ut omnis domi sit caedro uestita
Ut altare oraculi cedro & auro.
De cherubin factura. ℣ auro uestitū.
Ut parietes sculpti & pauimentū sit
De ingressu oraculi siue templi.
De atrio domus dñi.
Quod annis templū sit aedificatū.
De columnis aereis.
De mari aereo. ℣ domus dñi.
De basibus decem & luteribus.
Qđ in regione iordanis facta fuerit
De altari utroq;.
De mensis decem aureis domi dñi.
De decem candelabris.
De cardinibus ostiorū & perfectione domi dñi.
Ubi uenerunt cuncti seniores exisrt adregem salomon in hierm.
& deferunt arcā de sion & tulerunt sacerdotes arcā foederis
dñi in oraculo templi. & p' haec
dicē qđ eminerent uectes appa
rentq; summitates eorū foris sanctuarium ante oraculum. dñi
Dicē & iā qđ non essent aliud arcā tes
tamenti nisi duae tabulæ lapideae
quas posuerat mea moyses in horeb.
De nebula quae apparuit in domo
De classem salomonis atq; hyram
quae ibant pariter singulis in ophir
de ferre auri simas & pauos. & lig
na thinina.
De regina saba.
De throno salomonis & habundan
tia argenti & auri in hierusalem.
De casu salomonis & finem malū ei'.

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INCIPIT LIBER TERTIVS.

SENUIT DAVID. UNGITURQ; SALEmon in regē sup' isr'. omnē in geon. ut impleretur illud pmissio quę facta ē ad david.
Non tu aedificabis mihi domū. sed filius tuus qui egredietur de utero tuo.
In quo finem futurę rei imago facta est. ideo qđ templū aedificaturus & pacem habiturus secundum nomen suum. Salomon quippe interpretatur pacificus. ac
propheticum illud uocabulū illi uerissime
congruit. per quē mediatorē omnium
cui accepta remissione peccatorum
reconciliamur deo. Et enim cū inimici

NB 23.736
A/B

Cod. 710 fol. 34

9z. Texts. in karolingi. Minuskel m. Initiale S.

exprimit. Bene aũt seq̃r. Et ant qq̃ cherubin auro. quia & naturã eo rũ condit or immortali claritate sublimant. & mẽte ů dilectionis atq; humilitatis luce repleant. Notandũ ſane qd moyses dum tabernaculũ faceret & fec̃ & duos cherubin aureos quos posuit in propiciatorio qd erat suparcã. salamon aũt addidit alios duos multo maiores quos in templo poneret. sub quorũ alis arcã in medio poneret & cũ propiciatorio & cherubin prioribus. Sicq; factũ ẽ. ut in tabernaculo quidem essent cherb duo. in templo aũt uiñ. Ad unã ů eandẽq; significationẽ utriq; pertinent. sed repertũ est opus angustius factũ. & psalamonẽ. ut typice doceret quia multiplicata p incarnationẽ dominica eccla latius cẽ gentib; sublimitas caeli ciuiũ pandenda qui sic conditorẽ de collato sibi munere beatitudinis conlaudant. ut de ima qq̃ ereptione atq; ad eandem beatitudinẽ introductione congaudeant. extendunt em alas ad nunce suparcã. cũ ad laudẽ dñi saluatoris referunt bonũ omne qd acceperunt. extendunt altera s alas ad pariẽtes oraculi. cum sc̃os & ĩa homines secũ uidere laetant. cosq; uelut alarũ suarũ sumitatib; tangunt. quos consortes atq; imitatores fuisse in hac uita suae puritatis exultant. Duos aũt aequ pariẽtes alis suis tangunt. quia fideles utriusq; ppli. uidei scilicet & gentiles possessores secũ habent aulae caelestis. Namq; in illa patria distinctio sit localis nẽ utriusq; ppli. sed quia maiores fiat festinus aeternae beatitudinis de consortio admirãte fraternitatis. Extendunt ergo cherubin ad utrumq; pariẽtes oraculi alas suas. quia laetantes in caelesti patria uisores utriusq; plebis uisione qq̃ suae gloriae ad laudem creatoris exerent. Nec solũ de illorũ quos secũ uisus habent. hominũ ſ. storũ fecunditate laetant agmina cẽlestia. uerũ & ĩa nri qui foris adhuc posita de profundis ad dñm clamant curã gerẽ sedulitatem. Vnde bene de eisdem cherubin in libro paralypomenon scriptũ ẽ. Ipsi aũt stabant erectis pedib; & facies eorũ uersae erant ad exteriorẽ domum. Stabant enim erectis pedib; cherubin. quia auia ueritatis in qua nos cedtis sumus posita. numquã aberrauerẽ angli. habent facies ad exteriorẽ domũ. quia nos ab hui crumna peregrinationis ereptos. ad suũ desiderant puenire consortiũ. Sic ů pedib; stabant erectis. sic alas suas ad auro textis oraculi parietes extendunt. ut facies habeant ad domũ uersas exteriorẽ. quia angeli sic suã ppẽ uno innocentiã conseruant. sic de animarũ salute in caelis beatitudine congaudent. ut eis qq̃ quos interris adhuc pegrinari conspiciunt electos opẽ ferre nõ desinant. donec & illos ad cẽleste patriã introducant. Omnes enim sunt administratorii sps in ministeriũ missi. ppt̃ eos q̃ hereditatẽ capiũt salutis. Possunt & ĩa duo cherubin duo testamenta figurari. q̃ ni

NB 23.737

ABRF

Cod 410, fol 50

Gz. Tscds. in karolingischer Minuskel,

Reproduktionsrecht vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

EXQUE ME DNE
VETEREM HOMI
nem cum actibus suis. & in
duc nouum qui secdm dm
creatus ē in iustitia & sancta
te ueritatis. ADMANVS.

Largire sensibus meis
omps pater: ut sicut hic
extrinsecus abluuntur inqui
namenta manuum. sic atq
mundentur intrinsecus pollu
tiones mentium. & crescat
in me augmentum omniū
scārum uirtutum. p dnm.

ADMAPPYLAM.

Wien NB. 1665

NB 23.774
ABRF

Cod. 1665 fol. 14

ex. Tsds. mid Initiale „E".

Incipit des Apologium sacerdotis

cf Cat. 18840 Bauge Abb. 47!

Reproduktionsrecht vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

DE EADĒ RE · cap. v. Leo papa adtheodorū foro iuliensem epm.

Multiplex mā dī ra lapsib; humanis subuenit. ut nō solū p bap
tismi grām. s; & iā p pēnitentiæ medicinā spes uitæ reparet eternæ
ut q regenerationis dona uiolassent, p po se iudicio cōdēnantes.
ad remissionē criminū puenirent. sic diuinæ uoluntatis psidiis
ordinans. ut in dulgentia dī n̄ supplicationib; sacerdotū neque
ar optineri. Si aut aliq̄s eor, p quib; dnō supplicam o quīq; intc̄eptus ob
staculo amunere indulgentiæ pſentē excideri. & pus quā ad constituta
remedia pueniat. tēporalē uitā humana cōditione finierit. qd manens
in corpore n̄ recepit. consequ ri nullus carne n̄ poterit. Necesse q ē nos eor
q obierint merita atq; actus discutere. cū dns nr cui iudicia neque
sunt cōprehendi qd sacerdotū impleri ministerio n̄ siuit. suæ iustitiæ
reseruaret. ra potestatē suā timeri uolens. ut hic error omib; p sit
q & qb da tepidis aut negligentib; accidit nemo n̄ metuat. Mul
tū enī utile ac necessariū est. ut peccator reat ante ultimū
die sacerdotali supplicatione soluat. Ex decretis ivlii ff. Ist pe
nitentiā morienti n̄ negat. Si q̄s pbr pnitentiā morienti ne
gat. reus ē animarū. q dns dic. Quacūq die cuersus fuerit pec
cator uiuet & n̄ morietur. Ista enī cuersio in ultimo tēpore ē
potest. q dns n̄ solū tēporis s cordis ē inspector.

Wien NB. 2198

NB 23.782

A(B)RF

Cod. 2198 fol. 10'

Textseite gz. in karolingischer Minuskel mehrere Hände, Fragmentarische Se. angeheftet.

Reproduktionsrecht vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

Vbi princeps sacerdotū &oms q̄ cū illo erant.inte
[illegible] &suscitē eos mentlodu[illegible]
Vbi ecclī apli audiēs denunciauer̄ eis ne loquerent in
Vbi crescente numero apl̄o facta ē murmur grecor ad
uersus ebreos. ℣. pdigia magna corā plebe.
Stephanus plenus grā & fortitudine. faciebat signa &
Stephanus loquit̄ ppl̄o de patriarchis.incipiens ab abrahā
usq; ad moysen. ℣ dentibus in eum.
Vbi hec audientes dissecabant̄ cordibus suis. & stridebant
Facta ē aū psecutio magna ecclē que ē hierosolimis.
De simone mago.
Simon magus pecuniā aplis offerebat.
Vbi angls dñi philippo loquit̄. ℣ cum
Vbi paulus eplās aprincipibus sacerdotū petiit ydamas
Vbi paulus ē ualetudine & ēfundebat uideos.
Petrus uenies lydde ad sc̄os. æneā abannis octo iacen
tē in grabatto sanat. & discipula in joppen nomine ta
bitas resuscitauit.
De cornelio quomodo accersiuit p̄rū.
Vbi cornelius p̄rū sperat.
Cornelius uisū p̄ro narrat. ℣ tū habemus.
Vbi iudei dicunt p̄ro. quare introisti ad uiros ḡpu
Prophēta agabus famem adnuncians. ℣ sit in cartere.
Vbi herodes iacobū frem iohannis occidit. & p̄rū in
Vbi milites turbati s. p̄ro. ℣ philippi
Vbi separant spūs scūs paulū & barnaban ad p̄dicandū.
Paulus & q̄ cū eo erant nauigantes uenēr̄ pgrinā pam
Paulus de resurrectione xpi iudeis p̄dicat.

KAISERLICHE KOENIGLICHE HOFBIBLIOTHEK

Wien NB. ser. nov. 211

NB 23.787
A (B) RF

Cod. ser. nov 211. fol 1

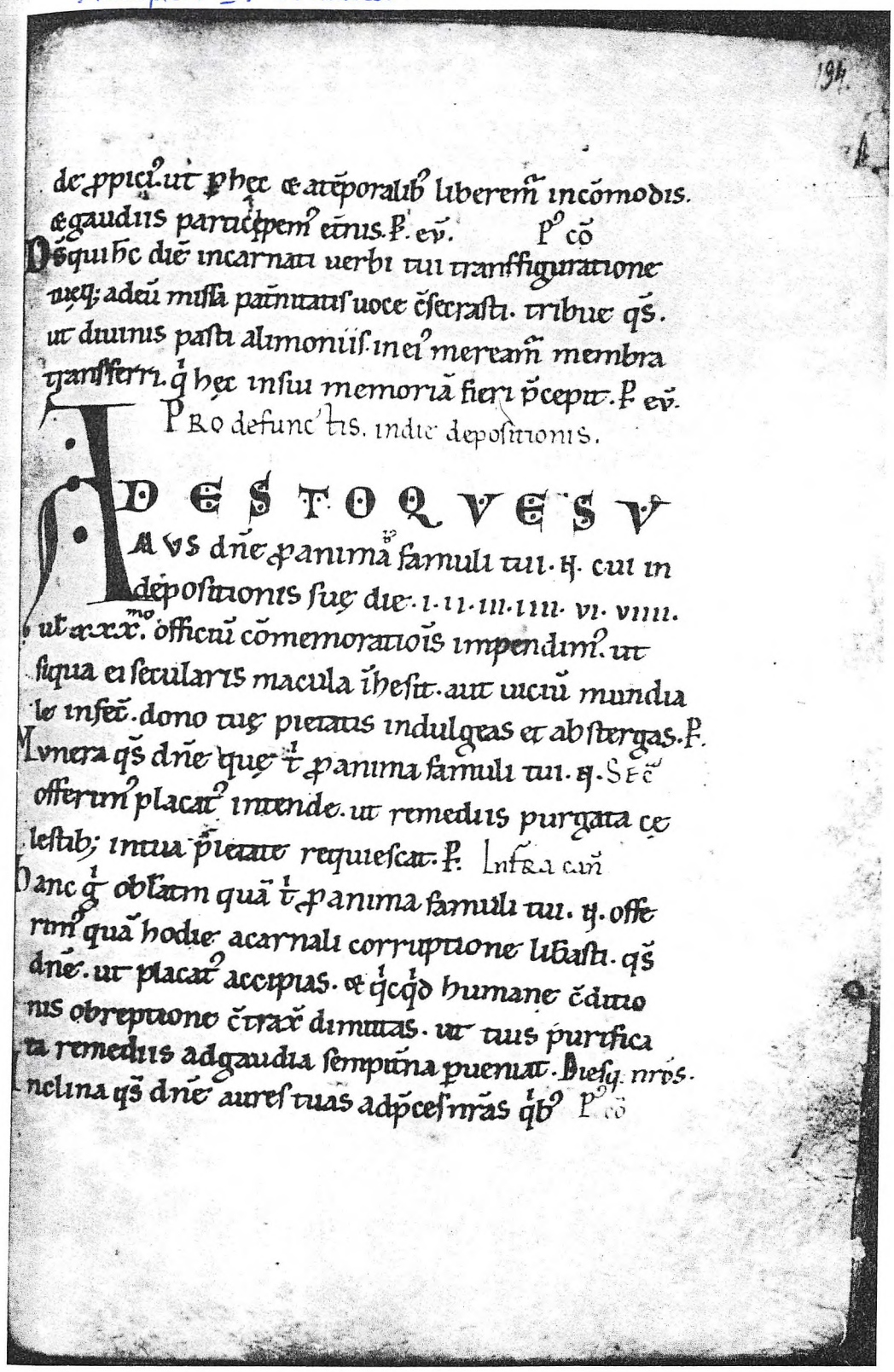
Fragment d. Tabula.

Reproduktionsfoto verboten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

Wien NB. Ser. n. 2706 : Sakramentar des Bist. Adelpret II. v. Trient

de ꝓpicⁱ.ut ꝑhec ꝯ atēporalib⁹ liberem⁹ incōmodis.
ꝯ gaudiis paraclẽpem⁹ ētnis.P. ēv. P⁹ cō
Oēsquihc diē incarnati uerbi tui transfiguratione
uęq; adeū missā pāmutatis uoce cēsecrasti. tribue qs.
ut diuinis pasti alimoniis.in ei⁹ meream⁹ membra
transferri.q hec insiu memoriā fieri p̄cepit.P. ēv.

PRO defunctis. indie depositionis.

ADESTO QVESV
MVS dne ꝓ anima⁹ famuli tui.hi. cui in
depositionis suę die.i.ii.iii.iiii. vi. viii.
ut .x.xx.mo officiū cōmemorationis impendim⁹. ut
siqua ei secularis macula ihesit.aut uetustas mundi
le infec̄.dono tuę pietatis indulgeas et absergas.P.
Munera qs dne quę ꝓ anima famuli tui.q. SEC
offerim⁹ placat⁹ intende.ut remediis purgata cę
lestib; intua pietate requiescat.P. Infra can
Hanc q oblatā quā ꝓ anima famuli tui.q. offe
rim⁹ quā hodie acarnali corruptione liberasti. qs
dne. ut placat⁹ accipias. et q q humane cōdicio
nis obreptione cōtrax̄ dimittas. ut tuis purifica
ta remediis adgaudia sempīna ꝑueniat. Diesq. nros.
nclina qs dne aures tuas adp̄ces nras q⁹ P⁹ cō

9. Sacramentario Adelpretiano, f. 194r. *Formulario di messa per i defunti.*

Dell'Oro - Roggen, Mon. liturgica eccl. Tridentinae ... II 3 (1987)

Wien NB 529, fol. 5v + 6r

Vltimum contra nortmannos quidam uocantur · primo pyra
tam gerentes · deinde maiore classe litora galliae atq. ger
maniae uastantes bellum susceptum est · Quorum rex godo
fridus adeo uana spe inflatus erat ut sibi totius germaniae
promitteret potestatem · Frisiam quoq. atq. saxoniam haud
aliter atq. suas puncias estimabat · Iam abodritos uicinos suos
in suam ditionem redegerat · iamq. sibi uectigales fecerat · Ac
tabat etiam se breui aquas gram ubi regis comitatus erat ·
cum maximis copiis aduentaturum · nec dictis eius quamuis
uanissimis omnino fides abnuebatur · quin potius putaretur
tale aliquid inchoaturus nisi festinata fuisset morte preuentus ·
Nam apprio satellite inter festus · & sue uite & belli inchoati
finem accelerauit · Haec tumbella quae rex potentissimus
per annos xlvii · tot enim annis regnauerat in diuersis terrarum
partibus summa prudentia atq. felicitate gesit · Quibus regnum
francorum quod post patrem pippinum magnum quidem & forte
susceperat · tam nobiliter ampliauit ut poene duplum illi adie
cerit · Nam cum prius non amplius quam ea pars galliae · quae
inter rhenum & ligerim oceanumq. ac mare balearicum iace ·
& pars germaniae quae inter saxoniam & danubium hrenumq.
ac salam fluuium turingos & sorabos diuidit · postea a francis
qui orientales dicuntur incolitur · & preterhaec alamanni
atq. baioarii ad regni francorum potestatem pertinerent ·
Ipse per bella memorata primo aquitaniam & uasconiam
totumq. pirinei montis iugum · & usq. ad liberum amnem
qui apud narbonam ortus & terram illissimos hispaniae agros
secans sil dertose ciuitatis moenia balearico mari miscetur ·
Deinde italiam totam quae ab angusta pretoria usq. in cala
briam inferiorem · in qua grecorum aduenticiarum non
stare esse confinia · Deuictis centum & eo amplius passuum
milibus longitudine porrigitur · Tum saxoniam quae quidem
germaniae pars non modica est · & eius quae a francis incolitur
duplum in lato habere putatur · cum elongitudine posset

ee consimilis · Post quam utramq. pannoniam & ad positam
in altera danubii ripa daciam · histriam quoq. & libur
niam atq. dalmatiam & ceptis martanis ciuitatibus quas ab ami
cis iam & iunctum cum eo foedus constantinopolitanum im
peratorem habere permisit · Deinde omnes barbaras ac
feras nationes quae inter renum ac insulam fluuios oceanum aeda
nubium positae lingua quidem paene similes · moribus uero
atq. habitu ualde dissimiles · germaniam incolunt · tam perdo
muit ut eas aequis tributarias efficeret · Inter quas fere
prelii pugnas iuuelatabi sorabi · abodriti boemanni · cum his
nam q. bello conflixit · ceteras quarum multo maior est nu
merus inde ditionem suscepit · Auxit & iam gloriam regni sui
quibusdam regibus ac gentibus sibi per amicitiam conciliatis ·
Adeo nam q. Hadefonsum galliciae atq. asturicae regem sibi
societate deuinxit · ut is cum adeum litteras uel legatos mit
teret · non aliter se apud illum quam per patrem suum appellari
iuberet · Scotorum quoq. regem sic habuit ad suam uoluntatem
per munificentiam inclinatum · ut eum numquam alter nisi
dominum · seque sub ditione & seruos eius pronuntiaret ·
Ex qua epte abeis ad illum missis quibus huius modi affectus eorum
erga illum indicatur · Cum aaron rege persarum qui & cepta in
dia totum pene tenebat orientem · talem habuit in amicitia con
cordiam · ut huius gratia eius omnium quicquid orbe terrarum erat
regum ac principum amicitiae ponderet solumq. illum honore
ac munificentia sibi colendum iudicaret · Adeo inde cum legati
eius quos cum donariis ad sacratissimum dni ac saluatoris nostri
sepulchrum · locumq. resurrectionis miserat adeum uenissent ·
& ea domini sui uoluntatem indicassent · non solum quae pete
bantur · fieri permisit · sed & iam sacrum illum & salutarem
locum · ut illius potestati adscriberetur concessit · & reuertenti
bus legatis suos adiungens inter uestes & aromata · & ceteras
orientalium terrarum opes · ingentia illi dona direxit · cum
eramus ante paucos annos eumque tunc solum habebat rogatum

Wien NB 529, fol. 13v

scilicet auream. Inter heredes suos atq. elemosinę diuiden
de partis augmentum esse constituit. Hanc constitutionem
atq. ordinationem. coram epis. abbatibus. comitibus q. qui
tunc p̄sentes ēt potuerunt. quorum q. hic nomina descripta
sunt. fecit atq. constituit. Epi. Hildebaldus. Ricol fus. Arno
uuol farius. Benoin. Laudrad. Iohannes. Teodul fus. Iesse.
Hetto. Vualtgaud. Abbates. Fredugisus. Adalung. Engel
bertus. Irmino. Comites. vualacho. Menherus. Oculfus.
Stephanus. Vnruochus. Burchard. Meinhard. Hatto.
Ruhunus. Edo. Ercangarius. Gerold. Bero. Hildiger.
Rŏculfus. Haec nomina filius eius hludu cui quidnam
eiusdem successit. inspecto eodem breuiario quam celerri
me potuerat post obitum eius. summa cum deuotione ad
implere curauit. EXPLICIT

CVM gesta priscorū bona malaue maxime principum admemoriam
reducunt. gemina inest utilitas legentibus conferēt. Alia enim cog
nitionis & ędificationis p̄sunt alia cautelę. Quia enim primi insublimi
consistunt uelut specula. & ideo latere nequeunt. eo quod fama eor latius
p̄pagāt. quod et diffusius cernūt & tanto quiq; illorū bono plurimi allu
cunt. quanto p̄minentiores esse imitari gloriantur. Haec itaque habere maio
rum produnt monimenta. qui relatione sua posteritatē instruere studu
erūnt. quisq; principum quo calle mortalium iter teneret. Quorum nos
studium imitantes. nolumus eē t p̄sentibus inofficiosi. t futuris inuidi. sed
actus. utilitatq; dō amabilis. atq; ortodoxi imperis ludouuici stilo licet minus
docto contradimus. Tacere enim & absq; fuco adulationis dico. quia sucum
bit cuiusq; nōdico meum quod p exiguum est. sed magnorū ingeniū mate
ria tamę. & enim auctoritate diuina adiscam scām sapientiam. sobrietatem
et sapientiā & iustitiā & uirtutē quib; nichil est inutile hominib;. Quarum
ille ita comitatu induisse adhesit. Utnescires pocius quam in eo ammirari de
beres. Quid enim eius sobrietate sobrius. quę alio nomine frugalitas siue tem
perantia nominant. Itaenim eatus est ut illud uetustissimum. puerbium.
et adęclum usq; celebratum et fuerit familiarissimū quo dē nequid nimis.

p debere
p Lucius

U. Nonn / Th. Wingel

Einhard, Vita Karoli Magni

Faks.ausg. im Umf. formal der

Vita K. Magni aus Cod. Lindenb. 529 (Folio 1-13)

d. Univ.-Bibl. Berlin (1991)

suos erexisti. Sed confido in deum meum ihm̃
xpm̃. qua quod per nos fieri disposuit. hoc
auctor tuus impedire non poterit. ergo ipse ad
salutē credentiū p̃ ordinauerit. hoc inuenor
eius diabolus. puerrere nō preualebit. Hec
dicens lacrimas reflexit. & corpus discipuli tre
cōmendans. assumpto valens celeritate
iomā rediit. cumq; quesisset
flebilit magistro narrauit. Quē ille cle
mēter consolabatur dicens. Noli lugere kme.
nec tristis ee. quia quēnunc nos iuuenes ipsū
peregrinū redēptorissimū eius resurgere uidebis
& tui itineris fidelē & incolomē socium habebis.
Postē enī quā ille ad cepus corporalit pestulit.
hanc omnes ad salutē plurimoq; pfuit.
Sed iam nē nunc pe baculum meū. & capui ter pege
& tuū illius puenerit. ipsū baculū sup corpus defunc
ti ponedum est. Incepit tibi parus aptus. ut
in nomine ihu xpi filii dei. amodo resurgat

Wien. NB. 576. fol. 1v

Wien NB 576, fol. 1v

hoc est ab incarnatione dñi octingentesimu tricesimu
nonu stilo officio designare. nec mocu libr tenebimus
ordinem lectori manifestum gratia dissimilia frequen
narrabimus. In fine igitur nri opusculi mecum me
beata maxima clemtia flagitemus. vt qui subinde ab
alius infirmitates depulit corpori. multo magis me liberare
dignetur nos languoribus animarum ostendens etiam hac
parte quantum pualeat. quo nunc peccatorum ueniam consecu
ti. quando quidem gratiam conspicere gaudentes etiam
propria sorte mereamur;

INCIPIT VITA BEATISSIMI CONFESSORIS XPI
NICETII VITA SCI NICETII ABBATIS ET CONFESSORIS
EDITA ABBATE GREGORIO TURONORUM ANTISTITE

Inde sic certis adhibetur. relatoribus sacrorum operum
fide meritoque fidelitas horror est credendum.
quia nomina quae inscripturis singulorum
obitum propriis temporibus fuerunt. sed quaedam ipsius scrip
turae relatione firmata. quaedam auctorum testimonio com
probata. quaedam uero quae primitus auctoritate credun[tur],

Wien NB. 576, f. 24r

Wien NB. 576, fol. 24r

2/1212

CONCEDE QS OMPS OS· DOMINICA

ut qui exmerito nrae actionis affligim̄·
tuę gr̄ae consolatione respiremus· p SEC

Sacrificiis pfectib; dne qs intende placat·
ut et devotioni nrę profituant et salutī· p

Oa nobis misericors ds· ut sca tua AD CO
quib; incessanter explemur· sinceris tractemus obsequiis· et fideli mente semper sumamus· p AL IA

Ds qui in deserta regione multitudinē
populi tua virtute saciasti· inhuius quo
q; sęculi transeuntis excursu· victū nobis
spiritalem· ne defituamus impende· p

PRESTA QS OMPS OS· UT OB FER·II·
servationes sacras annua devotione recolentes· et corpore tibi placeam̄ et mente· p

Oblatū tibi dne sacrificiū· uuiſi SEC
cet nos semper et muniat· p AD CO

Wien NB. 1022, f. 21v

NB 23.
A

Cod. 1022 fol 21'

qz. Tscd. in karolingischer Minuskel der Spätfo

Abb. 205a

Reproduktionsrecht vorbehalten
Pflichtvermerk bei Veröffentlichun
Aufn.:
Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalb
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne

& corpore pariter expediti· quę tua sunt
liberis mentibus exequamur· p·
Ę munera qs dne quę oculis tuę ma
iestatis offerimi· salutaria nob ēt concede· p·
Tuanos dne medicinalis operatio· & animis
pueritatib; clementer expediat· & tuis
faciat semp inhererę mandatis· p·
ARGIRE QS DNE FIDELIBUS TUIS
indulgentia placatus & pace· ut pariter
abomnib; mundemur offensis· & secura
tibi mente deseruiant· p·
Celeste nobis prębeant hec mysteria
qs dne medicina· & uitia nri cordis ex
pu'gent· p·
Tsacris dne reddamur digni muneribus
facnos qs· tuis obedire mandatis· p·
FAMILIAM TVAM
qs dne continua pietate custodi· ut a
cunctis aduersitatib: te protegente sit li
bera· & inbonis actibus tuo nomini sit

Wien. NB. 1022. fol. 97v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier
Cod. 1022, Fol. 97v

Abb. 204 b

Wien NB. 1022, fol. 107ra

ſcianꝰ adpſperitatẽ & pacẽ· pquo
rũ dilectionẽ hęc tuę obtulimuſ
maieſtati· per·

ſquiſſpplicũ tuorũ uota· pca
rmatiſ officiũ ſuſcipere digna
riſ· dafamulis & famulab; tuiſ· ut ua
pficere dilectionẽ· & ut ua lętari
ptatione· ut tibi ſecura mente de
ſeruiant· & ut ua pace ſemper· aſ
ſiſtere meritantur· p·

ẽ corũ tuorũ intercessio

nib; qſ dñe noſ ptege· & famu
iſ & famulab; tuiſ· quorũ commu
norationẽ agimuſ· t quorũ clemẽ
naſ rcipimuſ· ſcu etiã hiſ quo
ſ familiaritatẽ atq; conſortiu
itatẽ unctiſunt· miſericordiã
uã ubiq; ptende· ut abomnibuſ

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 1022, fol. 107r

drei nicht foliierte Blätter.
In roter Unziale: „Incipit prologus".
Hellbrauner Tinte gezeichnete Initiale P (stark
). Der mit einer vertikalen Mittellinie mit
Blättchen verzierte Vertikalschaft endet
unten in stilisierte Blätter; ebenso geht der
unten in ein Rankenblatt über.
In roter Capitalis rustica: „Item de Ro-
ud argumentum".

sich der Schaft nach der für karolingische Initialen charakteristischen Einziehung in einem grünen Bogen nach links aufwärts und endet in einen violetten Tierkopf mit grünen Ohren, aus dessen Rachen ein gelbes, im weiteren Verlaufe purpurviolettes Band hervorkommt, das den unteren Bogen zweimal umschlingt und in eine stilisierte dreilappige Blattranke endet. Die grünen und gelben Rahmenleisten des obersten Feldes enden in stilisierte Adlerköpfe, die von einem Flechtwerk in

Fig. 123. Initiale P. Nr. 67. Cod. 1239, *f. 23.*

: In zeilenweise rot und schwarz wechselnder „INCIPIT E | PISTOLA | PAULI APOS | | ROMANOS". Die roten Kapitalbuchstaben ine, gelbe und purpurviolette Füllungen.
Initiale P, nahezu in der Höhe des Schrift- Mennigrot gezeichnet und mit Ockergelb, und Purpurviolett bemalt. Rote Querlinien Vertikalschaft in drei oblonge Felder mit konturiertem, dichtverschlungenem Flechtreiten alternierend grün und gelb bemalten, Klammern gebildeten Rahmen. Unten wendet

Achterform umschlungen werden, das in dreilappige Rankenblätter endet. Zwischen dem Vertikalschaft und dem Halbbogen der Initiale besteht keine organische Verbindung. Der Dekor des Halbbogens entspricht dem des Vertikalschaftes. Das dicht verschlungene rot konturierte Flechtwerk in den beiden länglichen Feldern des Halbbogens ist in gleicher Weise von breiten, alternierend violett, gelb und grün bemalten Randstreifen umschlossen, die sich links im Innern der Rundung zu einem dicht verschlungenen symmetrischen roten Liniengeflecht vereinigen, das in zwei stilisierte Blattranken

Hermann Julius Hermann, Die frühmaler. Hss. d. Abendlandes (Die illuminierten Hss. u. Inkunabeln d. NB in Wien NF 1, 1923)

zwischen dem Liniengeflecht ist wieder purpurviolett, grün und ockergelb bemalt. Rechts neben der Initiale in roter Kapitale mit farbigen Füllungen das Anfangswort „[P]AVLVS". **[Tafel XXXVI.]**

f. 22′: In Capitalis rustica: „Incipit epistola ad Corinthios prima".

f. 23: Große mennigrot konturierte Initiale P. **[Fig. 123.]**

Der Vertikalschaft ist in drei oblonge, von rot konturierten Randstreifen umschlossene Felder geteilt und endet unten — nach der Einziehung — in ein dreilappiges, spiralförmig eingerolltes Blatt, oben in ein lockeres, einfaches Geflecht mit schnabelförmigen Ausladungen, die durch später eingezeichnete Augen Vogelköpfe andeuten. Ebenso ist der Halbbogen, der in keiner organischen Verbindung mit dem Vertikalschaft steht, in drei von rotkonturierten Randstreifen umschlossene Felder geteilt und geht links in ein lockeres, symmetrisch angeordnetes Flechtwerk aus großen Schlingen über, das das Innere der Rundung füllt. Rechts neben der Initiale in Kapitale der Anfang „[P]AVLVS", darüber eine rote Lilie.

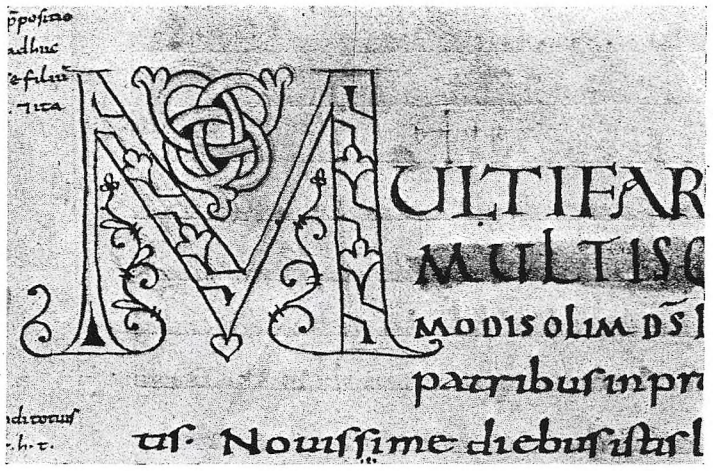

Fig. 124. Initiale M.
Nr. 67. Cod. 1239, *f. 103′*.

Die Initialornamentik zeigt den charakteristischen Typus St. Gallener und Reichenauer Arbeiten. Vgl. die Initialen der Handschrift 1229, Nr. 29 dieses Verzeichnisses.

f. 43: „Incipit argumentum epistolae II".

Große rote Initiale P.

„Incipit epistola ad Corinthios secunda".

Große mennigrot konturierte Initiale P in derselben Weise wie die Initiale P *f. 23*, doch einfacher.

f. 57′: „Incipit epistola Pauli ad Galathas".

Rote Initiale P, deren Schaft und Halbbogen in stilisierte dreilappige Rankenblätter enden.

f. 64: In roter Capitalis rustica: „Incipit epistola Pauli apostoli ad Ephesios".

Große mennigrot konturierte Initiale P in derselben Art wie die Initiale P *f. 23*. Den Vertikalschaft ziert unten ein Geflecht, das in eine stilisierte, heraldische Lilie endet, oben ein symmetrisches lockeres Geflecht, das in zwei Rankenblätter endet. Ebenso ziert das Innere des Halbbogens ein lockeres symmetrisches Blattwerk endet.

f. 71′: „Incipit epistola ad Philippense

Große rote Initiale P.

f. 76′: „Incipit epistola ad Thessalonice

Kleinere in Mennigrot ausgeführte Initiale ähnlicher Weise wie die Initiale P *f. 23*, doch ein Der mit Zopfgeflecht verzierte Vertikalschaft unten in ein zweilappiges Rankenblatt, oben rotes Liniengeflecht; ebenso umschließt der i gleichen Weise verzierte Halbbogen ein locker flecht aus Schlingen.

f. 81: „Incipit epistola Pauli ad Thess censes" (sc. II).

Rote Initiale P.

f. 83′: „Incipit epistola Pauli ad Colosse

Kleinere, sorgfältig in Mennigrot gezeichne tiale P. Der mit Treppenmuster und drei Vier verzierte Vertikalsch det oben und un Blattranken; der mit Vierpaß zwischen Füllungen verzierte bogen geht in ein verschlungenes ach miges Flechtwerk üb in ein Rankenblatt

f. 88′: „Incipit tola Pauli ad theum" (sc. I).

f. 89: Große r tiale P.

f. 94′: „Item tola Pauli ad theum" (sc. II).

f. 95: Initiale P selben Weise wie die Initiale P *f. 83′*. Im Inne Vertikalschaftes dreiteilige Kelchblätter zwischen penlinien; der Halbbogen endet in ein achterfö Flechtwerk.

f. 99: „Incipit epistola Pauli ad Titum"

Initiale P. Der Vertikalschaft einfach rot Verzierung; der innen mit lappenförmigen Blätte setzte Halbbogen endet in Blattranken.

f. 101′: „Incipit epistola ad Philemone

Rote Initiale P.

f. 103′: „Incipit epistola beati Pauli ap ad Hebreos".

Kleinere, sorgfältig in Mennigrot gezeichne tiale M. **[Fig. 124.]**

Im Innern des schrägen Mittelbalkens ur rechten Vertikalschaftes — wie bei der Init *f. 95* — Treppenlinien und dreilappige Kelchblätt

[1]) Dasselbe Ornament z. B. auch in einer Initiale A des Folchart-Psalters der Stiftsbibliothek von Sankt Gallen, Cod. 23, *f. 80*. Vgl berger a. a. O., Tafel IV.

Hermann Julius Hermann, Die frühmittelalterl. Hss. d. Abendlandes (Die illuminierten Hss. und Inkunabeln der Nationalbibliothek in Wien NF 1, 1923)

Wien NB 1239

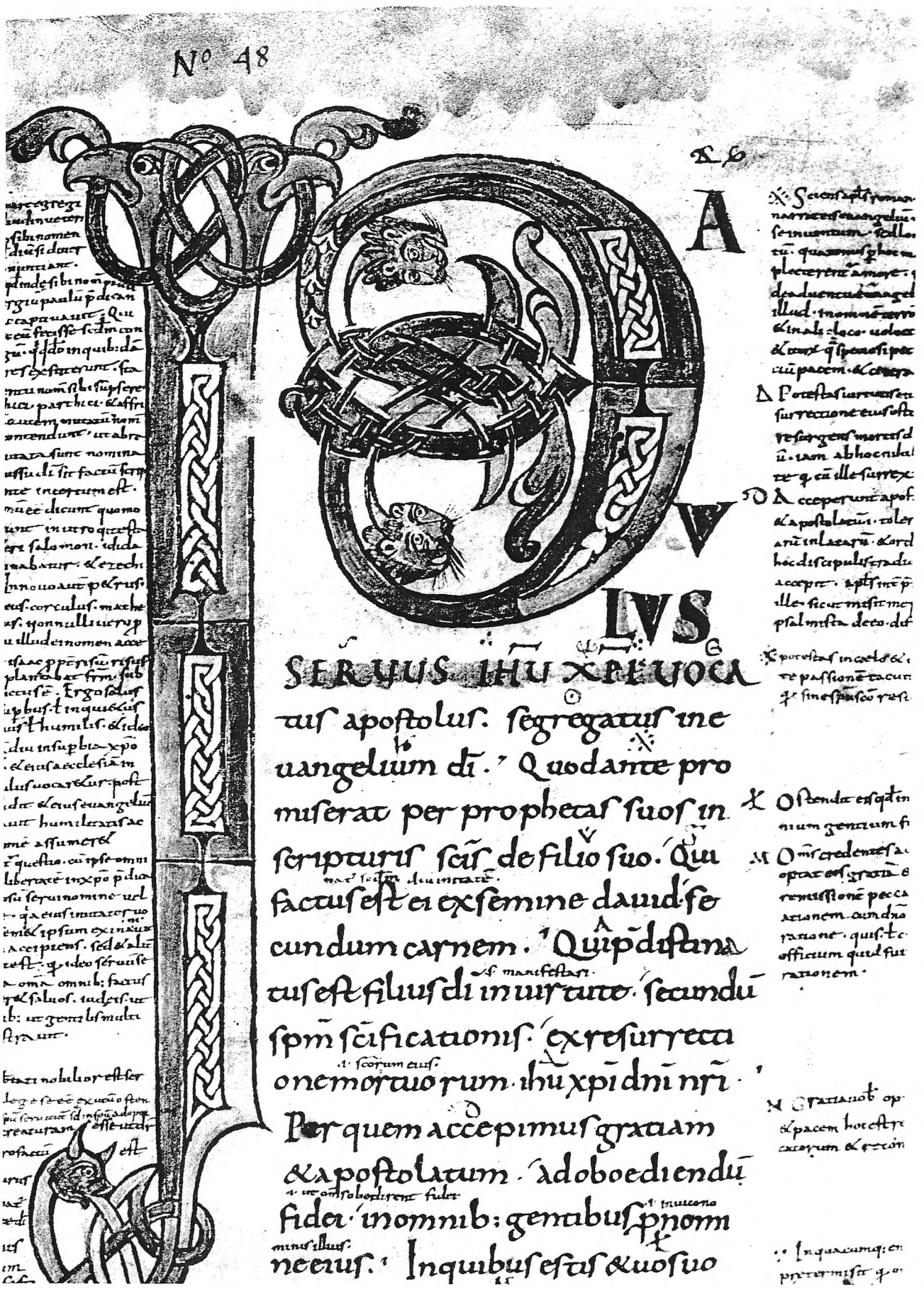
PAULUSBRIEFE.

Nr. 67. COD. 1239, f. 1: Initiale P.

Hermann Julius Hermann, Die frühmittelalterl. Hss. d. Abendlandes (Die illuminierten Hss. und Inkunabeln der NB in Wien NF 1, 1923)

Taf. XXXVI

Wien NB 1239, fol. 1r

uerunt. ut omnes inheremo morarentur. nec plus ex seniorib⁹ eor⁹ quam duo homines certam repromissionis intrarent? sed quid ante quo replicamus? cum etiam sulla minime fecissent de hoc solo nemo uos dignos ueniam iudicaret. quod dñm xp̄m prohcarum semper uob uocibus repromissum non solum susapere noluistis. sed etiam morte pessima p̄emistis. quem nos ut cognouimus. sic eum credidimus. cum nobis de eo antea non fuerit p̄dicatum? unde probatur. quod idolis seruuimus. non ob ignorationem errat. sed ignorantie deputandum? quenam agnitum ibi cosequimur olim uia que sequeremur. sunte cognouissemus? si cautem uos de generis nobilitate uel etatis. quasi non morum imitatio magis quam carnalis natiuitas filios nos faciat esse eor⁹? denique cum esau & ismahel. ex abrahe sarpe sint. minime infideles reputantur; hostra altercationibus. apostolus se medium interponens; ita partium dirimit. questiones. ut neutrum eorum sua iustitia salutem meruisse ostendat. amb⁹ uero populos. & scienter & grauiter deliquisse? iudeos. quod perpetuam cationem legis dñi inhonorauerint. gentes uero quod cognitum de creatua ipsa creatorem utdñm debuerint uenerari. gloriam eius in manufacta mutauerint simulacra? utrosque eam similiter ueniam consecutos equales esse ueracissima ratione demonstrat. p̄sertim cum eadem lege p̄dicatum. & iudeos. & gentes. ad xp̄i fidem uocandos ostendat? Quam obrem uicissim eos humiliatas ad pacem & concordiam cohortatur;

Argumentum epistole ad romanos. Causa hec est? ecclesiam ex duobus populis. Ideft de iudeis et gentibus congregatam exequi meritis. ut causis eis auferat simultatis. que de uoluntate p̄ius mutue nascebatur? ergo ut pace inter se & caritate iungantur ostendit pares conditione. dum peccatis fuisse obnoxii comprobatur. quique salutem p fidem xp̄i sunt & gratiam consecuti. nam neque iudeos ipsius legem incustodiam docet. nec gentiles posse legis ignoratione defendi;

Wien NB. 1239, fol. 4v

Österreichische Nationalbibliothek

Publication of material is subject to authorisation and charge!
Please send the specimen copy to:
ÖNB Bildarchiv
Josefsplatz 1, A-1015 Vienna
E-mail: bildarchiv@onb.ac.at

Credit line:
Austrian National Library Vienna, Picture Archive

MIS IN ECCLIS OMNIU SCORU

Concede qs omps ds . ut sca di genitrix sci q tui apli martyres con
fessores urgines atq omis sci quox instta continentur eccla patro
cinia nos ubiq adiuuent . quatenus hic illorū psentia suffragio tran
quilla pace in tua laude lętemur . p dnm . SUPOBLATA

Munera tuę misericors ds maiestati oblata benigno qs suscipe in tuitu .
ut eorū nobis pcab; fiant salutaria . quox sacratissimę in hac basilica
reliquiae condantur . p dnm . POSTCOMMUN .

Diuina libantes mysteria qsdne ut eorū nos ubiq intercessio ptegat .
quorū hic sacra gaudemus psentia . p dnm . ALIA .

Exaudi dne ds clementer in hac domo tua pces seruorū tuorū . quatenus
illorū merita tua consequamur gratia . quorū hic patrocinia
uenera mur .

Dne ds creator cęli & terrę rex regum & dns dominan
tium . exaudinos famulos tuos clamantes ad te . precamur q;
te dne sce pater omps ętерne ds qui omnia ex nichilo cre
asti . iussu tuo popera apum hunc liquorem ad pfectionem
cerei euenire fecisti . & qui hodierna die peticionem iusti
symeonis inplesti . te humiliter dep camur . ut has candelas
ad usus hominum . & ad sanitatem corporū & animarum siue
in terra siue in aquis p inuocationē scissimi tui nominis & p
intercessionem sce matrię genitricis tuę . cuius hodie festa
devote celebramus & p preces omnium scorum tuorum
benedicere & scificare dignerис . ut hec plebs tua has candelas
honorifice in manibus portantes . cantando . teq laudando .
tu exaudies uoces illius de cęlo sco tuo . & de sede magesta
tis tuę . p piciusq fias omnib; clamantib; ad te . quos redemsti
p cioso sanguine tuo . Qui cū patre & spū sco uiuis & regnas
in sęcula sęculorū Amen .

Wien NB. 1815. fol. 5r

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier
Cod. 1815, fol. 5r

Ihuuir dugo de almahtdigen bigihdic unde uíouuun
sca mariun · unde sce michahele · unde sce petre · unde allen
godes healegon · unde dir · sinemo boden; Cuuide ih
sundic bin · toh ingidahtdin · toh indadun · toh in uuordon ·
toh in uuerkon · toh in huare · toh in stalu · toh in biss prachidu;
toh in nide · toh in mabul ge · toh in ubaza zidu · toh in ubar
drunchidu · toh in fluachenne · toh in sueltinne; Dero
sundono allero · toh andero ero manegero · sogi thes domo
almahtdigen godes · unde allen sinen healegon · unde
dir sinemo boden; Ihgihu gode almahtdigen ·
uuanda ih sundihc bin · dazih hiden sundag · unde
andere heilege daga · sonaga uuoche · noh sonogero da ·
sosegot habe gibodan · unde min scaduuari · Ihgihu
gode almahtdigen dazih mina chirichun · sone suahda
duruhc mammendi mines lichamen · noh mine uespa ·
noh mina metdina · noh mina messa · nigiloseda · sosegot ·
habe gebodan · unde min scaduuari · Ihgihu gode al
mahtdigen · dazih in chirichun · in rehtes dahda ·
unde unrehda · reda · ledu · mit anderemo manne ·
dazih daz godes lop ni uuoldagoloson · noh anderan
niuaz · Ihgihu gode almahtdigen · dazih daz heilega
uuiz zuo · uehoda · mit unreinemo lichamen · dazih
sogireinit niuuas · sosegot habe gibodan · unde
min scaduuari; Ihgihu gode almahtdigen · dazih
hungarege · niazda · durstige · nigidranc da ·

Wien NB. 1815. f. 13v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier
Cod. 1815, fol. 13v

Wien NB. 752, f. 52ra

in omī ēpī arancos. ut digni habeamini fugere ista que uenura sē. & stare
ante filiū hominis. Et Canem dixe mentire pangulū porcū. hoc. Ulsamios mor
dax. si forcerius que ego ppio uob. Et multa alia que longum est omia memorare enarrare
Sedet superius memoraui. quoniā dixit. Sine me nihil potestis facere. Sed ipsum
que uolenē facere possumus. Huiusmodi in xpō ēe electos dī. aīt apls. Inquo & ppī dixi
mus secdm ppositū ei. qui omā operē. Intellige dictū qui omā. & crede apls esse dī
opera eor. quambulant secdm ppositū dī. Quiergo absq. ppīa saluatoris gratia sē dī
uini appositū dī. & pdurant in operib; malis sicut ā ebac migrauerint uita. aut
uos paratis. non est dicimus ita adō hominū opifice ordinatos ut perirent. tāquā
ipse ullis mopis malq; uitq; creauerit. ipse ad omē opus mortis animos prīpiauerit.
Absit hoc aduno ppositio. Non enī uolens iniquitatē est dī. nec mandauit cuiquā
impie agere. nec alicui dedit laxamentū peccandi. Fecit enī ut crēnt omā.
& sanabiles nationes orbis terrarū. Inuidia aūt diaboli mors intrauit morbē
terrarum. Imitatē aūt illū qui sē exparte illius. nec dicimus ut fingat. & credere
uolunt & operib; bonis dī uacare. dm illis hoc nolle pīstare. cū hui modi uelle dī sit domū
Quergo ex dō ē qd uolē. iuste dī pfectū fieri qd donauit. Siaūt ex dō nēst. sed est
de uacuna ppria uoluntate. qua se meritis dm estimant pmeruī. manifeste
qd uolē capere non possē. quia non uolentes inquit apls neq; currentis. sed miserentis dī
Et quia non potest homo ase facere quecquā. nisi da illi fuerit desup. Non hoc agit
dī sūme bon malitia. sed iustiā. neq; psonarū acceptione. sed causarū seruatarū
discretione. Nouim non nūquā qos dā uolentes cicrne uitē finē accipere.
adipisci. qos dā aūt nolentes consequi. cū meis diuina gratia. ut uelint mutauerit
uoluntatē. Nouim aliqos ociā pfectos ex labore multoq; annoq; plapsos in ultimo

Cod. 752 52a

Wien NB. 752, f. 53v

Qui abscondit scelora sua n̄ dirigit. qui confessus fuerit & reliquerit ea. misericordiam consequetur. Beat homo qui semper pauidus. qui uero mentis durit corrud in malū

[illegible]

INCIP ORDO DENUMERO ANNOR INDICTAE PENITENTIE PER CONSILIU SACERDOTEM Sciēd̄ igit̄ annoz cōpet̄ debet habere poenitentiā indicta. inquarum priorib; dimitt pane & aqua pisa. faua. cepas. siue oua non cū oleo cōperata. nisi cū sale & lacte comedas. De potu dicimus. Vt quando tibi possibilitas fuerit. pomata. t cerusa comuē bibas. si aut in manere tibi n̄ occurrit tibi qd diximꝰ de potu. qđ bona cerusa p mensurā bibas. hoc ē ut sit exanguas. hoc qd habundat tibi. aut sin̄ bet cerusa nisi tantū unū aqua misc̄ p hoc & sic bibas. Indieb; aut dominicis & infestis utrarumq; scōrū clarissimoz. unū p mensurā bibas. & bona cerusa sufficienter bibas. & cui quaris male qd supra diximꝰ. cōperare de oleo & debuero. Insolēnitatib; aut annoz hoc ē in cena dn̄i. & in pascha. & in quinquagesima. & in natale dn̄i & in epiphania. nulla poenitentia in cibo & potu habeas. misi tantū de carne non comedas. De uino aut ppē honorē dieꝝ illoz bibas tamē. ut non faciat tibi in furiā. & de omib; fructib; pomoꝝ t racemos. non uidem manducare.

Hoc tam sciendū qd omium confitentiū culpas sacerdos n̄ debet singulas considerare. sed qualē maiorē inuenerit causam ad illā debet continere uidelicet cum

Hram sacerdū qd omiū confitentiū culpas sacerdos n̄ debet singulas considerare

Aper qui

Cod. 752 53v

IN DI NOMINE COMMEMORATIO DE GENELOGIA DOMNI ARNULFI EPI ET CONFESSORIS XPI

Ansbertus quifuit exgenere senatorum preclarus adq: nobilis uir, ipmultas diu tamis pollens accepit filiā flotharii regis francorum, adconiugem nomine blitaldē siue blitaldē & habuit ex ea filios tres, & unam filiam, primogenitus ipsius habuit nomen arnoldus, secundo fer iolus, tertius modericus, & filia ipsius tarsicia fer iolus quidem epūs effectus ē, ipuce ea acuitate martyrio coronatur ibiq: requiescit ippace. Modericus quidē. ipparisido. epūs est ordinatus, ibique confessor xpī requiescit inpace. Ubidē pro eius merita, multa miracula operatur. Tarsicia uirgo. xpī, inuirginitate sua perseuerans, ipro diuinis cuitate requiescit, pro cuius merita, ibidem uirtus xpī cotidie ostenditur. que & iam fertur mortua mortuorum suscitasse. Arnoald primogenitus ipsius, genuit domno arnulfo. domnus arnulfus, genuit flodulfo, & anschiso. Flodulfus diuinagratia iubente, epūs ordinatus est. Anschisus genuit pipino. Pipin genuit carolum. Carolus uero genuit domnū regē pipinū. Domnus pipinus, genuit domnum regem carolū imperatorē. Carolus genuit domnum ludouuicū imperatorem. Ludouuicus genuit domnum lotharium imperatorē. Ansbert uero unde prius commemoratione fecimus, qui fuit exgenere senatorum, habuit fīs deotarium, firminū, gamardum, & agilulfum. epm, & rugimfridum. Deotarius uero consti uxit ilicum arisidū, ubi xpī confessor effectus requiescit.

Wien, NB., Cod. 473, fol. 169v

Firminus autem pontificatum tenuit, uicecia ciuitate, ubi confessor xpi requieuit. Agiulfus uerò, ipsa ciuitate epc̄s ordinatus ē. goda, & maria, ipsi uirginitate perseuerantes migrauerunt ad dn̄m. Gamardus qui cognominatus ē. babo, genuit godino. & gouerigo. qui cognominatus est. abbo. & ratberto. & filias duas, dodane. & dodolinane. Godinus genuit filiam nomine sigolina. Raginfridus genuit mummolo patricio, & hictore. Isti sunt ex genere nobilium senatorum, patri siquidem germani. Ansbertus Firminus, Agiulfus, Ramfridus, Gamardus, Deotarius. Et sorores eorum goda. & maria. Ansbertus genuit arnoaldum, & sirolū, & modericum. & tarsiam. Arnoaldus genuit domnum arnulfum. Gamardus qui cognominatus ē. babo, genuit godinum, & desiderium. & ratbertū, & filias duas. dodane. & dodolinane. Godinus genuit gouericum, qui cognominatus est. abbo, & dōna sigolina. Ramfridus genuit mummolino patricio. & hictore. Tempore bonę memoriae domno Agiulfo epo, sic domnus theudebertus rex francorum, uicumari sidiū per suum p̄ceptum, partibus beati stephani protomartiris & transiectae deligauit. Et domnus arnoaldi nepus ipsius. Haulfus, accepit exinde de ipso uico Irisido confirmationem tempore domno Flotharo rege francorum partibus sci stephani. Similiter dōnus dagobertus, rex francorum, & sigibaus ipso uico ad predicta ecclae beati stephani per eorum p̄ceptiones. confirmauit. Et domnus Hagiulfus prius germanū suū deotariū epm.

Wien, NB., Cod. 473, fol. 170r

constituit in ipso arisido. & post domino decorario, nepus
ipsius. Dominus modernus est ordinatus in ipso arisido
epūs per ordinationem pontificum extensium urbis.

Incipit epla scī Ieronimi ad damasū papā

BEATISSIMO PAPE damaso. Ieronim. Gliam scitatis tue nra humilitas de pcatis ut sedm ordinē aplice sedis quā cognouim gubnari p tuā scitatem. actus gestoq pontificū à beato petro apli principatu usq ad nra tempora quę gesta sunt in sede tua, nobis enarrare digneris. qua tenus nra humilitas sentire cognoscat. qui meruerint episcopoq supa dicte sedis martyrio coronari. t qui contra canones aplos excessisse cognoscatur. Ora pro nobis beatissime papa. Epla damasi ad ieronimū

DAMASVS EPC URBIS ROME. IERONIMO. Gaudet ecla tuo fonte sacrata. & ampliꝰ sitit curiositas temporū sacerdotaliū ut qd dignū est cognoscat. & qd indignū respuat. tam qd gestū e qd potuimus repire, nre sedis studiū, ad tuā caritatē gaudentes direximus. Ora pro nob ad scām resurrectionē fir & compbr. Vale in xpo do dno nro. Data kl iunii. Accepta vi kl octobris. missa de roma Ierosolimā.

i Petrus. viii.	xv Victor	xxii Cornelius.	
ii Linus. ix	Thelephorus.	xvi Stephanus	xxiii Lucius
iii Cletus. x	Igynus.	xvii Caluxtus	xxiiii Stephanus
iiii Clemens. xi	Pius.	xviii Vrbanus	xxv. Xystus
v Anacletus. xii	Anicetus.	xix Pontianus	xxvi Dioscorus
vi Euaristus. xiii	Soter.	xx Anthero	xxvii Felix.
vii. Alexander. xiiii	Eleuther.	xxi Fabianus	xxviii Eutycianus

Wien NB. 473, fol. 1v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 473, fol. 1v

gnē imergere · & abinceptas bonis impe
oire · His v temporib; luuolfi filius ot
toni glorioſi regis · duxerat alamannox ·
cui pat ei antea gentes omnū regionū
cui pat ei antea gentes omium regionū
ſuę dituoni ſubiectarū sacramto p finem
unę ſuę ſubiugauerat · Patruus aut ei de
luuolfi · henricus fr regis oux exutit non
corū · quū mise ppt ei ma regionū exſuaſi
one malignorū hominū · nxas & cuntio
nes exercere coeperunt · Cuq eos rex nulla
tenus adcordiam & pacē reuocare potu
isset · obiecit se filio maiorū frs · Cū
aut filius ei cū unuſ ex qs potuerat egre
gare & resistere nitteretur · atq exterr ē
regalis potentię agere molit · Hen
ricus pfatus dux cōmdata ciuitate ra
tisponaruttaq regione noricorū · ar
nulfo palatino cōmtu · & ceteris insup suis
fidelib; prexit adregē · morā aut illi ibi
facienti · pfatus arnulfus cū multitudi
ne ppli fraudulenter fidespona cū ceteris ar-

Wien NB. 554. f. 29v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 554, fol. 29v

Prefatus ū heraui gus flumine
transgresso cx angulo ocorsū · quā uis
sup atuore caballū sederet quā epūs
uos effectus ē · Et ꝓspiciens inuestimēta
epī si aqua īfunderentur · sed nec insocci
unū pilum humidu cōspexē · & ad epm
dixē · Ego uditate pfusus sum · & tue cel
situdine pilus insocci nō est madefact.
Cui epūs dixit · Hec que uidisti · me ui
uente nemini dicere pūmas · Alio uero
tēpore · cū adloqum ottonis imprīs ad
radesponā ciuitatē nauigando p danu
biū uenire decreuisset · quoda die nau
tis incaute ante se cōspicientib; nauis
cui dam ligno inpostune cōiuncta aqs
repleta · īmersionē omīb; minabat ·
Et turbatū ū omīs & timore pculsi · adlit
magno studio nauē ꝓducere festinar.
Nauis ū arida adducte que intra erant
ad littora portauer illi ū epī inposterio
ri nostro nauis sedentes oblita sunt · Ins
ū dericoz mesi nominat · magno stupo

Wien NB. 554. fol. 45v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier
Cod. 554, fol. 45v

li genere ortū ⁊ formosū ⁊ gramatice
astis bene doctū · ⁊ idei seruitio stu dio
sum · ⁊ iboniſ operib; strenuū · ⁊ ido quen
cia dulcisona cantū · ī donando largū · in
aduisis aliorū tristem · multarū ustutum
opulentia ⁊ cumulatū · in aditorio mise
rorū festinū · multimoda benuolentia
ornatū uirū tā cito depostū omiserunt ·

RELIGIOSUS AVI XXVII ·

Nuntiates missi legato nuntiaū impī
obtū pdicti ī potuissū · ⁊ abbatiam
alenburc nominatā · quę ipse asua īperia
li potentia ēcessa erat postulaū sibi do
nari · ñ causa auaricię · sed ca intentione
ut coenobiū tis ibidem ōō seruientib;
deliberatione quā ille eis antea ēsemptā
⁊ sigillatā abeode impī donari impe
traū · cūdi aditorio restituere potuissū ·
Impī aū peunde nuntiū abbatiā ēcessū ·
⁊ ēsolatione · ⁊ multimoda salutem re
mandaū · Nuntius aū cūcūtus inuenit
epm inloco q̄dr tafense · ⁊ hęc pdicta

Wien NB. 554. f. 53v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

cod. 554, fol. 53v

Wien NB. 554. f. 66r

hominib: ꝙsilegationē ab imperato
referendo adēgregationē dies. ꝓmpr
domandau uob gr̄am & mi̊am. & oma
bona. & postulauit ut ipsum dōnum henricu
quē ille cūsuis fidelib; decreuit mistu
loco cē pastorem. ut & uos obamorem
sui amistrem uob elegere unanimit
nr̄ennuatis. Legatio aut hec fraudu
lenti cōsilio cōposita erat. Cui respon
dentes dixerun. Veniat ille cū uob ad
capitulum nr̄m. ad audiendū respōsa
nr̄a. Cūq; uix obtinuissent ut incapitu
lū intraret. legabant canonicas lectio
nes. de electione amistri. Prefatus hen
ricus cū audisset de lectionib: inp
senti recitatis. qd inpotestate
ēt canonicoꝝ eum elegere. Ire
fuitq; cōuentus humi lit postulav.
ut cum epm elegere nō dedignarent.
ꝓmittens eis sicuis postulationi cōsenti
ret. inposterū omigene cōmoditatis in
pensionē. Quib; ꝓmissionib: credentes.

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 554, Fol. 66r

si uoluntas in nobis fuerit possidendi.

Possibile nāq; ē & iā non habentē eas nequaquā filar
gyrię morbo carere. nihilq; ei prodesse beneficium
nuditatis. qui cupiditatis uitium resecare non uoluit.
pauptatis bono non uirtutis merito delectatus. & neces
sitatis onere non sine cordis languore ē tentus ē. quē
admodū & iā corpore non pollutus euangelicus sermo.
pnuntiavit corde mechatas. ita pecunię quoq; pondere
minime sarcinatos. affectu ac mente cū filargiritis con
dēpnari possibile ē. occasio enī habendi eas defuit. non
uoluntas quę semp apud dm̄ sola magis quā necessitas
coronari. hinc; festinandū nobis ē. ne in uanū laborū
nrōr emolumenta depereant. Miserabile nāq; ē pauptatis
ac nuditatis ecrtus tollerasse. fructū uero earū cassę
uoluntatis uicio pdidisse. XXII.

Vis nosse quam pniciosē. quā noxie fomes iste
nisi fuerit diligenter excussus. ad eius interitum
qui eū conceperit fruticē. ac omigenis pullu
lę ramunculę uiciorū. Respice iudam apostolo
rum numero depūtatum. quia noluit serpentis
huius caput lętale conterere. qualiter ei suo ue
neno pīmeręt. & concupiscentiae laqueis inrep
tum. & qđ obruptū peccati crimen impegeret.
ut redemptorē qui nequaquam esset ad tā sce
lesti pdicionis facinus deuolutus. si non filar
giae morbo fuisset infectus. nec dominicae
mundi & humanę salutis auctorē triginta argenteis
pstiterit uendere.

Wien NB. 952, fol. 73v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien I, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 952, fol. 73v

mundi ꝓfs in miram meruer· una elatione de percunc-
ta ut unusquisq; uirtutib; suis ac sic nec fuissent oblionis
tradita· ita ē effectū dñi suscepisse· nisi ea resupta humili
tate placasset· ut q excelso meritor fastigio elatione im
pellente decederat· n nisi p eosdē rursū humiliatus gradus
ad amissū culmen ascenderet·

Hvius aliud exemplū simili ruine pepere· Ozias· huius
quē cōmemorauim regis tamus monib; ipse qq scrip
turę testimonio ēlaudat· post īgenia uirtutū suarum
p̄conia· p innumeros triūphos· quos deuotionis ac fidei
suę merito ꝓpæraut· discę qualit̄ sit aiaę gtę elatione
deiect· Et egressū ē mqd nom ozie, ppt̄ qd auxiliaet
ei dñs· & ēroborasset eū· & cū roboratus ēet· eleuatū ē
cor ei in interitū suū· & neglexit dñm dm suum·

Cernis aliud exemplū ruinę grauissimę· & ēspicis
duos uiros tā iustos tāq; pfectos triumphis suis
atq; uictoriis fuisse ēfectos· unde uides quā pniciosi rerū
secundarū soleant ēe successus· ita ut q n potuer aduersis
frangi· ꝓsperis si incauti fuerint acrius elidant· & q in flictu
atq; acię mortis euasere discrimina· tropheis propriis tri
umphisq; succumbant·

Deo aptis admonet· Nolite fieri inanis gtę cupidi; & dnis
pharisęos castigans· quomodo mq potestis uos credere· qui
gtam abinuicē accipitis· & gtam quę a solo ē do non quaeritis·
Deinis & beat dd cum interminatione dicit· Qm ds dissipauit
ossa eorū qui hominibus placent·

Stolt ētia incipientiū mentes· & eox qui minus adhuc ud

Wien NB. 952, f. 98r

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 952, Fol. 98r

incitatu cotidianis adhortationibꝰ & exemplis ad age
re temptauim⁹ t didicim⁹ t visu p̄cepim⁹ minime iam
possumus adintegrū rēinere. tot annorū circulis
abeorū consortio & imitatione conuersationis abstracti
p̄sertim cūbarū rerū ratio nequaq̄ possit otiosa
meditatione doctrinaq; uerborū ad tradi t intellegi
uel memoria contineri. Totū namq; insola experien
tia usuq; consistit. & quemadmodum tradi nisi ab
experto nonqueunt. ita nepercipi quidem uel
intelligi. nisi abeo quia pari studio ac sudore
elaborauerit possunt. que tamen si collatione
iugi spiritaliū uirorum frequenter discussa non
fuerint & polita. cito rursum mentis incuria dila
buntur. Tertio quia idipsum quodcumq; non
promerito rei. sed propresentis temporis statu pos
sumus reminisci. inpertuor sermo congrue non
ualet explicare. Huc accedit quod super hac re
uiri. & urbe nobiles. & sermone scientiaq; p̄clari
multa iam opuscula desudarunt. Scm basilium
& hieronimū dico. Aliosq; nonnullos. quorū anterior
sescentanub⁹ fratrib⁹ sup diuersis institutis uel questi
onib⁹. nonsolū facundo. uerū & ia diuinarū scriptu
rarū testimoniis copioso sermone respondit. Alius
uero nonsolū suo elugubratos ingenio edidit libros
uerum etiam agreca lingua digestos inlatinum
uertit eloquiū. Post quorū tam exuberantia elo
quentiae flumina. possim ñimmerito presumptionis

Wien NB. 952, fol. 2r

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 952, Fol. 2r

Wien NB. 952. fol. 28r

quos sibi ab abbate credtos instituit pariter & gubernat
secdm illud scriptm quod ordinatiõ in exodo legimus p morsen
Cunus hec erit sollicitudo et eruditio principa
lis · pquã iunior introductus · scandere ẽsequenter
& iam culminẽ pfectionis summa ꝑualeat · ut doceat
eũ primitus suas uincere uoluntates · a uẽ studiose ac in his
diligenter exercens · hec illi semp imperare de industria
pcurat que senserit animo et ee ctraria · Multis siqui
dẽ experimentis edocti · tradunt monachũ & maxime
iuniores · ne uoluptatẽ quidẽ ẽcupiscentiq; sue refre
nare posse · nisi prius mortificare ꝓbedientiã suas di
cerint uoluntates · Ideoq; pnunciant nullatenus ꝑua
lere uel irã uel tristiciã · uel spm fornicationis extingue
re · sed nec humilitatis tem· uirtutẽ · nec cũ fratribus unitatẽ cordis uerã ·
ꝓpetuam · nec firmã diuturnãq; posse retinere ẽcordi
ã · sed ne in cenobio quidẽ diutius pmanere eũ · qui p
ꝛ uoluntates suas ñ didicerit superare ·

His igitur institutis quos iniciant eos uelut elemẽ
tis quibusdã ac syllabis imbuere ad pfectionẽ atq;
informare festinant · Adquã ut facile ualeant pue
nire · ẽsequenter instituunt · nullas pẽnt cogitationes
prurientes in corde pnicioſa ẽfusione edere · sed con
festim ut ex orte que fuerint eas suo patefacere seniori ·
nec sup earũ iudicio quicquã sue discretioni ẽmit
tere · sed illud credere malũ ee uel bonũ · quod dis
cusserit ac pnunciauerit seniorꝭ examen Itaq; fit
ꝓ hec ad liquidũ discernentes · utrũ ficta & imaginaria ·
an uera sint humilitate fundati

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1015 Wien 1, Josefsplatz 1
Photo-Atelier

Cod. 952, Fol. 28r

ut cum dico sapit · non id circo nihil significat · qm̄ hoc ipsum sapit · sine eo qui sapere possit cē non potest · nec rursus cum dico sapit · illum ipsum qui sapit significo · sed id quod dico sapit nomen est cuiusdam rei quę semper sit in altero · & de altero praedicetur · un de fit ut intellectus quoq; sit · nam qui audit sapit · hic ipse constantem rem non audiat · in altero namq; semper est · & in quo sit dictum non est · ÷ tamen intellegit quiddam · & ipsius uerbi significatione mittitur & in ea constituit intellectum · & quiescit · ut ad intellegentiam ultra nihil quaerat omnino · sicut fit in nomine · quemadmodum enim nomen cuiusdam rei significatio ꝑ ꝑ pa est per se constans · ita quoq; uerbum significatio rei est non per sē subsistentis · sed alterius subiecto & quodā modo fundamento nitentis · est hic quęstio, non enī uerum uideri potest quod aut constituit enim qui dicit intellectū & qui audit qui escit · nam neq; qui dicit constituit intellectum · neq; qui audit quiescit · de est enim quiddam sermoni ut nomini · ut si qui dicat socrates · mox audientis animus requirit quid socrates facit · ne aliquid an patitur · & nondum audientis intellectus qui cuius est · cum horum aliquid requirit · & in uerbo idem est cum dico legit · quis legat animus audientis inquirit · nondum ergo qui dicit constituit intellectum · nec qui audit quiescit · sed ad hoc aristotelem recidisse putandum est · qm̄ qui libr audiens cum significatiuam uocem ceperit animo cuius intellegentia nitatur · ut cum quis audit homo · quid sit hoc ipsum quod accepit mente conphendit · constituit quę animo audisse · animal rationale mortale · si quis uero huiusmodi uocem ceperit quę ꝯ omnino designe · animus cuius nulla significatione · neq; intellegentia roboratus · erat · acquiritur · nec ullis designationis finibus conquiescit · quare aristotelis recta sententia est & uerba secundum se dicta cē nomina · & dicentem constituere intellectum audientemq; quiescere; sed huiusmodi quęstio aspasio ꝓpositae est · ab eodem quę resoluta; post quam igitur aristoteles sē in se dicta uerba nomina cē constituit · quid inquit · sed si est uel non est nondum significat · quod huiusmodi est adiacere · significatur quidem quiddam a uerbis uelut

Wien NB. Cod. 80

NB 23.659
AB RF

Cod. 80 fol 34.

qz. Tsds. i. Carolig. Minuskel.

Reproduktionsfrei vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

: & solertia imbrarū artiū peritia

Sollon dicunt greci nubē. hinc & sollomnitas multorū conuentus. similiter quoq; solleria prudentia dicitur. ex malis utrumq; constans. Solleria sm id solluendo sua. t̄ intelleotus prudens. id boni & mali discretor. & re-
rum bonos eueniunt & mala iuste accidunt.

Quidā dicunt Socratus una parte quasi deos. & hominū sacerdos. t̄ sapientē. quidā dicunt qd significat summa parte
Triangulus ignis dr̄ sol qua tricolor ē. rubā. pallē. uiridem. ē. t̄ qua in modū triangulū assurgit alium. minuit.
dine in acumen. Vt ubi ponitur triangulus ignis id actuū opus. orientē enī lucifero statū sol insequitur. Triangulus
ā ia uocat ppt̄ tres ortus eius. quos ē unus in solstitio estatis tempore. Alt̄ in equinoctio. Terius in brumali
parte. t̄ ppt̄ tria t̄peramenta. calorū. frigorū. & t̄poris.

Sciungē. Est & magis id ambe circulus lymphaseū scutū. gemina ē leono. quidā dicunt lympha seū lympha id
aqua. lymphaseū autē uocat illum circulū. qui solē in capitibus imaginum depingē. & aque similitudiē habē.
hinc ei dicē qd illi qui imagines confirmant fingunt eē palladi lymphadeū scutū. eo qd sicut aqua omē
terrā circuit. ita sapientia omnē mundū continē. t̄ eam lymphaeum a limbo qui ē ora uestimenti.

Prior ignis id sole. sheni abinferioribus incipias id a luna. pallas que ē. tertio loco a luna. prior sole ē. id
Ante solē. Pallas aut uocatur a phylosophis & sapientibus ppt̄ pulcritudinē. a secularib; uero & no sapien
tibus hominibus uocatur uenus. eo qd ipsa p̄ sue rebus ueneris.

una sapientia quoscumq; afflat animos suo doctos & sapientes reddit

Illa stella que a grecis dr̄ fosforos. sedes lucis a latinis. lucifer. uesp appellat
palladi attribuitur plus quā ueneri & eni p̄ claritate sui luminis sapien
cie distribuit. Qui aut qui aut carnalit̄ naturas rerū cognitate ueneri
attribuunt. ppt̄ splendoris decore.

Geometria dr̄ apud latinos sic & apud grecos quia simplex unū
nom̄ ueritatis cuius non inuenit. Geometria eni dr̄ ere mensura
ab eo qd ē tt. ēra & meron mensura. Geometria non salū ignis
arboresq; sed & ipsi ignes metitur quia caldei nequaquā alit. possunt me flāmā ignis qui in for-
nace cū tribus pueris ardebat mensurari nisi p illā.

INCIPIT GEOMETRICA LIBER VI FEL

Wien NB. 266. f. 1v

Cod. 266 1v

Verbigrā de pari numero si parē numerū auferas par remanē
uerbi grā tolle de viii duo remanent vi. Tolle de vi duo
remanent iiii. Tolle de iiii duo remanent ii. & sic incertum
Sic & in si addas parē adparē necesse ē vt pares sint.

sunt tres quę eidem equalia sunt. & inuicē
sibi equalia sunt. & si equalibus equalia ad
das tota equalia erūt. & si equalibus equalia
adimas equalia sunt requa. hęc cum p̄missa
conspiceret. lineam in abaco rectam ducens
sicait. Quemadmodum potest superdatā
directam terminatā lineā trigonum equila
terum constitui. Quo dicto quam plures phy
losophi qui undiq; secus cōstipato agmine cō
sistebant. Primum euclidis theorema forma
re am uelle cognoscerent. Confestim adcla
mare euclidi plaudereq; coeperunt. Cuius
laudibus & iam ipsa geometrica plurimum
gratulata. sēp sectatus gloriā sublimari pue
biq; cognoscens. abeo dē libros eius quos casu
apportare cōspexerat festina corripuit. atq; in
ceteręs astructionis doctrinę q; documentū. iom ac
senatui celitū offerens inmanuit. Quo facto & do
ctissima cunctarū & benignissima cōprobatur.

Id numerus alio numero
equalis sit necesse ē vt in
uicē sint equales Verbigra
viii ad viii equales sunt
& inuicē equales sunt quot
partes habē octonarius
tot partes habē alt octo
narius Habē aut octona
rius dimidiā partē iqua
rio & quartā in duobus
& octauā in uno sic & alt
octonarius

Cod. 266 50 ~

Arithmetica t erithmetica dr numerorum ars rithmus enim grece latine numerus impar atq; ideo suum nomen nomine transtulit sic nec ceterarum artium quas quadrivalium loquamur tam adinditum originis grece sunt appellatas quia in grecia inuente sunt

INCIPIT DE ARITMETICA LIB VII. FELICIT

M oseste martianus in sempsequente libru cum fine superioris iungat.

loqui cessauit tacitum docta mensuratrix i geometria

Postqua conticuit prudens pmensio terre

Sollertes dicantur artes eo qd sollertem reddant hominem id sagacem et ē ẏ pallage. Innuba id pallas quae nulli umquā nupsit quia

Innuba sollertes curamque instigat inastes.

virgo ē instigat acuit compellat

id sicut a geometrica fuerat dimissus quatin aduenientes arithmetica haberet ubi figuras formaret numeros

i tabula gimel i cubus figura

sic abacum pstare iubet sic tegmine glauco

i cessare

pulueris unde

apere

figurarum

liniamenta

abaci superficiem omnem enim qd

Sapientia enim philosophis inmi

sic capi in uestigandarum artium

Pandere puluerum formarum ductibus aequor

id philosophia portaticum euocare

aequalem aequor potest dici

Quia hae duae id philosophia et pedia portauerunt abacum ante deos. illa altera id pedia iubetur ut germanam adducat id arithmetica cuius germana docte sororis

Altera tunc etiam gerulas accire iubetur

id arithmetica cuius germana scilicet docte sororis id geometrie quę mensuratae mundum

Germanam doctae mundi quę admensa sororis.

i geometria

sine mora ipsa pedia aduocanda arithmetica

Nec mora digreditur; tunc rursus dia uoluptas

dia grece est et signat generosa

Mt duae fuerunt gerule quae detulerunt abacum equis; una remansit iuxta abacum. Altera uero tulit et accipere artemetici. ideoq; seruant regulam de duabus. altera dicens.

secreta amonte sic dictus. lente susurrat.

eugena. ē aut a luptas una ancillarum ueneris.

Ipsius aetherea callens inmurmurat aure;

uerba sunt ipsius uoluptatis. septem liberales artes.

Cum doctas superis admirandas q; puellas

Armipotens dr quia ppr fulmina tractat dr armipotens pallas quae etiam nomine bellona dr eo qd ppr bella

Laudat ocellem tarde dus i secure

Appbat armipotens tu optatus lentus amoris

i imminentes nuptias i longum duelli

de parentum

Seria neutralit dicimus res nobis graues. sicut uirgil post habui mea seria ludo. ē e. mobile trium generum et signif yron legendum.

Gaudia longa trahis captu quae dudis honorem

i longa tabescente i maellem stupidum reddant documenta asserta

Seria marcentem stupidant comota maritum.

s tibi ammirat honore sinde ubum fastigio id excelleo.

Talia complacita spectat fastigia uirgo;

i philologia

nuptiarum cupido oblectat terentius uenit.

Necte cura tori necte puer ambit exilis

i cupido

oscula et oblectamenta

nuptialis

Ag grum ueneris uocat nuptias in quib; quo dam modo ludit uenus sicut pueri malea undicat g inquit id usurpat sibi pallas usum ueneris in agro id ubi de rebus ueneris et uoluptuosis e disputandum. ubi sapientia disputat et artium precepta disquirit.

Nec mea mellarapis; quę nam hęc himenea lex est?

ubi nihil fit eorum quae nuptiis

Ph

Ph

Ph

Cod. 266 57v

2180

TRIMETRVM
IAMBICVM
CATALECTICV
IDEST SYLLABAM
HABENS IN FINE

adsilenū
adeum alacer cupido atq; hilaris accucurrit
sinepilus r. rubens t rubicundū
atq; vt depile rubellum q. calumnium senex
sup baculū
baculum adclinatus affixerat palmę uerbere
sonantis resonante pecho.
p crepantis applo so. eoq; sonitu reclamante risum
r. dimissū t c cessū
uelut etiam permissum pene omnibus suscitauit;
silenus apis. dubium et nom padūbio.
T unc uix senex recluss Creperum uidens ocellis
palmæ. eu
C ircumspicit ridentes Letu q; suscitante
p stupide. fricacione palmæ.
S tupidum dolens tuetur fricu q. palmulari.
r. sudore. illeipa
M adida detergit ora ; Tunc motus increpante
bacho.
B aculum rapit lieo . Ardum mouere gressum
sp hibrasē s. unā nimphaū urore liberi patris.
C upit uocante lide. Tandem recepta luce
r. cadit t c curit
S uperum uidet senatum. Percellitur repente
nomen paduerbio. nubans; at mouens r. celerit
S ilicernium q. nitans. Temptat celere cursum ;
r. semisedens. st senectus.
impeditus gressib;
T unc morbus negatus Magis inuolutus astat
tractum.
nunc eundo nunc retro
E ssim q. formidantes Abeunt pedestre more gradiendo.
conans ire. in uno loco. retro. mantea.
T rubans q. moliens q. Heret redit recurrit ;
lassans.
T unc uicta palpitans q. Turgens cadit senectus ;
deficit casu. moderam ridendi.
F it maior inde risus Nescit modum uoluptas
iocularor. sen. rus dr quicunq; derisionib; uacat.
D onec ubente bacho Satyrus rapit iacentem

Silicernium dr. senectus quasi silice cornens u sepultura Innullo enī lapide tā cito caro consumitur sicut insilice Atq; ideo ut multa putant eo dē uocatur sarcofagus. Sarx. C eni dr caro. fage. comedere

0 1 2 3 4 5

Wien NB. 266, f. 83v

Cod. 266 83 v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1014 Wien I., Josefsplatz 1
Photo-Atelier

1140

H os sat erit cursim numeros memorasse modosq;
c etera cecropias equum perhibere cathedras.
S i tamen ullus in est nris super altus aris
A ut rite inueterem cultum replicantur abolle
M e spatium admonuit iam claudere faubus orsa.
N e superum nri capiant fastidia ceus
E t uetus astrigero pellar numeraria caelo.
S ic ait. ac retrocens ppiori adiuncta sorori est.

D E A R I T M E T I C A

Astrologia e ratio astrox: quam nos scilicet tenemus. Astronomia uero lex astrox quam mathematici uocant quisq; fidebit; adtribuunt. Quę lex uero talis e quando cognoscuntur quę signa recte oriunt et quę obliq: & hec non e secm naturę obliquitas eni signifer non secm naturam sed secm positionem ejus Illi eni qui in medio mundo sunt illi non e signifer obliquus nob qui extra signiferu habitamus obliquus e quia aliter eu uidemus in nostro

I NCI P DE ASTROLOGIA LIBER VIII

Cod. 266 82 v

DIATONICI.	CROMATIS.	ENARMONII.
Proslambanomenos.	Proslambanomenos.	Proslambanomenos.
hypate hypaton.	hipate hypaton.	hypate hypaton.
Parhypate hypaton.	Parhypate hypaton.	Parhipate hipaton.
Lichanos hypaton diaton	Licanos hipatō chrō.	Licanos hipaton enarm.
hypatemeson.	hypatemeson.	hypatemeson.
Par hypatemeson.	Parhypatemeson.	Par hypatemeson.
Licanos meson diat.	Licanos meson chrō.	Licanō meson enarm.
mese.	mese.	mese.
Trite sinemenō	Trite sinē menō.	Trite sinē menō.
Paranē sinē menō. diat	Paranē sinē menō chrōmce	Paranē sinemō enarm.
Nete sinemō.	Nete sinemō.	Nete sinemō.
Paramese.	Paramese.	Paramese.
Trite die Zeugmenō.	Trite die Zeugmenō.	Trite die Zeugmenō.
Paranō die Zeugmenō diat.	Paranō die Zeugmenō chrō.	Paranō die Zeugmenō enarm.
Nete die Zeugmenō.	nete die Zeugmenō.	Nete die Zeugmenō.
Trite hyperboleon.	Trite hyperboleon.	Trite hyperboleon.
Paranō hyperboleon diat.	Paranete hyperboleon crom	Paranō hyperboleon enar.
nete hyperboleon.	Nete hyperboleon.	nete hyperboleon.

Y 5595

Cod. 266 149v

ÖSTERREICHISCHE
NATIONALBIBLIOTHEK
A-1014 Wien I., Josefsplatz 1
Photo Atelier

OSIO CHALCIDIVS.

Secutes me exhortationib⁹ uir nitide laudans. eū oīm bonoꝝ uoluptatiꝫ ꝑsperitatiꝫ ēsistere causā pene sē dicere. addidit solā ēe que res impossibiles redigeret ad possibilē facilitatē. preclare. Quid eū generosā magnanimitatē ut aggredi pigeat. ut cōceptū fatiget ut tanquā uicta difficultatib⁹ se tēpere & alabore. Sadē e opinor usa amicicie. parq; impossibiliū pene rerū exercitio. Cū alī exa mcis subendi religionē. alī parendi uoto cōplacui operis admu meulū effectū. Conceperas animo florente oīmbus studiis hu manitatis. excellentiq; ingenio tuo dignā spē ꝓmeruit operis. ntemp⁹ tui ad hoc tēpus. eusq; usū agrecis lacio stanueras mu tuandū. Et quanquā ipse hoc eī facilius. tū cōmodius facere pos ses. credo ꝓ admirabilē uerecundiā ꝓpriusq; maluerit munge re. que te esse alterū mduare. Possēne oro te quāuis reseēt arduū. tanto honore habito de quo tā senseras munerū excusa re munus. sēd quanquā ne mſollemnibus quidē & usitatis uo luntatib⁹ ullū officiū recusasse. hunc tanto tuq; honesto deside rio ēradicere. Inquo declinatio specioſi muneris excusatione ignorationis callide cēt scientie furtū & simulatio. Itaq; paruū certus ñ sine damno mstinctu id mihi ate munus mungi. Ꝓp tereaq; alacriore mtue spēq; ēformatiore primas partes tuen platonis aggressus. ñ solū tranſtuli. sedetiā partis eusdē cō mentariū feci. putans rēdre rei simulacrū sine mptationis explanatione aliquanto obscurius ipso exēplo futurū. Causa ū m partes dīuidendi libri fuit operis plexitas. simul & eamus debat ēe. si tanquā libam aliqd ad degustandū auribus atq; animo tuo mitterē. qd cū ñ displicuisse reſcriberet. facere & audendi maiorē fiduciam. Explicit ep̄a.

Calcidius thymeo platonis

NB 23.687

AB RF

Cod. 443 fol. 154 r

vgl. Tschs. i. karolingische Minuskel,

Hand A

Reproduktionsstelle: Vorderseite:
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Aufn.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

numeris minor inuenit. Que sex numeris eque potior erat senario limite. hec
eadē ratio inuenit inter alios quoq; duos limites dupli ratione distantes. id est xii.
et xxxiiii. hinc medietas sed etiam xii limite eptertii ratione p̄cedit xxviii.
quoq; limes x. et xviii. medietate eptertii ratione p̄cellit. et rursū xxviii.
limes aduersū xl. et xviii. dupli ratione distat. medietas medietates habet
unā xxx. et xii. aliā xxx. et vi. triginta duo medietas aduersū xx. et iiii.
limite cōparata facit inter uallū eptertie quantitatis. et enī habet totū xx.
viii. et eius tertiā portionē id est viii. et xl. octo limes xxx. et vi. numeri que
medietas ē. altera eptertius ē. ētinet enī insē totū xxx. et vi. numerū. et
eius tertiā portionē id est xii. et xxx. et vi. enī et xii. cōplent numerū xl. et viii. et
hec eadē ratio inuenit etiā inco latere qđ extriplicib; numeris ē ordinatū.
Quia igit viii. et viii. epogdoū faciunt spaciū. et eius duo limites dupliei ratione
distantes id est vi. et xii. cōplent. Recte dicit epogdoi spacio. eptertiorū omniū
inter uallā cōpleri. et rursū enī x. et viii. numerus aduersū x. et vi. numerū
epogdoi rationē optinet. Exquib; duab; medietatib; epogdoū spaciū habentib;
xii. limites et xxxiiii. eque limites inter uallū cōplet. et rursū xx et viii. limites
et xl. viii. spaciū cōplent due medietates epogdoe. id est xxx. vi. et xxxii. et
euident hiaq; epogdoi spacio eptertiorū inter uallā cōplent. Deinde p̄sequit.
et ita utad p̄fectā cumulatāq; p̄fectionē. de eēt aliqd eptertio tantū scilicet §§
quantū deē. habita cōparatione ducentis xl tribus aduersū ducentos. l. vi. et §§
Quid est qđ uult intelligi dicā. si que ante ducenda sunt prius explicabo. et enī
que admodū articulate uocis principales sunt et maxime partes nomina
et uerba. horū autē sillabe. sillabarū littere. que sunt prime uocis indiuidue
atq; elementarie. ex his enī totius orationis ēstruit ētinentia. et ad postremas
eas dē litteras dissolutio puenit orationis. Ita etiā canore uocis que agregis
ēmeles dr. et est modis numerisq; cōposita. principales quidē partes sunt
hec. que a musicis appellant sis themata. hec autē ipsa ēstant ex certo tractu
pmutationis. que dicunt dias themata. Diathematū porro ipsorū partes
sunt pthongi. qui a nobis uocant soni. hi autē soni primā sunt fundamenta
cantus. ē autē inter sonū differentia uarietas chordarū intentionē. siquidē acuti
soni uehementius et certius p̄cusso aere excitent. graviores autē quocies
lenores et tardiores pulsus erunt. et accentus quidē existunt ex nimio incita
toq; pulsu. succentus u lenis et tardiore. ex accedentib; porro et succedentib;

Wien NB. Cod. 443

NB 23,688

ABRF

Cod. 443 fol. 164r

Qz. Tsd in karolig. Minuskel m. Benevendana -
Einschlag.

Hand C

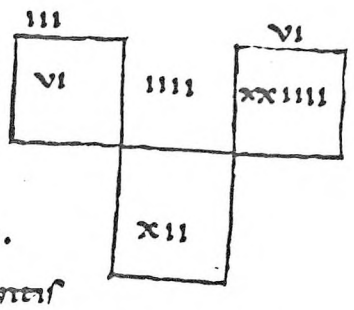
Reproduktionsrecht vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung.

Aufn.: _____

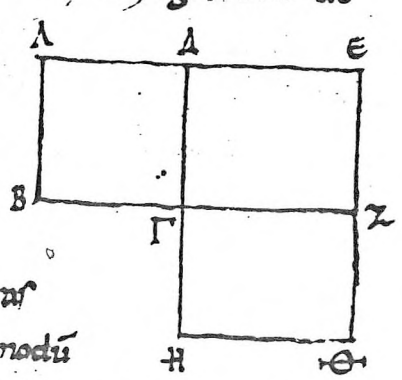
Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr

ere atq; idē totū, Vtrū p̄ bbatione arithmetica · sit ergo descripta trigo
mina figura · quę ostendat · quatenus fidus distens asę · una media ētinu
entur cognata interiectione · ⁊

SUNT LINEAE DUODECIM UT UIDES.

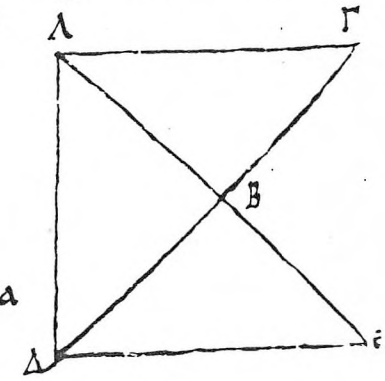
QUADRATI QUOD PRINCIPE loco descriptū ē sit unū latus in momentis duobus. ubi causa. II
aliud latus in momentis tribus. Hoc suppitatū. facit aream totius pfecti quadrati momentorū VI.
Bis enī tria sunt VI. Vltimi uero quadrati & distantis primo. sit demū latus unū momentorū quatuor. aliud latus momentoꝝ
VI. ⁊ Hoc suppitatū. facit aream integri quadrati · momentorū · XXIIII ·
Quater enī sex · uiginti & quatuor sunt · ⁊ Hęc autē medietas quę est in · XII ·
extra adhęret ut impulsa extima quadrata ētinuatura uideat cognata
ē extimis. ⁊ Siquidē quota parte minor ē imo · ita dimidia · tota maior est
summo. Siquidē duodecī · XX · & IIII · dimidia pars sit · summa rursum
XXIIII · posita in imo · sit duodecī quę ē in medio dupla · ⁊ Summa ītē
media · summę superioris prioris dupla. Bis sex enī · XII · ita dimidietatis & dupli
ratione sociantē. & sit extimorū limitū & medietatis una eadēq; ēdatio.
Quod qđ medietas de extimis nascitur. ~ siue enī summi limitis minorē summā
cū imi limitis maiore sūma Multiplica uero · seu ētra · summi limitis
maiorē summā cum imi limitis minore sūma ētrulero multiplicans ·
utraq; hac uia nascē · XII · numerus. Tam enī bis sex · quā ~ quaterni ·
XII · fient · Hęc eadē distantiū asę duū continuatio · unius interiectu
medietatis · geometricis ētiā pbationib; reuelatur. sint ergo nunc de
scriptę figurę · ⁊

QUAS VERO EXADVERSO POSITAS lineas · parallelogrāmas geometrici
appellant · ēsequenter ētiā planas quadraturas
parallelogrāma · ⁊ Propositū ē pbare quēadmodū
duū parallelogrāmorū similiū · unum mediū inueniatur qđ ratione

Wien ÖNB Cod. 443, fol. 156r
aus St. Magdalenen in Frankenthal (D. Worms)

non careat. Sint igit duo similia parallelo grāma quib; assistunt grece
litere. A. Γ. Θ. habentia equales angulos. unū quidē. sub. B. Γ. Δ. et quidē
sub. E. Γ. Z. Porro ubi equales anguli. latera proportionalia. ut enī. E. B. Γ.
latus. recta. Γ. Z. ita. Δ. Γ. latus recta. Γ. H. latus. dico duū horū similiū
parallelo grāmorū inuenire medium aliud rationabile. sit quippe directum.
B. Γ. latus. Γ. Z. lateri. erit igit et etiā. Δ. Γ. latus. Γ. H. lateri directum. et directis
lineis. Λ. Δ. et Θ. Z. agantur extime lineę. Δ. E. et Z. E. compleatq; hoc
pacto omnis figura. vt igit. B. Γ. latus recta. Γ. Z. latus. ita. B. Δ. parallelo
grāmorum. recta. Δ. Z. parallelo grāmū. Sunt enī medietate quadratura. Λ
E. B. Z. rursusq; ut. Δ. Γ. latus. recta. Γ. H. latus. sic et parallelo grāmū
Γ. E. recta. Z. H. parallelo grāmū. Sunt enī in quadratura. Δ. H. E. Θ.
vt ergo. B. Δ. parallelo grāmū. recta. Δ. Z. parallelo grāmū. sic idem
Δ. Z. parallelo grāmū. recta id quod superest. Γ. Θ. parallelo grāmū. Inuentū
est ergo unū medium. id Δ. Z. parallelo grāmū. inter duo similia parallelo
grāma. quod fieri debuit. nihilominus etiā interiacentib; formis. medie
tatis inserto cōsideratę inhuiusmodi forma. Et

PROPOSITUM EST PBARE QUE
admodū duorū triangulorū similiū unū medium
cōpetens inueniat. sint duo similia triangula
limitata grecis literis. unū. Λ. B. Γ. alterū
Λ. B. E. Δ. equis angulis. uno quidē. sub. Λ. B. Γ.
altero quidē. sub. Δ. B. E. ubi autē equales anguli. etiā latera proportionalia
erunt. vt. Λ. B. latus. recta. B. E. latus sic. Γ. B. latus. recta. B. Δ. lat.
Dico horū duū similiū triangulorū. unū medium cōpetens inueniri. sit enī
excessus directum ee. Λ. B. latus. B. E. lateri. erit etiā. Γ. B. latus indirectum
B. Δ. lateri. et cōiungat ducta linea indirectum latus quod. Λ. Δ. ergo ut. E
Λ. E. latus. recta. B. E. latus sic. B. Δ. E. triangulum. recta. Δ. B. Λ. Δ
triangulum. Sub eadem quippe altitudine sunt. a. litere. vt autē. Γ. B.
latus. recta. B. Δ. latus. sic. Δ. B. Λ. triangulum. recta. Λ. B. Γ. a. trian
gulum. Sunt enī sub eadem hęc quoq; altitudine. Λ. litere. Ergo erit. ut
Δ. B. E. Δ. triangulum. recta. Δ. B. Λ. Δ. triangulum. sic idem. Δ. B. Λ. Δ.

Wien ÖNB Cod. 443, fol. 156v
aus St. Magdalenen in Frankenthal (D. Worms)

Dicitur fixe quidē stelle nec errantes
ēt̄ poli cūmaxima cunctaq; amplexu ppio ē̄tinente sphera que
aplanes uocat̄. circūferunt̄ una simplicq; circa illā agitatione adheren
tes ei. quaq; circū egere circū act̄e. unā ēandē semp positionē optinentes.
ordinēq; inmutabili tenore seruantes. neq; umquā tinē formatione
tinortu tinquantitate terrā incolore admittentes ullā mutationē;
Soluero ēluna ēcetereq; .v. id̄ planetes. una quidē maioris globi cuers
one rapiunt̄ aboriente inoccidentē pdies singulos nauē illē rate atq;
inerrabiles stellē. uarias tam alias agitationes facere uidentur. cū t inpter
unius locū signi migrante tāquā uniuersi globi motui ē̄trarios motus
agentes. t cū ab aquilonaris ad austrālia ēcētra latiore deflexione oberrant.
atq; abēstruo adbrumalē tropicū. ēcinde demū adēstruū reuertant̄. cuius
quidē causa ee signiferi orbis latitudo estimat̄. atq; etrā inpius zodiaci
latitudinē obliquā modo adaquilonē modo adaustrū uertentes. Cū quidē
aquiloni se adplicant. elatiores. cū uero austro humiles cognominant̄. idq;
ipsū non omīs pēque. si alii magis. quidā minus. Videt̄ etrā non nulla inuen
tibus inquantitate diuersitas. Siquidē elonginquo minores. dēpximo cū
adima uergunt maiores uideant̄ necesse ē; ppterq; etrā inmotu nēequa
uelocitas. Id̄ equa signorū dimensa nēequis uideant̄ ēficere tēporib; si; ex
quidē tunc cū pximitate maiores apparent. Tardius ū cū longius aterra
remoti minores uident̄. 7 Euagatio tam inlatū quē sit in zodiaco nēequaē
omniū. 7 quippe solis minor quā ceterorū igniū. Tota enī euagatio. sub unius
portionis estimationē uenit. luneq; uero ēlucifer. iuxta opinionē ueterū
uigorū longe maior. adduodecī fere portiones. mercurii. fere ad viii. partes
pirois. ēcfetontis ad v. saturni ad tres portiones obeunt. 7 Marro signifer
orbis circulos inlongū. id̄ quafinis ecordiq; ēfiniū est. Luna quidē dierū
ēnoctiū spacius. xx. vii. ēt̄ tertia parte diurni . nocturni spacii dimen
tit̄. 7 Sol tē anno. id̄. ccc. lx. v. diebus. ēqppemodū quarta diurni ēnoctiū
spatii. 7 Lucifer ēt̄ stilbon imparib; quidē gressib; Isdē tamen poene tēporib;
quib; sol cursus ēficiunt. modo uicinato uolatu cō phendentes eū. modo
pigro tractu demū abeodē comphensi. 7 pirois pene biennio. phetontpe
annis. xii. ferī. xxx. annis modico minus. ppterq; solis pagrationib; effulsi
onib; q ēobscurationib; quas ortus ēt occasus uocant. minime ēcurrunt. 7

Wien ÖNB Cod. 443, fol. 170v
aus St. Magdalenen in Frankenthal (D. Worms)

Mundi totius ꝑfectionem ab opifice absolutam deo ꝓtexti operis textu secreuimus platonicis dogmatib⁹ quoad mediocritas ingenii passa ē inherentes iuxta nature contē plationē artificiosaq⁹ rationes. Deinde ante omīa primū ꝓtractat celestium omniū que s. Infixit ergo ratę atq⁹ inerrabilis conuersionis generationē. Cōx etiam quę mundus complectitur. quo sit plena ꝑfectaq⁹ uniuersa res animalq⁹ sensilis mundi ꝓximam similitudinē nanciscatur. ꝑfecto intelligibiliq⁹ et exemplari exse genito mundo. quatuorq⁹ sensilium animaliū species tam celestiū quā terrenoꝝ naturali contēplatione dinumerat. Celestium quidē stellas. terrenoꝝ ū uolatilia. et ītē nantia queq⁹ ꝓterram ferunt iure dicta terrena quippe que terra nutriant. et ineiusdē terre gremio quiescant. Qdq⁹ corpora cōx ex maiore parte terrena exoptinentis materię uocabulo cognominant. Deinde ut celestia que ex maiore parte ignis puri liquidiq⁹ ē ceteta aētm appellant ignes. Nec contentus supradictoꝝ animalium demonstratione porrigit diligentiā usq⁹ ad angelice nature quos demonas uocat extricationē. Quoꝝ qdē puriꝰ. in aethere sedes habet. alterum in aere. ētium in ea regione que humecta essentia nominat. Quo interna mundi congesta sint animalibus ratione utentib⁹. nec sit ulla eius regio deserta. Quem quidem tractatum qd sit elatior et ultra nature contemplationē necessario differt. et ait cū ꝓter generationē stellaꝝ rataꝝ cū unaqueq⁹ caꝝ diuinum animal ēet. utens corpore mixto ex sincerissimis materiis quatuor. et ex maiore parte ignis serenum coruscū qdā animal et formatū immodū sperę. infixisse sūmo cū modulamine aplani globo. eumq⁹ omnē huiꝰ luminib⁹ exornasse. Vbi uero mouendi usus ē necessarius uisus. ex omnib⁹ motibus duos hos tribuisse ꝓcipuos. unū exaccedenti quo rapit stellas aplanes ad occidua. alterum ū principalē qui ē circūactio circaq⁹ semet uertitur. similē deliberatiuo animę motui. quinq⁹ ceteris cessantib⁹ motib⁹. Etenim oculares motus septē ē opinor. duo

quem motum nr̄ uocat in antecedentia.

cet platonē naturali in
ctione tam celestia quā
restria animalia in qua
or species dinumerare.
mq⁹ mundi totius uni
rsitatē. plene atq⁹ ꝑfec
animal subsistere. et
ſ aut dē. que sensilis
undi ꝓxima. ſm. uult
telligi illam uniuersita
m quatuor animalium
aginē sensilis mundi
prime nasceret. ut ille
nsilis ex ꝑfecto intellectu
q ē formalis noscat
q⁹ ꝓgenit.

Wien NB. 443, f. 192v

NB 23,689
ABRF

Cod. 443 fol. 192'

qx. Tsds. i karolig. minuskel

Hand B

Reproduktionsfoto vorbehalten.
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung
Aufn.:
Aus dem Bildarchiv d. Österr. Nationalbibliothek
Originalstück erhalten. Beschriftung ohne Gewähr.

qđ eęde uulneraţ morţe afferant soporiferā. Per quas idē spūs adcaput
fert p tenues neruorū & angustos meatus atq ibi primū nasci dicunt
inicium sentiendi & inde manare adcetera corpus. Usq cōmunis sensus
ē tactus. Sed ut ppius obdūritate mēbrorū quib' senam'. Qualia enī
fuerint organa senciendi talis sensus existit. ut poculos usus. auditus
paures. atq incundē modū ceteri. Unus tamē spūs qui inmutat defor
mat. Aut enī moles quędā sunt leues & globose eaedē admodū
deligate. exquib' anima subsistit. Qđ nouū spūs ē ut asclepiades putat.
Aut ignis. athomi iuxta democritū qui exisdē corporib' & ignē &
animā censt & excludi. t idipsum athomi casu quodā & sine ratione ē
currentes inunū. Ex animā creantes ut epicuro plact. obsimilitudinē
athomorū quarū una cōmota omnē spm id' animā moueri simul.
Unde pleruq audita niue candore simul & frigus homines recordari.
t cū quis edit acerba quędā. quibus uident assidue spuunt ineremto
saliuę. & cū oscitant ab' simul oscitent alii. inq cōsonis ruthmis moueri
nos iuxta sonos. quę cū ita sint quęrt quimagis capite quā pedibus
sapiam' quando scientia disciplinaq assiduo sensus exercitatio corro
borentur. prudentiaq inicium ex aliquo temptamento orsum usq assiduo
promotu puenit ad perfectionē. dū frequens obseruatio rudimenta creat.
Rudimenta uē artē. quę tempore atq usu confirmata fit disciplina.
Idē negant principale animę uum cōsistere in capite. ppterea qđ
pleraq animalia capite secto uiuant adtemp'. & agant solita tāquā
nullo dampno allato corporis uniuersitati. ut apes & uē fuci. quę luc &
captib' abscisis admodū uiuunt & uolant. aculeisq sedm naturā
suā se defendunt. quę n facerent si in capite cōsister & q' ÷ in anima.
Principale & iā in corde negant. Corcodrilos enī uulsis cordib'
aliquandiu uiuere & resistere aduersū uolentiā. hoc idē & iam
in testudinib' obseruatū marinis & trestrib capris. adusuq quę respon
dent abaliis. Nihil ee mirū sicū inicia & quasi quędā fundamenta
dogmatis imbecilla & minus idonea iacta sint totū eorū dogma
nutat & quę ē enī eorū de anima opinio. Scilicet qđ ex muntis
corpusculis constat. Ergo corp' inicium ē animę. & erit animę ppa
nulla substantia p̄ potius corporis. Corpus enī animā creat iuxta
ipsos untāq animę cūgit. Ergo secundū hanc eorū opinionē

Sententia asclepiadis de anima.

Sententia democriti de anima.

Sententia epicuri de anima.

Apes & fuci.

Corcodrilli.

Marinę testudines & capre trestres.

Wien NB. 443, f. 211r

NB 23,690

AB R

Cod. 443 fol 211.

qx. Tsds. i. bereliq. Minuscel.

Hand D

Reproduktionsstelle vorbehalten,
Pflichtvermerk bei Veröffentlichung

Sign.: _____

Aus dem Bildarchiv d. Öst. Nationalbibliothek
Belegstück erbeten. Beschriftung ohne Gewähr